

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Andra kammaren.

Nr 15.

Fredagen den 1 mars.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 22 och den 23 nästlidna februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Bismark* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 155, angående reglering av vissa domsagor i Västernorrlands län;
- nr 150, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 20 juni 1924 (nr 384) om återköpsrätt till fast egendom;
- nr 154, med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom;
- nr 149, angående biträdande av ackord med avseende å lån från statens utlåningsfonder m. m.; och
- nr 141, angående ändrade grunder för understöd åt folkbiblioteksväsendet.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig följande å kammarens bord vilande Kungl. Maj:ts propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 127, angående försäljning av vissa delar av övningsplatsen Kronobergshed;

till bankoutskottet propositionen, nr 137, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer;

till statsutskottet propositionen, nr 139, angående befrielse för stärbhusdelägarna efter kaptenen J. A. Ryding från viss ersättningskyldighet;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 108, angående anslutning till en av Nationernas förbunds församling under dess nionde ordinarie möte i Genève i september 1928 till antagande förordad generalakt med bestämmelser om förlikning, skiljedom och rättsligt avgörande av internationella tvister;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 109, angående godkännande av en mellan Sverige och Kina undertecknad tulltraktat;

till statsutskottet propositionen, nr 140, angående ändrade villkor för lån till skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 25, angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 122, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 11 § i förordningen den 26 januari 1894 (nr 17) angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket;

nr 123, angående undersökningar rörande reglering av vissa delar av Örekilsälven i Älvsborgs län och Kalix älv i Norrbottens län;

nr 130, angående statsbidrag till kostnader för laga skiftet å Färila sockens stora skifteslag;

nr 138, angående grunder för försäljning av kronoegendomar m. m.;

nr 143, angående ändringar i villkoren för kolonatupplåtelser å kronoparker i Norrland och Dalarna m. m.;

nr 144, angående befrielse för K. H. Larsson från erläggande av visst rän-
tebelopp;

nr 145, angående överlåtande till Sorsele kommun av visst område av den vid avvittning inom Sorsele socken till kyrkstad avsatta mark; och

nr 146, angående efterskänkande av återstående ogulden köpeskilling för ett virkesparti.

Vid härpå skedd föredragning av propositionen, nr 142, angående tillfällig löneförhöjning under budgetåret 1929/1930 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, överlämnades denna proposition, såvitt den anginge pensionsväsendet till bankoutskottet, i vad den rörde jordbruksärenden till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Slutligen remitterades:

till statsutskottet propositionen, nr 147, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; och

till bankoutskottet propositionen, nr 148, angående pension åt justeraren av mått och vikt E. S. Tengelin.

§ 4.

Vidare föredrogos följande på kammarens bord liggande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 380 av herrar *Mogård* och *Jonsson* i Eskilstuna; och

nr 381 av herr *Pehrsson* i Göteborg; samt

till behandling av lagutskott motionerna nr 382 och 383 av herr *Olsson* i Golvvasta.

§ 5.

Herr *Lundstedts* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa spørsmål angående den svenska nödvärns- och bevisrätten m. m., som nu föredrogos, blev av kammaren bifallen.

§ 6.

Härefter föredrogos och remitterades till behandling av lagutskott motionerna nr 384 och 385 av herrar *Andersson* i Dunker och *Johansson* i Bro.

§ 7.

Konstitutionsutskottets nu föredragna utlåtande nr 4 bordlades åter.

§ 8.

Herr *Sköld* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 110, med förslag till förordning om särskild skatt å bensin och motorsprit m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 386, bordlades.

§ 9.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet, nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för kronans räkning av vissa fastigheter m. m. vid Indalsälven; och från andra lagutskottet, nr 48, i anledning av väckt motion angående ändring i gällande bestämmelser om ersättning till expropriationsnämnd.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskaffande av lastpenningarna;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Ungern slutet handels- och sjöfartsavtal;

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen angående beaktande av vissa synpunkter vid den fortsatta utredningen av frågan om anordnandet av den statliga kontrollen av spritcentralens och tobaksmonopolets verksamhet; och

nr 6, i anledning av väckt motion angående omläggning av skatten på motorfordon;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner angående äldre kommunalanställda barnmorskors pensionsförhållanden; och

nr 17, i anledning av väckt motion, om utredning angående ändrade bestämmelser för tillsynen över sparbanks; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckt motion angående provisorisk ändring i bestämmelserna om lapparnas jordbruks- och bostadsfråga;

nr 13, i anledning av väckta motioner angående anordnande av konsulentverksamhet för jordbrukskooperationen;

nr 14, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i gällande allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter m. m.;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett lån, avsett att upptagas av Byske och Åby älvars flottningförening;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående område; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Tomelilla.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lindley</i>	under	3	dagar	fr. o. m.	den	2	mars,
» <i>Pettersson</i> i Hällbacken	»	3	»	»	»	5	» och
» <i>Västberg</i>	»	4	»	»	»	2	» .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 2 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagav, att efter överläggning inom talmanskonferensen rörande riksdagens arbete under tiden närmast före och efter påsk överenskommits, att sista arbetsplenium före påsk komme att hållas onsdagen den 20 i denna månad på förmiddagen, eventuellt med kvällsplenum, att första arbetsplenium efter påsk skulle äga rum torsdagen den 4 nästkommande april kl. 2 e. m., därvid gemensamma omröstningar skulle företagas över då föreliggande godkända voteringspropositioner, samt att under den mellanliggande tiden inga andra ärenden komme att upptagas till avgörande än sådana, som rörde godkännande av voteringspropositioner, skrivelseförslag och dylikt.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 155, angående reglering av vissa domsagor i Västernorrlands län;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 150, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 20 juni 1924 (nr 384) om återköpsrätt till fast egendom; och

nr 154, med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 149, angående biträdande av ackord med avseende å lån från statens utlåningsfonder m. m.; och

nr 141, angående ändrade grunder för understöd åt folkbiblioteksväsendet.

§ 3.

Herr *Skölds* på kammarens bord liggande motion, nr 386, som nu föredrogs, remitterades till bevillningsutskottet.

§ 4.

Vidare föredrogs, men bordlades åter, bevillningsutskottets betänkanden nr 3—6, bankoutskottets utlåtanden nr 16 och 17 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 12—18.

§ 5.

Herr statsrådet *Borell* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 151, angående reglering av Sala—Gysinge—Gävle nya järnvägsaktiebolags skuld till staten;

nr 152, angående efterskänkande av återbetalningsskyldigheten beträffande till ledamöter av vattenfallsstyrelsen oriktigt utbetalta dyrtidstillägg;

nr 153, angående understöd åt förre järnvägsarbetaren *Magnus Fredrik Fröbom*;

nr 156, angående godkännande av avtal angående rätt till dämning vid Älvkarleby kraftstation m. m.; och

nr 157, angående avskrivning av viss del av statslån till Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolag.

Dessa propositioner bordlades.

§ 6.

Till avgörande företogs andra lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckta motioner rörande införande av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen:

de likalydande motionerna nr 108 inom första kammaren av herr *Möller* och nr 201 inom andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till 1930 års riksdag framlägga förslag till ordnandet av en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring; samt

motionen nr 54 inom andra kammaren av herr *Spångberg m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta att i princip uttala sig för en arbetslöshetsförsäkring enligt i motionen angivna grunder samt i skrivelse till regeringen hemställa om lagförslag enligt dessa grunder senast vid 1930 års riksdag.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Sigfrid Hansson*, *Thorberg*, *Lindhagen*, *Magnusson* i Kalmar, *Hage* och *Johansson* i Sollefteå hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till 1930 års riksdag framlägga förslag till ordnande av en arbetslöshetsförsäkring.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Spångberg*: Herr talman, mina herrar! Utskottet anför i sitt utlåtande, att spörsmålet om lindring av de ekonomiska följderna av rådande arbetslöshet ovtivelaktigt är ett av vår tids största och svåraste problem. Man

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

*Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

anser därför, att det är mycket förklarligt, att arbetet på frågans utredande har tagit så lång tid i anspråk. När man går igenom de luntor av utredningar och betänkanden, som fabricerats under den tid, som gått, sedan utredningarna om arbetslöshetsförsäkringen började, så kan man icke fria sig från den bestämda uppfattningen, att syftet med dessa utredningar till stor del har varit att sabotera arbetslöshetsförsäkringens genomförande. Det har varit en mängd skiftande regeringar under de 15 år, som gått, sedan den första kommittén tillsattes, men de ha alla förstått att skjuta de arbetslösas sak åt sidan under förövändning, att den icke har varit tillräckligt utredd.

Den första kommittén låg på frågan från år 1915 till år 1922, då den framlade ett betänkande med förslag om statsbidrag till arbetslöshetskassor. Förslaget gick den gången ut på att staten skulle lämna bidrag till av arbetarna själva organiserade kassor, och kommittén utgick vidare från att dessa kassor i huvudsak skulle bli sådana arbetslöshetskassor, som fackförbunden själva skulle bilda. Så förhalades frågan vidare till år 1924, och den då sittande högerregeringen tillsatte en ny kommitté, denna gång med uppgift att utreda frågan om motverkande av arbetslösheten genom anordnande av allmänna arbeten. Denna kommitté avgav sedan, i juli 1925, ett förslag till en fortsatt reaktionär arbetslöshetspolitik. Förslaget innebar i stort sett ett godkännande av den arbetslöshetspolitik, som hittills hade bedrivits, om man undantager en del förändringar till de arbetslösas nackdel.

1924 års val förde sedan socialdemokraterna fram i regeringsställning, och många voro säkert övertygade om att nu skulle arbetslöshetsfrågan komma att lösas under socialministern Möllers ledning, i enlighet med de utfästelser, som givits av socialdemokraterna, dels i valrörelsen och dels av herr Möller själv i hans anförande under remissdebatten vid 1924 års riksdag, då han riktade ett starkt och berättigat angrepp mot Trygger och högerregeringen, för att denna icke tänkte att det året framlägga ett förslag till arbetslöshetsförsäkring. Men sedan visade det sig, att när herr Möller själv vid 1925 års riksdag var socialminister, hördes det icke ett ljud om arbetslöshetsförsäkring och icke heller om några andra reformer till förbättring av statens arbetslöshetspolitik. Socialminister Möller deklarerade då i stället inför en arbetslöshetsdeputation, som uppvaktade honom, att han ansåg, att man inom ramen av de direktiv, som gällde, kunde föra en human arbetslöshetspolitik, och regeringens ställning delades som bekant av herrar socialdemokrater här i riksdagen. Det var ju ganska starka debatter, som då stodo rörande den saken mellan kommunister och socialdemokrater.

År 1926 möttes vi emellertid i trontalet av ett löfte, att nu skulle någonting göras i arbetslöshetsförsäkringsfrågan. Det gavs ett ganska bestämt löfte, att den skulle komma att lösas under det året. Resultatet blev emellertid en femtonmannakommitté och ett nytt utlåtande, men något förslag från regeringens sida eller något annat livstecken, som varslade om att regeringen verkligen tänkte framlägga ett förslag, såg man icke till. Frågan uppsköts i stället på nytt genom tillsättandet av ytterligare en kommitté, som i fjöl avlämnade ett förslag, som nu ligger ute på remiss hos olika myndigheter och organisationer.

På detta sätt har frågan år efter år saboterats av de olika regeringarna. Under tiden har statens arbetslöshetspolitik bedrivits med tillhjälp av de berömda arbetslöshetsdirektiven med deras lönedpressning och strejkbrytarbestämmelser. Lönedpressningen är ju den genomgående linjen i arbetslöshetsdirektiven, och i flera fall har man pekat på huru myndigheterna ha tvingat eller i varje fall sökt tvinga personer till rent strejkbryteri. Jag erinrar som ett ypperligt exempel om Stripa, som alltid kommer att påminna om det frisinnade partiets arbetslöshetspolitik och arbetarfientlighet, och jag erin-

rar om deportationerna till Ulricehannsbanan, som alltid komma att skänka sin glans åt vår tids socialdemokratiska arbetslöshetspolitik.

Vi se sålunda, huru regeringarna ha varit synnerligen uppfinningsrika, när det gällt att förhindra arbetslöshetsfrågans genomförande, och jag fruktar, att den nuvarande regeringen i detta avseende icke skall stå sina socialdemokratiska och borgerliga föregångare efter.

Utskottet riktar nu för övrigt uppmärksamheten på att den utredning, som av Kungl. Maj:t igångsatts angående frågorna om arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande, ännu icke slutförts. Det varslar i sanning om att man ännu icke på långt när nått botten av den mängd utredningar, som har pågått i denna fråga. Jag skulle för övrigt tro, att den nuvarande regeringen icke vill gå till botten med problemet. Jag anser arbetslösheten bottna i det nuvarande samhällets produktionssystem och i äganderättsförhållandena, vilka dela upp samhället i två stora klasser, varav den ena, kapitalisterna, är den, som äger naturrikedomarna, råvarorna och fabrikererna, och den andra, arbetarna, är den egendomslösa klassen, som inget annat har än sin arbetskraft, vilken arbetskraft i sin tur betraktas som en ren handelsvara, där tillgång och efterfrågan må bestämma marknadspriset.

Detta tillstånd har ju givit kapitalisterna möjlighet att åt sig hemföra vinsterna av den maskinella och tekniska utvecklingen, samtidigt som avståndet mellan arbetskraftens produktionsförmåga och köpkraft har vidgats.

Vi ha vidare i vår motion pekat på att genom själva rationaliseringen en mängd levande arbetskraft har frigjorts och huru detta resulterat i att arbetarna avskedas eller att företagen utvidga sin produktion samtidigt som inskränkningar i arbetarantalet kan göras. Vi skulle kunna peka på massor av exempel inom olika industrier för att påvisa riktigheten av detta vårt påstående. Under en förnuftig samhällsordning skulle givetvis rationalisering och tekniska framsteg medföra ökat välbefinnande och sålunda i och för sig icke vara till någon skada — tvärtom — men under nuvarande förhållanden så leda de till de motsättningar, som jag här har pekat på, och medföra endast nöd och svårigheter för arbetarklassen.

Utskottets reservanter ha något berört dessa förhållanden i sin motivering och säga, att »rationaliseringen ofrånkomligt leder till en s. k. rubbningsarbetslöshet, som i bästa fall förorsakar en kortvarig arbetslöshet och i värsta fall, och särskilt för äldre arbetare, en långvarig sådan». De socialdemokratiska reservanterna vilja vidare göra gällande, att den, som är tillfälligt arbetslös, under vissa förhållanden skall erhålla hjälp, men en permanent arbetslös skall i varje fall ha stora svårigheter att överhuvud taget erhålla något sådant. Den uppfattningen får man, om man läser reservanternas motivering. Det säges ju, att orden äro till för att dölja tankarna, och socialdemokraterna ha här uttalat sig så, att det måste betecknas som ett hot mot de permanent arbetslösa. Jag anser emellertid, att det är en mycket farlig linje för hela arbetarklassen, som reservanterna med detta sitt uttalande äro inne på, och jag är ganska övertygad om att de borgerliga skola komma att utnyttja denna tankegång i framtiden. Arbetslöshetsförsäkringen skall naturligtvis vara avsedd just för den arbetslöse och är givetvis dess nödvändigare, ju längre en medellös person är arbetslös.

Till den rationalisering, som utestänger arbetarna, kommer vidare den hänsynslösa kamp, som arbetsköparna och deras underhuggare föra emot vissa arbetare för att göra livet till ett inferno för dem, som de på ett eller annat sätt vilja förfölja. Jag hade själv i följ tillfälle att på nära håll studera ett av de stora svenska bolagens tillvägagångssätt i detta avseende. I maj föregående år utbröt det en konflikt emellan Billerudsbolaget och dess lantarbetare i Charlottenberg. Konflikten gällde i huvudsak en lönetvist, där de lågt av-

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Ang.
injärande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

lönade arbetarna hade begärt något öres påökt. Alla, som tillhörde fackföreningen, deltog i konflikten, och hela befolkningen, så gott som utan undantag, stod på de strejkandes sida. Till och med bolagets tjänstemän måste — när någon talade med dem på tu man hand — erkänna, att arbetarnas krav voro berättigade. När sedan uppgörelsen kom, blevo emellertid några av dem, som nedlagt arbetet, trakasserade, alltså utkastade i arbetslöshet, just därför att de varit sitt förbund trogna och tillsammans med sina kamrater gått ut i konflikten. Till historien kan ju anmärkas, att en av de trakasserade till och med för ett par år sedan hade fått medalj för under långvarig och trogen tjänst utfört gott arbete. Varenda människa i orten vet, att om dessa människor under konflikten velat bli strejkbrytare, hade bolaget gärna önskat dem kvar i fortsättningen. Det hela var alltså en ren hämnd ifrån bolagets sida, som, med den rättsuppfattning bolagsrepresentanterna besitta, kan företagas, delvis på grund av den rika tillgång på arbetskraft, som finnes.

Jag vill icke ett enda ögonblick påstå, att enbart en arbetslöshetsförsäkring skulle kunna hindra dylika trakasserier. En stark och kampduglig fackföreningsrörelse kan naturligtvis göra betydligt mera. Jag skulle även i detta fall kunna vända mig till herr Edvard Johanson, som är landsorganisationens sekreterare, och som i detta fall låtit landssekreterariatet fullständigt gå bolagets ärenden i kampen och hjälpt till att utkasta ifrågavarande arbetare i arbetslöshet med de stora svårigheter, som i sådana fall följa, att överhuvud taget på nytt kunna skaffa sig något arbete. Vad en arbetslöshetsförsäkring i detta avseende skulle kunna göra för nytta, torde man finna, om man tänker på att dessa bolagsrepresentanter givetvis i någon mån skulle hindras i sina hämndplaner, om de på förhand visste, att en arbetslöshetsförsäkring skulle kunna skydda offren för deras hämndbegär.

Tyvärr är ju det exempel jag valt angående trakasserier inget ensamstående. Jag har emellertid valt just detta, därför att disponenten för det bolag, som utförde dessa trakasserier, tillhör dem, som i höstas voro kallade till Mondkonferensen, och där hade ett anförande rörande samarbetet mellan arbetare och arbetsköpare. Jag gör det även därför, att utskottsreservanterna påstå, att denna konferens ägnade så stor uppmärksamhet åt arbetslöshetsproblemet. Händelsen kastar en liten blixtbelysning över humbugen i den åberopade konferensen och blottar åtskilligt av det slags intresse, som herrarna ha av arbetslösheten.

Detta intresse visar sig för övrigt på ett utmärkt sätt i den metod, varpå nödhjulsarbeten nu ordnas. Det är ju som bekant numera mycket vanligt, att kommunala och andra arbeten läggas som nödhjulsarbeten i syfte att frånrova arbetarna deras avtalsenliga löner. Jag skulle som exempel härpå kunna nämna en hel mängd järnvägsbyggen, väganläggningar, skogsdikningar, kloak- och vattenledningsarbeten, gatuarbeten o. s. v., som utföras efter arbetslöshetskommissionens sväldirektiv i lönedepressningssyfte. Vi kunna vidare uppvisa en mängd fall, då myndigheterna ställa den arbetslöse inför valet att antingen bli lönedepressare, strejkbrytare, eller att dömas till demokratiskt straffarbete på Svartsjö med åtföljande spöstraff. Det är för övrigt icke ovanligt, att till och med sjuka människor tvingas in under dylika förhållanden. Ja, jag tror mig med starka skäl kunna påstå, att om vi skulle jämföra djurens rättsställning med de arbetslösa människornas i detta klassamhälle, som ju på demokratiens språk kallas »folkhem», erhålla djuren en betydligt gynnsammare ställning än de arbetslösa. Om man följer domstolsförhandlingarna, finner man en mängd ohyggliga bilder, som rullas upp inför en, vilka alla ha sin närmaste orsak just i arbetslösheten. Ute på den svenska landsbygden liksom i städerna och samhällena finna vi en mängd små spritjobbare och lönnbrännare, och om man frågar efter orsaken till denna deras gärning, så blir svaret: arbetslöshet. Eller man träffar på en mängd fall, då en hungrig och förtvivlad människa har tillgripit

en matbit för att stilla sin hunger, och därför åkt in på flera månaders fängelse. Vi kunna vidare nämna fall, då polisen griper arbetslösa, därför att de exempelvis någon natt tagit sin tillflykt till en gammal lada för att icke frysa ihjäl. Jag kan nämna ett sådant fall, som inträffade i fjol vinter, då polisen en natt gjorde ett notvarp i en värmestuga, som Filadelfiaförsamlingen hade upplåtit nere i gamla staden, och tog med sig en hel mängd ut till Kungsholmens rannsakningsfängelse. Nå, alla dessa förhållanden stå ju i överensstämmelse med den kapitalistiska rättsuppfattningen och rättsordningen här i landet. För övrigt är det ju, som bekant, så, att det visserligen talas stora ord om vår högt beprisade frihet och om äganderättens okränkbarhet i vårt land, men det hindrar icke, att det kan inträffa, att en oförvitlig medborgare på sin gård överfallas och miss-handlas och sedan dömes till fängelse för att under fängelsetiden bliva bestulen av tjuvaktiga myndigheter, och då han efter frigivningen återfordrar sina ägodelar hotas han av kungl. medicinalstyrelsen med att inspärras på dårhus.

Det är ju klart, att arbetslöshetsförsäkringen icke löser dessa frågor. Arbetslöshetsförsäkringen i och för sig löser icke ens arbetslöshetsproblemet. Vi ha i motionen även mycket starkt framhållit just detta. Vi ha anfört, att en verklig lösning av arbetslöshetsproblemet överhuvud taget icke är möjlig inom det kapitalistiska samhällets ram, utan därtill fordras, att den privata äganderätten till produktionsmedlen upphäves och att produktionsmedlen övergå i det arbetande folkets händer, d. v. s. att det kapitalistiska samhällssystemet utbytes mot det socialistiska. Vi ha sagt, att detta icke kan gå utan en revolutionär omgestaltning. Vi äro sålunda medvetna om att alla åtgärder, vidtagna inom den kapitalistiska samhällsramen, endast bliva palliativ. Det blir mer eller mindre en strid om verkningarna av djupare liggande orsaker, och jag förmodar, att det icke blir riksdagen, som får fatta beslut i den frågan, när den slutligen tränger sig fram. Men arbetslösheten gör arbetslöshetsförsäkringen till en brännande dagsfråga. De arbetslösa ha rätt att, berövade som de äro sina arbetsmöjligheter, fordra möjligheter till livets uppehälle genom att vara försäkrade mot arbetslösheten. Detta är sålunda ett led i arbetarklassens kamp mot den kapitalistiska rationaliseringens följd. De krav på obligatorisk försäkring mot arbetslöshet, som vi kommunister framfört i vår motion och som bland annat återfinnas i de fyra punkterna på sid. 1 i utskottets utlåtande, anse vi vara de minimikrav, som kunna uppställas i denna fråga. Det är fullständigt meningslöst med en frivillig försäkring, sådan som exempelvis de sakkunniga föreslagit eller sådan, som socialdemokraterna tidigare ha motionerat om och som de även denna gång i motiveringen till sin reservation liksom i motiveringen till motionen ha givit sin anslutning till. Om vi se på de länder, som tillämpat frivilligt system av arbetslöshetskassor med statsbidrag, så skola vi finna, att det icke hjälper de verkligt behövande arbetslösa. Dessa bliva icke i tillfälle att komma i åtnjutande av någon försäkring. De kunna icke heller bära de ekonomiska bördor, som en sådan frivillig försäkring kommer att lägga på dem. Som ett exempel härpå kunna vi nämna vårt grannland Norge. Där beräknas, att omkring 300,000 arbetare böra omfattas av försäkringen. Före kristiden voro emellertid endast 120,000 arbetare försäkrade i de frivilliga arbetslöshetskassorna, men då arbetslösheten på allvar börjar göra sitt intåg i landet, sjönk detta medlemsantal ned till 40,000. Således kunde av ekonomiska skäl endast något över 10 procent av dem, som behövde vara med, vara medlemmar i arbetslöshetskassorna. Liknande förhållanden finna vi även i andra länder, där det frivilliga försäkringssystemet tillämpas. En arbetslöshetsförsäkring av en sådan karaktär är givetvis ingen verklig arbetslöshetsförsäkring, och det är klart, att vi från kommunisthåll icke kunna ge vår anslutning till ett sådant system.

Jag vill sålunda, då det gäller denna fråga, säga, att vi givetvis komma att med kraft hävda vår uppfattning efter de linjer, som vi ha framlagt i vår

*Ang.
in/öranie av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

motion. Skulle emellertid den slutliga voteringen komma att stå mellan utskottets avslagsyrkande och reservationen, så komma vi, som frågan nu ligger till, att ge våra röster för reservationen, dock med bestämt understrykande av att de riklinjer, som vi framfört i vår motion böra läggas till grund för den kommande arbetslöshetsförsäkringen.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen.

Herr Hage: Herr talman! Då jag är en av de socialdemokratiska reservanter, som påyrkat, att riksdagen skulle avlåta en skrivelse och begära framläggande av ett förslag i arbetslöshetsförsäkringsfrågan till 1930 års riksdag, så skall jag bedja att få säga några ord.

Jag skall då inte på något sätt gå in på en polemik mot den föregående kommunistiske talaren. Jag tror nämligen, att vi, som från två olika riktningar vilja åstadkomma en arbetslöshetsförsäkring, ha nyttigare saker att syssla med än att tvista med varandra inbördes och att skälla ned varandra. Jag tror, med andra ord sagt, att det är mera fruktbringande att rikta attacken mot den sida, där man är mera tveksam, om man bör gå med på en arbetslöshetsförsäkring, och från den utgångspunkten skall jag säga några ord här i dag.

Jag vill då först något litet redogöra för, varför jag och de övriga reservanterna icke äro nöjda med utskottsutlåtandet. I utlåtandet talas det ju om att »utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t med den skyndsamhet, som förhållandena medgiva, kommer att, utan särskild framställning från riksdagen, framlägga förslag till lösning av den betydelsefulla frågan». I det sammanhanget skall jag bedja att först få rikta mig till de frisinnade här i kammaren och bedja att få en liten smula förtydligat, vad som från *deras* utgångspunkt kan ligga i det uttalandet. I utskottet avgåvos nämligen sådana deklARATIONER från frisinnat håll, att man icke kunde få någon annan uppfattning än den, att de frisinnade nu *definitivt* äro inställda på att genomföra en arbetslöshetsförsäkring. Jag skulle vara mycket glad, om från auktoritativt håll här i kammaren kunde ges en definitivt förklaring i det avseendet. Och man har anledning kräva detta icke minst därför, att man under 1928 års riksdag många gånger förgäves efterlyste de frisinnades ståndpunktstagande till den frågan.

Så skall jag vidare bedja att få framhålla, att man icke vet, hur stor den skyndsamhet, om vilken utskottet talar, kan komma att bli. Man kunde ju möjligen ha anledning tro, att utskottet menar, att samma skyndsamhetsprinciper, som förut tillämpats i denna fråga, böra följas. Är *detta* fallet, då ha vi sannerligen all anledning att säga, att med *den* skyndsamheten äro vi socialdemokrater icke belåtna. Redan år 1908 väcktes det en motion i denna fråga. 1915 skrev riksdagen i frågan. Sedan dess har det förlupit 14 år. Visserligen kan man i likhet med utskottet erkänna, att denna fråga är ett stort, invecklat och svårlöst problem, men *så* svårlöst och *så* stor är väl knappast frågan, att man därför skulle våga påstå, att det — med den organisationsapparatur, som vi i vårt land ha till förfogande, med ämbetsmän och med parlamentariska krafter — skulle vara nödvändigt att hålla på med utredningar i 14 år för att komma fram till ett resultat. Det är för övrigt betecknande, att man i flera utländska stater, där man säkerligen icke har bättre eller större eller mera kvalificerad statsutredningsapparatur att räkna med än hos oss under denna tid *genomfört* en arbetslöshetsförsäkring.

Härtill kommer ännu en omständighet, som gjort, att vi socialdemokrater ansett det varit nödvändigt komma fram med en särskild reservation, i vilken vi begärt, att Kungl. Maj:t skulle till 1930 års riksdag framlägga ett förslag i frågan. Det är den omständigheten, att hela denna fråga under den senaste

tiden på sätt och vis kommit i ett försvårat läge, om jag så får uttrycka mig. Det har i sista minuten kastats in nya brännämnen, nya diskussionsfrågor, som gjort, att hela frågan nu ligger mera förtvivlat till — tycker jag åtminstone — än under vissa föregående tidsepoker. Vi reservanter skulle kanske likväl ha kunnat nöja oss med ett instämmande uti utskottets utlåtande, om vi varit övertygade därom, att den nu sittande regeringen är definitivt inriktad på att åstadkomma en arbetslöshetsförsäkring och att använda alla utvägar, alla medel för att fortast möjligt få fram frågan. Men beklagligtvis är det ju icke på det sättet. Av de fyra personer bland 1926 års arbetslöshetssakkunniga, som gingo emot tanken på att åstadkomma en arbetslöshetsförsäkring, voro två eller kanske tre regeringen mycket närstående. På grund därav har man ju anledning att tvivla på den nuvarande regeringens *vilja* att fortast möjligt få fram den här saken. Visserligen gjorde den nuvarande socialministern under remissdebatten en del uttalanden, som tydde på, att hans inställning till sociala frågor är — om man tager i betraktande att han dock är högerman — någorlunda tillfredsställande. Men i en hel del av dessa uttalanden kunde man i alla fall konstatera en allmän tendens att framhålla, att här finns en del andra stora problem (exempelvis folkpensioneringen, som mycket markerades av socialministern), som kanske borde föras fram *före* arbetslöshetsförsäkringen. Det markerades, med ett ord sagt, att med den här saken är det ändå icke så bråttom. Åtminstone fick man den uppfattningen av de uttalanden, som då gjordes.

Ävenså tillkommer ju den omständigheten, att uti denna debatt om åstadkommande av en arbetslöshetsförsäkring har det kastats in ett nytt moment, nämligen det uppslag, som kommit från den frisinnade herr von Koch och som går ut på att all social understödsverksamhet skall centraliseras. Genom inkastande av detta brännämne i diskussionen utvidgas ju problemet på ett oerhört sätt, och givetvis minskas därigenom i hög grad möjligheterna att åstadkomma en *snar* lösning av detsamma.

Slutligen är det ju att märka, att den frisinnade regeringen en gång satte till den nu pågående utredningen om arbetslöshetens orsaker och verkningar och medlen att på andra vägar än arbetslöshetsförsäkring åstadkomma minskning i arbetslösheten. För min del måste jag ju säga, att hela detta problem angående arbetslöshetens orsaker, som man där lade upp, är ju ett oerhört stort problem, ja, det är ett problem, som strängt taget syftar till att utreda grunderna för hela det nuvarande samhället. Om ett så vidlyftigt problem kastas in i diskussionen, kan man lätt få den uppfattningen, att häri ligger ett us av obstruktion. Ty att kasta fram denna fråga i sådant sammanhang är nästan detsamma som att säga till en hungrande människa, att innan hon får någon mat, måste det först utredas, vad den fysiologiska orsaken kan vara till att människor överhuvud behöva äta.

Utredningen skulle omfatta en massa olika saker. Bland annat skulle det undersökas, huruvida man kan på andra vägar än arbetslöshetsförsäkring minska och motarbeta arbetslösheten. Ingen torde emellertid i denna kammare tro, att vi på dessa andra vägar — det har i den vägen antytts en hel del — ha möjlighet att avskaffa eller i väsentlig mån minska arbetslösheten. Man kan vara övertygad om att arbetslösheten i alla fall kommer att existera i ganska stor utsträckning och att därmed också kravet på åstadkommande av en arbetslöshetsförsäkring alltjämt kommer att vara motiverat.

Vi socialdemokrater ha velat markera, att frågan om arbetslöshetsförsäkring är av den *brådskande* natur, att man icke bör slå fast, att de utredningar, som pågå, och som jag nu berört, först måste avslutas, innan man åstadkommer en lagstiftning på området. Utskottsmajoriteten intager nog i detta fall en ganska tveksam hållning. Man har nämligen inom utskottet yttrat sig så.

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

som om avsikten skulle kunna tänkas vara, att den omfattande utredningen om ifrågavarande stora problem först borde fullföljas för att man därefter skulle kunna övergå till frågan om utformande av en arbetslöshetsförsäkring. Skulle detta vara fallet, kommer frågans lösning att skjutas fram på ett sådant sätt, som vi socialdemokrater icke kunna vara med om. Givetvis skulle det vara mycket *önskvärt*, om samtliga nämnda utredningar föreläggas avslutade, men det får icke anses vara en *nödvändig förutsättning* för att övergå till en lagstiftning på detta område. Vi socialdemokrater ha alltså kommit fram med vår reservation för att motarbeta den uppfattning, som möjligen kan finnas hos majoriteten i förut nämnd riktning.

Det är från dessa utgångspunkter, som vi socialdemokrater framfört en reservation i frågan. Vi ha då tänkt oss möjligheten att, om det nu icke går att till 1930 års riksdag framlägga en proposition, som omfattar *alla* de arbetslösa, vilka kunna komma i fråga, så skulle regeringen till en början kunna framlägga förslag om en arbetslöshetsförsäkring för de samhällskategorier, rörande vilka det föreligger utredning, d. v. s. huvudsakligen industriarbetarna. Sedan skulle regeringen kunna tänkas fullfölja utredningen med avseende på en del andra kategorier, t. ex. lantarbetarna, skogs- och flottningsarbetarna, kontorsfolk och butiksbiträden m. m. Beträffande dessa skulle ett tilläggsförslag komma så snart som möjligt, och helst till 1931 års riksdag. Jag säger detta icke därför, att nödvändigheten att åstadkomma en försäkring för nämnda senare kategorier är mindre än beträffande industriarbetarna, utan endast därför, att det, rent tekniskt sett, är större möjlighet att kunna till 1930 års riksdag framlägga ett utarbetat förslag beträffande industriarbetarna än beträffande de andra arbetaregrupperna.

Man har nu gjort gällande inom utskottet, att det vore mycket märkvärdigt att gå till väga på detta sätt: att lägga fram ett lagförslag i två etapper. Och jag skall gärna erkänna, att sådant icke är vanligt. Men om det föreligger ovanliga situationer, kan det motivera ovanliga åtgärder, och här föreligger verkligen en ovanlig situation. Ty här har en utredning i frågan pågått under många år, och kravet på arbetslöshetsförsäkring blir för varje dag som går allt starkare och mera motiverat icke minst med hänsyn till den pågående rationaliseringen. Denna leder först och främst till *tillfällig* arbetslöshet, men i vissa fall även till en *bestående* sådan. Ty det finnes väl ingen, som tror, att t. ex. automatiseringen av vårt telefonväsende kan medföra, att alla de människor, som få avsked för automatiseringens skull, sedermera kunna tagas tillbaka på grund av utsträckningen av telefonväsendet till nya områden?

Detta är, i korta ord utformat, den uppfattning, vi socialdemokrater ha i denna fråga. Den som verkligen vill genomföra en arbetslöshetsförsäkring borde alltså kunna — som en undantagsåtgärd — gå in för de utrednings- och lagstiftningslinjer, till vilka jag senast deklarerat min anslutning och som för övrigt äro omnämnda i den socialdemokratiska motionen. Den som i dag vill markera, att han önskar medverka till *påskyndande* av arbetslöshetsförsäkringen, kan icke rösta för utskottets hemställan med de svävande och mångtydiga formuleringar, som finnas i nämnda utlåtande. Han måste i detta läge rösta för den socialdemokratiska reservationen.

Från den utgångspunkten skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation, som vid detta utskottsutlåtande fogats av herr Sigfrid Hansson m. fl.

Herr **Johanson** i Hallagården: Herr talman! Då jag deltagit i utskottsbehandlingen av denna fråga ber jag att få säga några ord, varför utskottet icke velat gå med på motionärernas framställning.

Utän att på något sätt behöva ingå på spørsmålet, huruvida införande av

arbetslöshetsförsäkring är lämpligt eller icke, har utskottet av starka utredningstekniska skäl avslagit motionerna. Utskottet hänvisar till dels att 1926 års arbetslöshetsakkunnigas betänkande är ute på remiss hos olika myndigheter, av vilka de viktigaste ännu icke inkommit med sina yttranden, och dels att på begäran av nämnda sakkunniga år 1927 tillsattes en ny kommitté, med uppgift att undersöka arbetslöshetens orsaker. När socialdemokraterna voro i regeringsställning åren 1925 och 1926, vågade de icke framlägga förslag i ämnet utan tillsatte en ny kommitté med uppdrag att utarbeta nytt förslag till jämväl obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Man ville därmed bemöta kritiken från bondeförbundet och de frisinnade, som gick ut på att den frivilliga försäkringen endast skulle omfatta organiserade arbetare inom industri, handel och samfärdsel. Genom att utsträcka försäkringen till lant- och skogsarbetarna trodde man sig vinna utsikter för att en riksdagsmajoritet skulle medverka till en lösning av frågan. Man hade nämligen av farhåga för att försäkringen skulle bli för dyrbar förut uteslutit dessa landbygdens arbetare. Ja, det är gott och väl att man talar om en sådan utsträckning av försäkringen. Men huruvida lantarbetarna skola få någon verklig nytta därav, är ganska osäkert. Så bleve väl endast i undantagsfall händelsen. Redan nu offrar ju samhället så avsevärda belopp på social försäkring och försörjning i vårt land, att man därför blir försiktig, när det gäller att gå in för att väsentligt höja dylika anslag. Kommer så därtill sjukförsäkringen, måste man bli mycket betänksam mot ytterligare höjning av utgifter till sociala ändamål.

Emellertid är ju icke arbetslöshetsförsäkringen någon åtgärd för arbetslöshetens bekämpande. Detsamma kan t. o. m. sägas om hela vår hittillsvarande arbetslöshetspolitik. Denna har gått ut på att lindra följderna av arbetslösheten. Således förebygger man icke arbetslöshet genom arbetslöshetsförsäkring. Tvärtom kan en försäkring mer eller mindre bevara själva arbetslösheten, ja kanske t. o. m. öka densamma. Med nuvarande arbetslöshetsanslag har man möjlighet att hjälpa dem, som oförvållat bli utan arbete, och därför föreligger icke någon så stor fara för att nu dröja med lösningen av frågan.

Jag tillåter mig också säga, att ifall statsmakterna litet mer på allvar ville beakta de möjligheter, som finnas att hjälpa våra näringar, så är det givet, att arbetslösheten skulle minskas. Men detta synes man icke vilja göra. De politiska bevekelsegrunderna tyckas leda till att i viss mån underhålla arbetslösheten, såsom skedde vid en viss frågas behandling för en tid sedan. Jag tror också, att folket ute i bygderna anser, att det är en underlig politik som föres, när man först bidrager till en ökning av arbetslösheten och sedan strax efteråt vill försäkra arbetskraften mot arbetslöshet.

Reservanterna kunna nu icke vinna någonting i sak genom bifall till sin reservation, utan får väl denna mera betraktas som en demonstration. För övrigt finns det mycket starka skäl mot införande av arbetslöshetsförsäkring, vilka det ju icke går att bortse ifrån. I likhet med vad de borgerliga ledamöterna i 1926 års arbetslöshetskommitté anfört, vilka ställde sig avvissande mot en försäkring, kan man i främsta rummet anföra principiella skäl. Dessa borgerliga ledamöter säga också, att arbetslösheten ofta är en följd av alltför hög lönenivå, och att det icke är riktigt och rättvist, att fackorganisationerna, som närmast äro ansvariga härför, skola genom arbetslöshetsförsäkring permanent kunna på det allmänna övervältra kostnaderna för en arbetslöshet, som de själva vållat genom sin monopolistiska lönepolitik. För min del vill jag säga, att ginge man in för en lönepolitik i sänkande riktning, skulle detta säkerligen medföra mindre omkostnader för produktionen, med påföljd att denna skulle ökas samtidigt som arbetslösheten komme att minskas.

Emellertid när förevarande angelägenhet som sagt nu håller på att utredas

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

och man även utreder frågan om arbetslöshetens orsaker liksom löneregleringsfrågan och andra med produktionen sammanhängande viktiga spörsmål, är det givet, att man måste ställa sig litet avvaktande inför föreliggande framställning. Man har således, som nu arbetslöshetsförsäkringsfrågan ligger till, ingen saklig anledning att gå in för en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet. Jag ber därför, herr talman, att för min del få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Det förefaller ju, som om — sedan en fråga varit under utredning en så lång tid som frågan om arbetslöshetsförsäkringen — vissa fakta skulle kunna ha slagit igenom och sålunda icke behöva ytterligare diskuteras. Men när jag hörde talesmannen för utskottets avslagsyrkande, fick jag ett mycket starkt intryck av att man ännu många gånger behöver i denna angelägenhet upprepa självklara saker. Det är alldeles uppenbart, att arbetslöshetsförsäkringen icke *upphäver* arbetslösheten. Vi socialdemokrater ha ju också ständigt betonat, att just den omständigheten, att arbetslösheten synes vara ett samhällsont, som man överhuvud taget icke under nuvarande produktionsordning kan upphäva, motiverar, att statsmakterna böra söka finna de bästa möjliga åtgärder för att motverka följderna av detta beklagliga samhällsönda. Det förefaller mig också, som om genom den verksamhet till arbetslöshetens mildring och till motverkande av dess följder, som sedan år 1914 bedrivits här i landet, olika partier inom Sveriges riksdag erkänt, att samhället på detta område har förpliktelser. Man borde under sådana omständigheter icke behöva diskutera, *hurvida* samhället skall vidtaga åtgärder för lindrande av arbetslöshetens verkningar eller icke. Den saken är erkänd, och man borde alltså kunna gå över till att diskutera *de lämpligaste medlen* för att åstadkomma vad man önskar.

Vi ha i detta fall att välja mellan ett fullföljande av de nuvarande metoderna eller införandet av en arbetslöshetsförsäkring eller eventuellt en kombination mellan de nuvarande metoderna och arbetslöshetsförsäkring. Vid ett föregående tillfälle då detta ärende behandlades i kammaren tillät jag mig framhålla, att, så vitt jag förstår, arbetslöshetsförsäkringen blivit nödvändig redan därför, att det nuvarande systemet icke i längden är hållbart. Det visar sig också, att ju längre man praktiserar detta system, desto starkare bli de motsättningar, som skapas av systemets verkningar, och desto kraftigare framträder omöjligheten att med systemet verkligen effektivt skydda de arbetslösa från nöd. Men även ur samhällelig synpunkt är detta system icke att rekommendera. Det är särskilt två omständigheter, som göra att statsmakterna verkligen på allvar måste försöka komma in på en mera farbar väg.

En av de omständigheter, som starkast tala mot ett fullföljande av det nuvarande systemet, är omöjligheten att draga upp en rimlig gräns mellan den öppna marknaden och nödhjulsarbetena. När vi några stycken här från riksdagen i somras gjorde en färd omkring till vissa nödhjulsförläggningar, fingo vi alla — jag är övertygad därom — ett mycket starkt intryck av just det förhållandet, att man kan icke draga upp en rimlig gräns mellan å ena sidan nödhjulsarbetena och å andra sidan den öppna marknadens arbeten. Man vill nämligen icke göra nödhjulsarbetena till meningslösa arbeten. Man vill, att de arbeten, som nödhjulsarbetarna uträtta, skola vara produktivt nyttiga arbeten, att de skola representera ett samhällsvärde. Men i och med detsamma räkar man också in i ett system, där man till nödhjulsarbeten förvandlar sådana arbeten, som i själva verket borde tillhöra den öppna marknaden. Redan sådana saker som åtgärderna i våra skogar för att öka kulturen — för att göra skogarna mera produktiva — äro åtgärder, som borde vidtagas icke i form av nödhjulsarbeten utan som ordinarie arbeten. Med en del av våra

våganläggningar förhåller det sig på samma sätt. Det blir naturligtvis den rena orimligheten, om man — såsom vissa städer göra — skulle börja lägga vissa kommunala ordinarie arbeten in under nödhjälpsarbetena. Den opposition, som detta måste skapa inom arbetarvärlden, och det tvång för arbetarna att skydda sig mot en sådan utveckling, som sådant medför, kommer i och för sig att sätta hela systemet med nödhjälpsarbeten på spel.

Men det finns också en annan synpunkt, som det kanske är lättare att vinna gehör för här i kammaren, nämligen den synpunkten, att genom det system, som nu användes, skiljer man den arbetslöse från den ordinarie arbetsmarknaden, skapar stora svårigheter för honom att snart återvända till den öppna marknaden, bryter sambandet. Jag vill erinra om att nuvarande socialministern under remissdebatten fällde ett yttrande, som bör vara ägnat att allvarligt ställa inför olika ledamöter av kammaren den frågan, om icke hela systemet med nödhjälpsarbeten till sist blir ohållbart. Herr socialministern yttrade följande: »Jag skall för övrigt i detta sammanhang säga, att jag i hög grad behjärtar de bekymmer, som man på en hel del håll hyser i samband med arbetslöshetskommissionens verksamhet i vissa delar. Man undrar, om icke brytandet eller i varje fall försvagandet av kontakten mellan de arbetslösa och de arbetstillfällen, som möjligen kunna erbjudas på den öppna marknaden eller i hemorterna, innebär en olägenhet av sådan art, att man måste så snart sig göra låter söka finna medel att förstärka den kontakten. Det var otvivelaktigt något av denna farhåga, som tog sig uttryck, då man under den studieresa av riksdagsmän, som nyligen gjordes till arbetslöshetskommissionens arbetsplatser, ovanför en av förläggningarna fann inskriptionen: 'I som här inträden, låten hoppet fara'. Det är ett bekymmer, som jag tror att vi litet var hava anledning att dela och söka finna utväg att komma ifrån.» Så vitt jag förstår, finns det ingen utväg att komma ut ur detta bekymmer annat än på den väg, som försäkringen representerar, d. v. s. genom att man skapar en möjlighet för den arbetslöse att under arbetslöshetsperioden uppehålla sig i närheten av arbetstillfällena — om jag så får uttrycka mig — genom att man skapar en möjlighet för den arbetslöse att så snart tillfälle yppar sig återinträda i sitt ordinarie arbete. Och om man icke vill, att den arbetslöse under tiden skall svälta ihjäl, måste man finna en form för att understödja honom under arbetslöshetstiden. För min del kan jag icke tänka mig, att någon skulle vilja rekommendera den form av understöd, som fattigvården erbjuder, när en sådan rimligare form står öppen som försäkringen.

Om det alltså är min övertygelse, att det nuvarande systemet, ju längre det verkar, kommer att framstå såsom alltmer orimligt, är det klart, att jag stärker i den uppfattningen, att det är angeläget, att statsmakterna så snart som möjligt finna en lösning av frågan om arbetslöshetsförsäkringen. Denna fråga har, såsom det påvisats från socialdemokratiskt håll vid olika tillfällen, alltför länge förhalats och alltför länge utretts. I en artikel i »Nyx Tid» vågade jag härom dagen uttala den meningen, att frågan om arbetslöshetsförsäkringen syntes ha kommit in i ett fördelaktigare läge och att det föreliggande utskottsutlåtandet representerade en ljusning.

Jag är dock fullkomligt medveten därom, att vi ännu ha att kämpa mot mycken förstockelse och mycket oförstånd. Och när jag läste det utlåtande, som Svenska arbetsgivareföreningen i dagarna avgivit, förstod jag, att mycket av denna förstockelse finnes inom ett område, där man lättast borde kunna påräkna en förståelse. Detta utlåtande är undertecknat av personer, som deltaga i den kommitté, vilken på socialministerns föranstaltande tillkommit för att diskutera frågorna om samförstånd mellan arbetare och arbetsgivare. Jag vågar det uttalandet, att dessa personer ännu icke tyckas ha fattat, vad i själva verket de första förutsättningarna för ett sådant samförstånd måste

Ang.
inforande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

*Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

vara. Om man överhuvud taget skall kunna tänka sig ett samförstånd mellan arbetsgivare och arbetare, ett frivilligt samarbete i syfte att utveckla produktionen, i syfte att förhindra ting som kunna ingripa ofördelaktigt i produktionsverksamheten, måste man först erkänna arbetarnas betydelse för produktionen. Erkänner man denna, måste man också erkänna vikten av att arbetaren får sin försörjning även vid de tillfällen, då produktionsverksamheten avstannar. Och det är väl en ganska rimlig tanke, att arbetsgivaren skall ha en viss skyldighet att under den tid, då arbetaren blir arbetslös, förhjälpa honom till denna försörjning. Den gamla patriarkalisen hade som ett av sina vackraste drag den omsorg, som arbetsgivaren kände för arbetaren. Industrialismen och kapitalismen ha slagit sönder mycket på detta område. Men det förefaller ändå, som borde även den moderna arbetsgivaren ha en känsla kvar av skyldighet mot de arbetare, som stå vid hans maskiner, med vilka han sköter sin fabrik, de arbetare, utan vilka produktionen icke kan upprätthållas och värden icke skapas. När arbetsgivareföreningen blankt avisar förslaget att arbetsgivarna skola delta i finansieringen av en arbetslöshetsförsäkring, hoppas jag uppriktigt sagt, att detta är uttryck mera för en förstockelse, som kan smyga sig in hos förtroendemännen för en viss grupp inom samhället, än för de tankar, som i allmänhet hysas av våra arbetsgivare. Skulle så illa vara, att arbetsgivarna icke ha känsla för denna enkla skyldighet att bispringa sina arbetare vid tillfällen av nöd, får jag säga, att då måste förhoppningarna på resultat av samförståndsarbetet skrivas ned väsentligt.

I min optimism fäster jag emellertid större vikt vid vissa andra ting, som under de senaste dagarna förekommit, än vid nämnda utlåtande från arbetsgivareföreningen. Det är om några sådana ting, som jag ber att få erinra.

Jag vill då först än en gång citera ett yttrande i remissdebatten av herr socialministern. Han sade bl. a., att man från regeringens sida kommer att gå till prövning av arbetslöshetsförsäkringen »utan förutfattad mening». Om detta yttrande är representativt för regeringen — vilket jag hoppas, då icke statsministern på något sätt tagit avstånd från kollegans yttrande i detta fall — måtte det innebära en sinnesförändring inom högern eller också innebära, att högerens regering på denna punkt dessbättre icke vill fullfölja högerpartiets valpolitik. Man har nämligen tidigare från högerhåll förklarat, att man vill icke vara med om en arbetslöshetsförsäkring. Socialministerns yttrande, att man skall pröva föreliggande förslag utan förutfattad mening, måste innebära ett löfte från regeringens sida att gå till denna prövning utan hänsyn till de förut uttalade meningarna i högerens program och i vissa andra av högerens officiella handlingar. Då jag måste ha den uppfattningen, att vad som från statsrådsbanken säges är allvarligt menat, hälsar jag detta uttalande från socialministerns sida såsom ett hoppgivande tecken på att man icke från regeringens sida kommer att lägga oöverstigliga svårigheter för lösningen av frågan om arbetslöshetsförsäkring.

Ett annat yttrande i ämnet fälldes under remissdebatten av ledaren för det frisinnade partiet. Han framhöll, att arbetslöshetsförsäkringen är ett problem, som ett modernt samhälle måste bemästra. Det är ju sällan herr Ekman uttalar sig klart, men detta uttalande kan knappast innebära någonting annat, än att den frisinnade ledaren är intresserad av en lösning av arbetslöshetsförsäkringsfrågan. Jag tillät mig under remissdebatten erinra om att man under valrörelsen här i Stockholm från det frisinnade partiets sida skickade ut ett valupprop, som låg till grund för valet av herr Carl Gustaf Ekman och i vilket man uttryckligen sade ifrån, att man önskade en arbetslöshetsförsäkring. Jag hoppas, att vi i dag skola från det frisinnade partiets sida få bekräftat, att detta underlag för den frisinnade ledarens inval i andra kamma-

ren har mera att betyda än den mening, som herr Carlström gjort gällande inom arbetslöshetsförsäkringskommittén. Det är tydligt att vi icke därigenom kommit till en lösning av frågan; men är det på det sättet, att det verkligen hos de frisinnaede finnes en ärlig vilja att genomföra en arbetslöshetsförsäkring, så tror jag icke att det skall vara omöjligt att komma till en uppgörelse om systemet.

Om jag från dessa båda yttranden under remissdebatten sedan går över till utskottets utlåtande, så måste jag tolka vad där skrivits såsom ett principiellt erkännande av det berättigade i kravet på en arbetslöshetsförsäkring. Antagligen kommer herr Järte i dag att fullfölja det försök, som han redan gjort i Svenska Dagbladet, att tolka utskottsutlåtandet så som om man där ingenting sagt om arbetslöshetsförsäkringen. Han kommer att hänvisa till den första satsen av utskottets egentliga yttrande på sidan 8 och säga, att där talar man endast om spörsmålet om lindrande av de ekonomiska följderna av rådande arbetslöshet. Det är detta spörsmål, som man menar, att regeringen med all skyndsamhet skall behandla och beträffande vilket regeringen skall presentera riksdagen förslag. Men man kan icke rätt gärna läsa utskottsutlåtandet på det sättet, att man från de första tre raderna hoppar över till de sista. Det finns dock i detta utlåtande efter de tre första raderna en redogörelse för just arbetslöshetsförsäkringen i sådana former, att den som läser svenska såsom svenska måste läsas icke kan få annan uppfattning, än att utskottet verkligen önskar, att regeringen med all skyndsamhet skall för riksdagen framlägga förslag om arbetslöshetsförsäkring.

Det kan ju då sägas, att under sådana förhållanden är det onödigt, att riksdagen nu genom bifall till reservationen gör en särskild påtryckning hos regeringen. Godkännes min tolkning av utskottsutlåtandet, så kan redan detta utlåtande anses innebära den önskade påtryckningen på regeringen. Med den ståndpunkt jag har i frågan och med den uppfattning jag hyser om angelägenheten av att snarast få detta spörsmål löst är jag dock självklart intresserad av att riksdagen i den mest direkta form uttalar sin önskan om att regeringen här måtte handla.

Jag vill till sist endast uttala den förhoppningen, att regeringen icke bara skall gå till ärendet utan förutfattad mening utan att den i detta avseende också skall fullfölja löften från den tidigare regeringen. Det har i utskottsutlåtandet erinrats om att det pågår en utredning rörande upphävandet av arbetslöshetens orsaker, och det är rätt naturligt, att man i viss mån kombinerar denna utredning med frågan om arbetslöshetsförsäkringen. Jag vill emellertid framhålla, att från den föregående regeringens sida uttryckligen förklarades, att denna nya undersökning icke skulle få vara ett hinder för lösningen av frågan om arbetslöshetsförsäkringen och icke skulle få användas som en förevändning till att uppskjuta ett avgörande i denna fråga. Vi ha alltså från regeringsbänken bestämda försäkningar på denna punkt, och jag vill påpeka, att dessa försäkningar utgjorde en förutsättning för att vi socialdemokrater kunde delta i utredningen om arbetslöshetens orsaker. Jag vågar hysa den förhoppningen, att icke heller den nuvarande regeringen skall på ett sådant sätt kombinera den pågående utredningen om arbetslöshetens orsaker med arbetslöshetsförsäkringen, att man därigenom onödigtvis ytterligare skjuter på en lösning av arbetslöshetsförsäkringsfrågan.

Vi ha redan i vår motion förklarat, att för oss är icke *systemet* det viktigaste. För oss är det viktigast, att så snart som möjligt något göres för att på försäkringens väg skapa åt de arbetslösa trygghet för försörjning under tillfällena av stockningar inom produktionen. Vi ha i motionen förordat ett uttalande för den obligatoriska försäkringen. Vi mena, att när frågan nu äntligen skall finna en lösning, denna lösning bör bliva så rationell som möj-

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

ligt och skapa så stora möjligheter som överhuvud taget kunna skapas, för att alla arbetslösa må känna den trygghet, som arbetslöshetsförsäkringen är avsedd att medföra. Vi ha ju också tagit upp frågan speciellt om den obligatoriska försäkringen därför, att vi trodde oss finna, att en del av motståndet inom andra partier, inom andra folkgrupper, mot våra tidigare förslag om ordnande av arbetslöshetsförsäkring bottnade däri, att genom den frivilliga försäkringen vissa grupper av arbetare ställdes utanför det stöd, som en försäkring skulle lämna. När herr Johanson i Hallagården talar om att den socialdemokratiska regeringen år 1925 och 1926 icke »vågade» taga upp denna fråga om arbetslöshetsförsäkring, så talar han om ting, beträffande vilka han redan fått upplysning på förhand om det rätta förhållandet. Vad som föranledde den socialdemokratiska regeringen att icke år 1925 framlägga förslag i ämnet var helt enkelt den korta tid vi hade till vårt förfogande mellan valen och 1925 års riksdag och det stora intresse, som måste sättas in på försvarsfrågan. Vad som gjorde, att man ytterligare sköt på frågan och att icke heller vid 1926 års riksdag framlades något förslag, var just den omständigheten, att det hade särskilt från frisinnat håll gjorts uttalanden, som tydde på att man, därest man i stället för den frivilliga linjen valde den obligatoriska, skulle lättare kunna komma till samförstånd och vinna en lösning. Vi ha sålunda icke hållit tillbaka något förslag av rädsla. Vi ha handlat som vi gjort av intresse för att verkligen vinna en lösning, och vi äro fortfarande beredda att diskutera de olika möjligheter, som stå till buds. Vi ha förklarat i vår motion, att vi vilja icke väcka en strid om system, som kan vålla att hela frågans lösning skjutes ut i det oändliga. Vi äro villiga att diskutera både det frivilliga systemet och det obligatoriska, och vi äro villiga att medverka till en lösning på vilkendera av dessa linjer, till vilken en riksdagsmajoritet skulle vilja ansluta sig. Längre i tillmötesgående och beredvillighet att förhandla för att vinna ett resultat till gagn för folket kan ett parti icke gå. Och det är min förhoppning, att det skall visas något av samma beredvillighet från de andra partiernas sida. Visas den beredvilligheten, kan man också vinna en lösning av en fråga, som för länge sedan borde vara löst, och jag måste säga: en fråga, vars ständiga undanskjutande det icke är ärofult för den svenska riksdagen att vara skyldig till.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Ahl, Lindqvist* i Stockholm, *Eriksson* i Stockholm, *Karlsson* i Vadstena, *Källman, Ericson* i Boxholm, *Jonsson* i Eskilstuna, *Lundstedt, Johansson* i Arkösund, *Johnsson* i Norrahammar, *Werner, Sjögren, Törnkvist* i Karlskrona, *Vougt, Thomson, Lovén, Björk* i Tryde, *Andersson* i Höör och *Paulsen*, fru *Nordgren* samt herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Hedvall, Höglund* i Göteborg, *Larsson* i Göteborg, *Ström, Mårtensson, Olsson* i Mellerud, *Weijne, Hansson* i Trollhättan, *Persson* i Tidaholm, *Carlsson-Frosterud, Larsson* i Västerås, *Eklund, Olovson* i Västerås, *Jansson* i Falun, *Pettersson* i Hällbacken, *Ericsson* i Sörsjön, *Sävström, Norling, Uddenberg, Anderson* i Råstock, *Nilsson* i Örebro, *Högström, Johansson* i Sollefteå, *Olsson* i Rödningsberg, *Lövgren* och *Wiklund* i Byske.

Herr **Jeppsson**: Ja, herr talman, den fråga, som beröres i det här föreliggande utlåtandet angående arbetslöshetsförsäkringen, är säkerligen en av de största och mest svårlösta, som vårt samhälle har att dragas med. Det är ju också, som den siste ärade talaren mycket riktigt framhöll, på det sättet, att även om man går in för arbetslöshetsförsäkringen, så avskaffar man därmed icke arbetslösheten. Snarare är det väl så, att man får betrakta arbetslöshetsförsäkringen såsom ett led i strävandena att mildra arbetslöshetens för de arbetslösa mycket menliga verkningar, och framför allt torde det vara så, att en arbetslös-

hetsförsäkring i främsta och kanske enda rummet blir till gagn vid den kortvariga arbetslösheten. En långvarig och mera elakartad arbetslöshet måste bekämpas med andra medel än det som en arbetslöshetsförsäkring kan erbjuda. Men även om man således icke torde kunna råda bot på det onda, arbetslösheten, genom införande av arbetslöshetsförsäkring, så vill jag dock ingalunda förneka, varken att det dock kan föreligga ett behov härav eller att en sådan åtgärd skulle vara till stor och ovärderlig nytta för åtskilliga medborgare i vårt land, vilka ofrivilligt drabbats av arbetslöshetens hemsökelse.

Då jag emellertid inom utskottet icke kunnat vara med om att biträda de motioner, som framlagts av herrar Möller och Hansson i Stockholm, så har detta varit dels av den anledningen att jag icke velat binda mig för det ena eller andra systemet, den obligatoriska eller den frivilliga försäkringen — motionärerna och deras meningsfränder i utskottet ha ju också frånfallit den bestämda ståndpunkt i detta hänseende, som tidigare intagits på det hållet — och dels av den anledningen att ett tillstyrkande av motionerna ju innebär, att riksdagen skulle förelägga Kungl. Maj:t viss tid, inom vilken regeringen har att framlägga förslag i ärendet. Jag har ansett det oriktigt att från utskottets sida föreslå ett dylikt föreläggande, då ju det utlåtande, som i fjol avgavs av 1926 års arbetslöshetsförsäkringssakkunniga, ännu är ute på remiss hos en hel del myndigheter. Sålunda ha ju, bland andra, kommerskollegium och socialstyrelsen ännu icke kommit in med yttranden över ifrågavarande förslag, och när yttranden från dessa och andra myndigheter inkomma, böra ju förslagen underkastas ytterligare bearbetning, innan de kunna vara färdiga att föreläggas riksdagen till behandling. Jag har, som sagt, av den anledningen icke kunnat vara med om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära, att Kungl. Maj:t måtte inom viss tid framlägga förslag till arbetslöshetsförsäkring.

Herr Hage, som nyss talade här för reservationen, efterlyste de frisinnades ställning till denna fråga. Jag vill då, för att förekomma missförstånd, säga, att de ord jag nu yttrat och kommer att yttra, icke få betraktas såsom ett uttryck för vad det parti jag har äran tillhöra, vill i denna fråga, utan jag talar endast å mina egna vägnar. Såsom enskild riksdagsman alltså, vill jag säga det, att min uppfattning är den, att förr eller senare — och jag skulle tro i en ganska snar framtid — bör förslag framläggas för riksdagen i detta ärende. Då säger den ärade talesmannen för reservanterna, som jag nyss nämnde, herr Hage, att om man kunnat lita på, att den nuvarande regeringen komme att behandla ärendet med den skyndsamhet, som utskottet här ifrågasätter, så hade det kanske icke varit uteslutet, att även reservanterna biträtt utskottets förslag i det skick vari det här föreligger. Jag får säga, att det är svårt att förstå, varför man just från socialdemokraternas sida skall hysa en sådan misstro mot regeringen i detta fall, då den man inom regeringen, som närmast skulle handlägga detta ärende, är den nuvarande högt aktade chefen för socialdepartementet, statsrådet Lübeck. Jag trodde annars, att denne man, icke minst inom det socialdemokratiska partiet, åtnjöt ett mycket stort förtroende och att man även inom detta parti tillfullo uppskattade hans ärliga vilja att göra vad göras kan för förbättrande av de sociala förhållandena i detta land. Jag får säga, att jag finner denna misstro gentemot regeringen, och då närmast socialministern, omotiverad. För min del kan jag icke hängiva mig åt en dylik misstro, utan vågar hysa den förhoppningen, att regeringen låter sig angeläget vara att så snart som möjligt framlägga ett förslag till riksdagen i denna fråga.

Av denna anledning har jag, herr talman, kunnat vara med om att biträda utskottets utlåtande.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

*Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

*Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

Herr Johanson i Stockholm: Herr talman! Vi ha här i kammaren sedan år 1911 haft vänstermajoritet, och intill 1914 hade vänstern en gemensam uppfattning i arbetslöshetsfrågan. Det är känt, att den Staaftiska regeringen, innan den störtades 1914, hade för avsikt att framlägga ett förslag i arbetslöshetsförsäkringsfrågan, ett förslag, som också socialdemokraterna voro villiga att stödja. Det är vidare känt, att den Staaftiska ministärens civilminister, statsrådet Schotte, ämnade begära 300,000 kronor av riksdagen såsom bidrag till arbetarnas egna arbetslöshetskassor. Denna linje var vänsterns linje intill 1914. Det är en linje, som enligt mitt förmenande håller, det är den linje, varpå man alltjämt måste inrikta sig, om man vill nå en lösning. Oaktat vänstern hela tiden varit i majoritet här i riksdagen, i andra kammaren sedan 1911 och i första kammaren en lång följd av år, har det dock icke varit möjligt att få till stånd en lösning av denna fråga. Man frågar sig därför: Var är den fraktion av vänstern, som tagit arvet av det stora liberala partiet? Var står den fraktionen av vänstern för närvarande i denna fråga, och vad vill den?

Det är uppenbart, att den delen av vänstern icke hållit färgen i denna fråga, och det är den omständigheten, som mer än något annat bidragit till att frågan kommit att bli olöst och småningom försumpat och kommit in i det dödvatten, vari den för närvarande befinner sig.

Jag skulle vidare vilja understryka, att jag för min del är övertygad om, att om man en gång skall komma till en lösning av arbetslöshetsförsäkringsfrågan i vårt land, så måste man otvivelaktigt bygga på den linje, som den Staaftiska regeringen drog upp. Jag tror icke på den obligatoriska försäkringen i vårt land. Den ekonomiska och geografiska strukturen hos vårt land är utan tvivel sådan, att det icke finnes några förutsättningar här att tillämpa den obligatoriska försäkringen. För det första kan det nämligen vara tvivelaktigt, huruvida det i alla delar av landet finnes behov av de organisationer en sådan försäkringsform skulle förutsätta, och för det andra blir det en oerhört dyrbar apparat.

Hur man än ser på problemet är det dock industrien, som är den stora förbränningsugnen för arbetskraften och detta icke bara för städernas vidkommande utan även och förnämligast för landsbygden. Industrien har i alla tider rekryterat sitt behov av arbetskraft från landsorten, och så kommer det att förbli i framtiden. Det är således icke riktigt, om man tror, att en arbetslöshetspolitik efter de linjer, som den Staaftiska regeringen anslöt sig till och vilka jag för min del anser vara alltjämt riktiga, att den bara skulle gynna städernas arbetare. Den arbetskraft från landet, som söker sig in till städerna för att få anställning inom industrien, drabbas lika ofta och kanske oftare av arbetslösheten än de industriarbetare, som äro födda i städer och stadsliknande samhällen.

Jag är övertygad om, att när vi en gång komma över denna period av kraftlöshet och oförmåga, som otvivelaktigt råder inom vänsterfraktionen i riksdagen, och man återigen försöker taga upp problemet till lösning, så skall det visa sig, att den socialminister, som då kommer att lägga fram förslag i frågan, otvivelaktigt skall finna, att det enda möjliga är att knyta an till den linje, som var den Staaftiska regeringens. Om jag nu också förnämligast vädjar till vänstern och tror på, att det blir den, som kommer att lösa denna fråga, så vill jag å andra sidan säga, att jag icke därmed vill på något sätt uttala någon misstro mot den nuvarande socialministern och mena, att han skulle sakna förståelse för dessa frågor. Jag tror tvärtom, att han i mycket hög grad förstår och behjärtar denna fråga, men han är socialminister i en högerregering, och högern vill ingen lösning av denna fråga. Det vill jag

emellertid säga, att dem som icke vilja någonting får man bekämpa utan att det därför finnes någon anledning att förebrå dem deras ståndpunkt. Men de däremot, som förebära, att de vilja en lösning, men icke göra något åt saken, mot dem har man rätt att rikta förebräelser. Högern representerar ju det återhållande momentet i vårt politiska liv, och man bör bedöma allting efter sin art och förhållandena sådana de verkligen äro.

Nu kommer man med de mest märkvärdiga invändningar under överläggningen här i kammaren. Jag erinrar mig sålunda, att herr Johanson i Halla-gården sade, att man icke förebygger arbetslösheten genom att införa arbetslöshetsförsäkring. Nej, det är klart, att man icke det gör, men man förebygger icke heller sjukdom genom att införa sjukförsäkring och ej heller ålderdom genom att införa ålderdomsförsäkring. Det är utan vidare klart, att man icke kan upphäva arbetslösheten genom att införa arbetslöshetsförsäkring, men det är icke heller det, som det är fråga om här, utan här gäller det att mildra följderna av den ständigt återkommande arbetslösheten, som i sin tur är en följd av vår nuvarande produktionsordning. Vidare säger man, att det är uppenbart, att arbetslöshetsförsäkring eller bidrag till arbetarnas egna arbetslöshetskassor möjligen kunna vara bra under tider, då vi endast behöva räkna med normal arbetslöshet, men när det kommer en kris, då förslår icke den saken, och då stå vi där. Ja, dessa argument ha ju icke heller så mycket värde. Med samma rätt skulle man ju kunna säga: Vad tjänar det till att bygga sjukhus? Det kan vara bra så länge sjukligheten icke överskrider en viss gräns, men om det inträffar svåra epidemier, då räcka icke sjukhusen till, och då är det ju meningslöst att bygga sjukhus. Det är lika mycket mening i det argumentet att man icke skall inrätta arbetslöshetsförsäkring, därför att denna försäkring vid kriser och dylika tillfällen icke kan fylla måttet.

Jag sade förut, att vänstern intill 1914 hade en gemensam linje i denna fråga. Sedan dess har det nämligen till följd av krisförhållandena under och efter krigsåren kommit in en hel del moment, som förvillat den goda omdömesförmåga, som otvivelaktigt förefinnes. Man har blivit tveksam. Den lösning av arbetslöshetsförsäkringsfrågan, som man i vissa kretsar tror, att man bör förorda, representeras av den verksamhet, som utövas av arbetslöshetskommissionen. Denna verksamhet har snart bedrivits så länge, att man kan bilda sig en klar föreställning om vart det bär hän. Jag tror icke man säger för mycket, om man betecknar arbetslöshetskommissionens verksamhet med det enda riktiga ordet: nödhjälpsarbetareländet. Ty vad blir till sist resultatet av kommissionens verksamhet? Jo, det blir, att man här skapar en klass, som i kampen för tillvaron får en stämpel på sig, en stämpel, som den har svårt att bli kvitt. Antag, att vi ha en person, som råkat ut för arbetslöshet och blivit sysselsatt vid ett nödhjälpsarbete! Han försöker komma därifrån och söker anställning på annat håll. När då vederbörande få klart för sig, att han varit nödhjälpsarbetare, så heter det: Jaså, ni har varit nödhjälpsarbetare. Er ha vi ingen användning för. Den som en gång varit i nödhjälpsarbete, får ytterligt svårt att komma in i normalt arbete igen, han har en stämpel på sig, och denna kommer att vålla honom olägenheter för långa tider framåt. Vidare säger det ju sig självt, att det måste vara olämpligt att deportera människor från städerna, där de ha sin naturliga miljö, långt ut i ödemarkerna, där de äro avskurna från möjligheten att söka anknytning till de förhållanden, som de eljest äro vana vid. Det är förenat med oerhörda svårigheter för en sådan person att på nytt komma in i normala arbetsförhållanden, för att icke tala om alla de klagomål och allt det elände, som nödhjälpsarbetena föra med sig. Det är en skamfläck, att detta system skall få pågå år efter år, utan att man skall kunna åstadkomma någon verklig

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

ordning i det hela, det är en skamfläck. att icke alla, jag betonar det, *berättigade* klagomål skola kunna avlägsnas. Ty det finnes otvivelaktigt en hel rad av sådana *berättigade* klagomål, det tror jag mig ha förvissat mig om.

Det är vidare klart, att denna verksamhet kommit in på avvägar, när det faktiskt förekommer, att städerna bedriva sina ordinarie arbeten med tillhjälp av anslag till nödhjälpsarbetena. Jag skall exemplifiera detta med ett fall, som jag tror kan vara av ett visst intresse, eftersom exemplet är hämtat från en stad, som här i kammaren har en representant, vilken måhända kan belysa hur det förhåller sig i verkligheten. Kristianstads stad bygger en 770 meter lång kulvertledning från Hönedal till Epidemivägen, och detta arbete bedrivs såsom nödhjälpsarbete. Det skulle vara mycket intressant att få höra, vad som kan motivera, att detta arbete betraktas såsom nödhjälpsarbete. Det är för övrigt icke bara Kristianstad, som gått tillväga på samma sätt, utan också Örebro, Halmstad, Filipstad m. fl. städer bedriva vissa arbeten med nödhjälpsmedel, visserligen icke av samma karaktär, som arbetet i Kristianstad, men dock liknande. Det är uppenbart, att man kommit in på avvägar, då man förfar på detta sätt. Ett dylikt tillvägagångssätt måste giva anledning till sociala strider.

Det var en gång, då det fanns ett socialt patos även inom den fraktion av vänstern, som icke delade de socialdemokratiska åsikterna, men det ser ut, som om det funnes anledning fråga sig, vart detta sociala patos tagit vägen under de senare åren. Det är dock så, att arvet från dem, som byggt upp detta partis samhällsåskådning, förpliktar till att fortsätta det en gång påbörjade arbetet. Det går icke an att bara med ett större eller mindre antal representanter i riksdagen deltaga i det arbete, som går ut på att förhindra, att någonting överhuvud taget göres.

Det är inte för mycket, om vårt lands arbetare slutligen begära att få klart besked hur man vill ställa sig inom den del av vänstern, som representeras av det folkfrisinnade partiet. Det gå inte an att ute på valmötena visa intresse och sympati för en lösning av arbetslöshetsförsäkringsfrågan och sedan i riksdagen motsätta sig en sådan lösning, ty de vackra orden hjälpa icke, de dölja icke handlingarna, och handlingarna hava ända sedan år 1914 gått ut på, att man icke vill bidraga till en lösning. Den lojalitet, som arbetarna otvivelaktigt visat med hänsyn till denna mycket betydelsefulla och sociala fråga. håller måhända icke för tid och evighet. Det kan vara anledning att man snart inrättar sig för att åstadkomma en tillfredsställande lösning i en fråga, som runt om i världen för länge sedan blivit löst. Jag tror, att man fortfarande kan våga det påståendet, att det är en skam för vårt land att på detta speciella område av det sociala livet ha blivit så efter. Det ligger alltså ett berättigande i de ord, som Hjalmar Branting på ett majmöte 1894 fällde. Han framhöll, att de styrande icke taga arbetslöshetsfrågan så allvarligt som den förtjänade tagas. Det nuvarande överklassamhället, sade han, borde ju förr dess hellre, om det ville leva eller rättare om det ville påräkna en någorlunda passande hädanfärd, lösa denna fråga. Ty arbetslöshetsfrågan företedde den grundläggande skillnaden gentemot andra även mycket trängande arbetarfrågor, att rörande de senare kunde förhandlas och utredas. Men de arbetslösa kunde icke vänta; god vilja måste visas genast, vid risk av att förtvivlan anvisade de svältande utvägar. Det är klart, att uttalanden som gjorts för så lång tid sedan icke till punkt och pricka passa in på dagens situation. Men den tanke, som ligger bakom, äger alltså tillämplighet på nuvarande förhållanden. Man bör icke ha rättighet att på det sätt som nu gjorts under alltför lång tid leka med elden. Ty att fortsätta med det system, som representeras av statens arbetslöshetskommission. är att leka med elden. Det kommer förr eller senare en explosion. Det kan icke fortgå på detta sätt med all den

ovilja, otillfredsställelse och missnöje, som råder. Det måste vidtagas andra åtgärder. Det hjälper icke, om den eller den sociala auktoriteten försäkrar, att vi måste bygga vidare på det system vi ha, och att systemet är någonting nytt, att det är det verkliga patentet. Med respekt för all den auktoritet sådana personer kunna besitta är det dock en ren homeopati, när man betraktar det nuvarande systemet såsom en patentrösning. Den ovilja gentemot fackföreningsrörelsen, som uppenbarligen tagit sig uttryck i riksdagen vid flera tillfällen, är icke befogad; den är oförtjänt. Man skall icke generalisera de små utväxter, som otvivelaktigt kunna vara anledning nog till kritik; man skall icke förväxla sådana detaljer med hela rörelsen. Jag är övertygad om att vårt land socialt sett skulle ha befunnit sig på en lägre nivå, om vi icke haft den fackföreningsrörelse, som alltjämt åstadkommer ett välsignelsebringande arbete.

Jag vill till slut säga till herr Spångberg, som försökte här på kommunistiskt vis nedsvärta det socialdemokratiska partiet och landsorganisationen, i det han ville göra gällande, att landsorganisationen bidragit till att skapa arbetslöshet, att jag kan icke inse, att han hade något som helst fog för ett sådant påstående. Jag kan heller icke finna, att andra kammarens plenisal är rätta platsen att upptaga dylika frågor till debatt. Om sådant bara är ett led i det vanliga misstänkliggörandet av det socialdemokratiska partiet, skulle jag vilja hemställa till herr Spångberg, att landsorganisationen blir befriad från detta gläfs.

Herr Dahlén: Herr talman! Jag tror att jag till en början kan konstatera, att man kan iakttaga en viss förändring i den argumentation, som framföres från motståndarna till hjälp åt de arbetslösa och till arbetslöshetsförsäkring, i jämförelse med vad tidigare varit fallet. Man talar nu icke längre om arbetslösheten såsom något övergående, utan betraktar den som en tämligen bestående institution. Utskottet säger i sitt utlåtande, att arbetslösheten är ett av vår tids största och svåraste problem. Att utskottet trots detta icke vill vara med om en hänvändelse till Kungl. Maj:t att påskynda en utredning för att få frågan löst, är synnerligen typiskt för den borgerliga inställningen till detta spörsmål överhuvud taget.

Det finns här i landet en underlig institution, som fortfarande talar om arbetslösheten såsom en normal företeelse, även när det gäller den mest hemsökta landsändan, Norrbotten. I den redogörelse, som arbetslöshetskommissionen nyligen lämnat med stöd av vad den kallat en undersökning beträffande arbetslösheten, framhåller man, att arbetsmarknaden i Norrbottens län varslar om bättre tider även för denna så länge av arbetslöshet och ekonomiska svårigheter tyngda landsända. Och slutligen säger man i redogörelsen, att arbetslösheten däruppe numera är normal. Det förbättrar icke saken, att under denna arbetslöshetskommissionens redogörelse för Norrbotten står den socialdemokratiska kanslichefen Hagmans namn. Uttalandet har t. o. m. blivit den socialdemokratiska tidningen däruppe för starkt, så att man medger, att framställningen är fullständigt ovederhäftig och oriktig. Men det är dock denna kommissionens verksamhet och uttalanden, som ligga till grund för den borgerliga arbetslöshetspolitiken i landet.

Kommissionens ovederhäftighet framgår synnerligen tydligt av de arbetslöshetssiffror, som i slutet av januari publicerades från en del kommuner uppe i Norrbotten. Samtidigt som kommissionen däruppe gjorde sin undersökning, voro följande antal arbetare anmälda i följande socknar: i Nedertorneå 300, i Nederkalix 482, varav 230 beretts tillfällig sysselsättning vid statens nödhjulsarbeten, i Töre 145, i Råneå 378, i Nederluleå 112, i Piteå 300 och i Hortlax 174. Detta är några officiella siffror från denna landsända, siffror som tala sitt tydliga språk trots arbetslöshetskommissionens nyss avgivna uppfattning.

*Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

Ang.
infrörande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Det finns kommuner uppe i Norrbotten, vilka enbart för fattigvårdsomkostnader ha en uttaxering, som för innevarande år överstiger 10 kronor per bevillningskrona. Likväl kan arbetslöshetskommissionen såsom det officiella organet för den verksamhet, som där bedrivs, påstå, att arbetslösheten även i denna landsända är normal. Men arbetslöshetskommissionens verksamhet blir också bedömd av arbetarna i överensstämmelse med den uppgift, som kommissionen fyller: den pressar de arbetslösa och försvårar deras förhållanden i stället för att vara dem till en hjälp, såsom man måhända från vissa håll avsett att den skulle vara.

De socialdemokratiska reservanterna i utskottet göra nu det medgivandet, att den pågående rationaliseringen haft och kommer att ha ökad arbetslöshet som följd. Ja, detta är vad vi från kommunistiskt håll alltid understrukt. Men man myntar samtidigt ett nytt ord, i det man säger, att den arbetslöshet, som förorsakas av rationaliseringen, är en »rubbingsarbetslöshet», och denna arbetslöshet är i bästa fall av kortare och i värsta fall, särskilt för äldre arbetare, av längre varaktighet. Det talas sålunda i detta sammanhang om en arbetslöshet, som under vissa omständigheter kan vara övergående — måhända för större delen arbetare — när nämligen rationaliseringen hunnit bli genomförd. Det skulle verkligen vara av stort intresse att få en förklaring till hur arbetarna skola kunna återföras till en industri, när rationaliseringen där är genomförd. Jag tror verkligen på förhand, att herrar reservanter i utskottet komma att gå bet på uppgiften att visa detta. Det är väl i alla fall på det sättet, att industrien har till ändamål att tillverka de produkter, som samhället överhuvud behöver och har råd att konsumera. Kan detta ske med en betydligt begränsad arbetsstyrka på grund av maskinteknikens utveckling, är det självfallet, att det blir svårt att förklara på vilket sätt man åter skall kunna placera de arbetare i industrien, som en gång blivit utkastade därifrån.

Jag skall i detta sammanhang nämna ett litet exempel på rationaliseringens följd från det företag, där jag själv är anställd, nämligen från gruvindustrien i Norrbotten. Denna industris produktionskapacitet har på 15 års tid mer än fördubblats utan att det där anställts flera arbetare. Det har räknats ut, att därest industrien skulle kunna drivas under de produktionsbetingelser, som funnos för 15 år sedan, skulle det behövas mellan 9,000 och 10,000 arbetare vid de norrbottniska gruvfälten, i stället för att man nu klarar sig gott med mellan 3,000 och 4,000. Men ännu är rationaliseringen icke genomförd. Det har i dessa dagar talats i tidningspressen om att man håller på att utexperimentera nya metoder för borrhning inom gruvindustrien, varigenom borrhningskapaciteten skulle kunna uppdrivas med minst 100 %.

Jag tror således på goda grunder, att den rubbningsarbetslöshet, som reservanterna i utskottet tala om, kommer att fortsätta. Enligt mitt förmenande kommer rationaliseringen icke att bli genomförd, så länge det finns möjligheter att förbättra maskinerna, som har till följd en inskränkning av den manuell arbetskraften.

Vi kommunister äro givetvis icke principiella motståndare till rationaliseringen överhuvud taget. Men vi konstatera det faktum, att rationaliseringen under ett samhällssystem, där den enskilde är ägare till produktionsmedlen, under alla omständigheter kommer att gå ut över arbetarklassen. Det är från den utgångspunkten vi anse det vara naturligt, att den svenska staten går in för en obligatorisk försäkring av de personer, som kastas ut från industrien på grund av dess egen organisation.

De ledande socialdemokraterna ha alldeles nyligen lovat arbetsköparna här i landet, att de skola vara dem behjälpliga vid genomförandet av denna rationalisering. De herrar, som varit med om ett sådant medgivande, hålla nu på att få tacken därför. Om man ser på utlåtandet och undersöker, vilka personer som varit med om att underteckna detsamma, skall man finna att det är de perso-

ner, som varit mest ivriga att lura arbetarklassens representanter in på det proklamerade samarbetet. Detta är som sagt tacken för att herrarna uppgivit arbetarklassens intressen. Vi hade alldeles nyligen tillfälle att konstatera den hjälp, som herrarna fingo från den ivrigaste representanten för den moderna mondismen, nämligen herr von Sydow, när man behandlade förslaget om upphävande av klasslagen mot arbetarna. Resultatet av hans samarbete med ledarna för arbetarpartiet var, att han krävde en skärpt lagstiftning i detta avseende. Jag tror, att detta är första början till det resultat ni komma att få av denna mondism. Jag är fullt övertygad om att värdet av er verksamhet i de allra flesta fall redan är genomskådat. Man kommer också inom arbetarklassen undan för undan till förståelse för, vilket genialt anlagt bedrägeri de av arbetarnas ledare och arbetsköparna i detta fall varit utsatta för.

Herr förste vice talman! Jag vill med dessa ord yrka bifall till kommunisternas motion i föreliggande fråga.

Herr Carlström: Herr förste vice talman! Jag har med stort intresse hört inläggen i denna debatt från socialdemokratiskt och kommunistiskt håll, i vilka man efterlyst en s. k. arbetslöshetsförsäkring och påvisat, att vi här i landet under många år undersökt denna fråga utan att ha kommit till något resultat. En av talarna, herr Hansson i Stockholm, undrade också, om icke alla, som ha en ärlig vilja att hjälpa de arbetslösa, skulle vilja ställa sig på den sida, där man nu kräver arbetslöshetsförsäkringens införande så fort som möjligt. Det råder emellertid tydligen en tämligen stor begreppsförvirring på detta håll rörande frågan, vilken hjälp en försäkring skulle ge de arbetslösa. Är det männe på det sättet, att Sveriges arbetare och de arbetslösa skulle bli så synnerligen trakterade av en försäkring efter det mönster som herr Möller tänkte framlägga förslag om år 1926 och som skulle beröra 225,000 arbetare? Skulle herr Spångberg och hans partikamrater vara så belåtna med det socialdemokratiska förslaget i 1926 års sakkunnigbetänkande? Eller skulle socialdemokraterna vara tilltalade av att man finge genomfört ett förslag efter herr von Kochs linjer i samma betänkande, vilket jag förordat för det fall, att försäkring skulle komma till stånd — ett förslag alltså som innebär reservarbetenas inläggande i understödet. Ånej; vi ha säkerligen stora strider kvar, innan vi komma fram till en försäkring, *som man vill ha!* Vi kunna göra det tankeexperimentet, att vi finge en försäkring sådan som de socialdemokratiska ledamöterna uti ifrågavarande kommitté förordat, nämligen en obligatorisk försäkring av den där avsedda omfattningen. Denna försäkring omspanner då icke alls lant- och skogsarbetarna utan medtager i huvudsak endast industriarbetarna. Ja, nu ha motionärerna sagt, att man vill förbättra densamma, så att även lantarbetarna komma med. Men när man säger detta, torde man knappats ha satt sig in i vad en sådan anordning skulle innebära. Man kan icke kalla en sådan anordning för *försäkring* utan bör ge den ett helt annat namn.

Herr Hansson i Stockholm och även herr Johanson talade om arbetslöshetens vådor — vilkas existens jag erkänner — och nämnde, att de arbetslösa få lida till följd av det oting, som reservarbetena utgöra: man skiljer den arbetslöse från hemortens arbetsmarknad, och vederbörande blir urståndsatt att snarast möjligt komma tillbaka till arbetstillfällena. Jag vill då fråga, varför röra herrarna ihop den saken med frågan om försäkring? Mina herrar, huru många av en försäkring omfattade skulle ha vänt sig till arbetslöshetskommissionen och sökt dess hjälp? Med andra ord: vad skulle försäkringen ha för inflytande på dem som beröras av reservarbetena? Efter 90 dagar — eller enligt det socialdemokratiska förslaget efter 120 dagar — är ju försäkringstiden tilländalupen, och därmed har ju den som varit försäkrad ånyo ingen trygghet. Frågan är alltså: huru många kunna tänkas vända sig till arbetslöshetskom-

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Än-
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

missionen för att få arbete tidigare än 90 eller 120 dagar förflutit efter arbetslöshetens inträde? Jag menar, att det är icke ens 2 % av sådana personer, som lida av arbetslöshet på längre sikt, som skulle ha någon verklig nytta av en försäkring. Det är i själva verket nonsens att tala om att avhjälpa nöden bland reservarbetarna här i landet genom en arbetslöshetsförsäkring enligt 1926 års sakkunnigbetänkande. Det klientel, som försäkringen inte omspannar, ha vi i alla fall kvar, och vi få alltså fortsätta att resonera om reservarbeten eller icke även med en sådan försäkring. Jag menar, att om man gör detta klart för sig, så får man icke en så stark längtan efter försäkringen, som herrarna tyckas ha. Ty en försäkring efter dessa linjer är, kan man säga, en försäkring för vanliga tider, som bereder hjälp åt de lindrigare arbetslöshetsfallen. Men arbetslöshetens stora bekymmer har man ingalunda därmed avhjälpt.

Herr Hansson i Stockholm talade om ärlig vilja, och herr Johanson i Stockholm sade, att man på visst håll, där man förut varit inne på försäkringslinjen men nu ställer sig avvisande, förlorat sin omdömesförmåga eller fått sin omdömesförmåga förvillad i fråga om detta problem. Jag måste säga, såsom jag också sade i fjol här i kammaren, att då jag gick in i sakkunnigkommittén, så hade nog även jag en »förvillad» omdömesförmåga i fråga om detta problem, men då jag suttit med i kommittén ett par år och sökt tränga till botten av detsamma, så har omdömet småningom klarnat. Jag rår ej för, om herrarna nu kalla detta för att jag fått min omdömesförmåga förvillad. När man sett, hur många faktorer det är som spela in och som man måste räkna med, så kan det hända, att man inte blir så synnerligen intresserad av att lösa problemet på denna linje.

Jag tror, att det var herr Spångberg, som var inne på frågan om lönedpressning genom arbetslöshetskommissionens verksamhet. Och jag skall gå med på att reservarbetslönerna icke äro höga. De kanske kunna betecknas som en lönedpressning. Men, mina herrar, vari ha de sin rot, dessa låga löner? Jo, i den i orten genomsnittliga lönenivån för grovarbetare. Man räknar alltså med vad ortens folk där ute få för sitt arbete vid sådana arbetsföretag, och så försöker man hålla reservarbetslönerna något lägre. Ty det är ju orimligt att ha reservarbetslöner, som äro lika med lönerna i den fria marknaden. Jag skall bara be att få anföra ett enda litet exempel i sådant avseende, som jag väl känner till. I en kommun i min hemtrakt, där man förut, under krisåren, inte haft någon arbetslöshet, har man nu efter de egentliga krisårens slut kommit i den situationen, att det finns ett fåtal arbetare, som blivit arbetslösa under viss tid. Det är sådana arbetare, som visserligen aldrig skulle kommit med i en försäkring efter de linjer, som nu föreslagits, där lantarbetarna och skogsarbetarna lämnats utanför, ty de arbeta än i det ena, än i det andra företaget, än i skogsarbete, än i vägarbete och än tillfälligtvis inom någon mindre industri, såsom t. ex. sågverksrörelse eller dylikt. I fjol, då dessa arbetslösa arbetare anmälde sig, var kommunen vänlig nog att anordna ett arbete, som man kallade för nödhjälpsarbete men som var så beskaffat, att arbetarna kunde förtjäna 8—10 kronor om dagen. Och då gick det ganska bra att komma överens med arbetarna. I år hade de arbetslösas antal ökat från 10 till 20. Nu kommo de och begärde igen att få arbete, ty de hade ingenting att leva av. Med mycken möda och besvär lyckades kommunen få vägstyrelsen i distriktet att sätta i gång med ett vägföretag, som annars skulle legat långt fram i tiden, och på så sätt bereda arbete åt de arbetslösa. Men då de arbetslösa kommo till arbetsplatsen och frågade arbetsledaren, vilken avlöning som betalades, och därvid fingo reda på, att avlöningen utgjorde 60 öre i timmen eller 4 kronor 80 öre om dagen, så kastade de sina redskap och gingo hem, och »arbetslösheten upphörde». Det kan inte hjälpas, menar jag, att man genom att försöka att på konstlad väg skaffa fram arbete kommer i kontakt med den fria marknaden

löner. Och det kan inte hjälpas, att den politik, fackföreningarna här i landet föra och vilken jag för min del mycket väl förstår, nämligen att ideligen söka höja arbetslönerna så mycket som möjligt, kan leda till att arbetslöshet uppstår. Och då är frågan, om man skall från statens sida ingripa på detta område. Jag finner det vara alldeles riktigt, att arbetarna inom sina organisationer försöka att genom arbetslöshetskassor gardera sig mot kortare arbetslöshetsperioder. Det kan sägas ligga till så, därför att arbetarna ständigt och jämt söka hålla lönerna så höga som möjligt, och det är klart att just till följd av de höga lönerna arbetstillfällena kunna förminska. Det är sålunda en ganska ömtålig sak att ge sig in på detta område och försöka att såsom en social välfärdsanordning bringa hjälp genom försäkring.

Då man framhåller, att det lätt blir missbruk, när det gäller sådana här sociala välfärdsanordningar, så invändes från andra sidan, att detta får man icke fästa sig vid, ty det är bara undantaget som bekräftar regeln. Jag vill emellertid därvidlag peka på erfarenheterna från Tyskland, där man har obligatorisk sjukförsäkring genomförd. En läkare här i landet, vilken har att kontrollera sjukanmälningarna till en privat sjukkasse, talade för icke länge sedan om för mig, att i Tyskland påstås från väl initierat håll, att 50 procent av sjukdomsfallen äro simulerade. Det kanske är någon överdrift. Men det uppstår givetvis alltid en tendens i riktning att söka utnyttja försäkringen på ett orätt sätt. Då man talar om att de flesta andra europeiska länder ha infört försäkring och att denna visat sig välsignelsebringande, så kanske detta dock icke är så riktigt. Danmark har ju frivillig arbetslöshetsförsäkring sedan flera år tillbaka. Men om jag inte missminner mig, hade man i Danmark förra året en stor demonstration, ett de arbetslösa tåg till Köpenhamn. Det är underligt, att man då inte talade om att det fanns arbetslöshetsförsäkring i Danmark och sporde, varför man då protesterade. Jag läste i tidningarna för ett par dagar sedan, att i England har man nu också demonstrationer från de arbetslösa. Och England är ju dock det land i världen, som gått allra längst i fråga om arbetslöshetsförsäkring.

Då man går ut ifrån att man skulle vinna någonting avsevärt med en försäkring enligt det förslag, som den förra socialdemokratiska regeringen tänkte framlägga och som inte skulle kosta staten mer än ett par tre miljoner kronor om året, så tycker jag, att det kan vara intressant att för jämförelses skull se, vad den frivilliga försäkringen kostade år 1926 i Danmark, där staten, om jag inte missminner mig, bidrager med 33 procent av utgifterna. År 1926 funnos 270,299 medlemmar i de danska arbetslöshetskassorna, och till dem utbetalades under årets lopp från försäkringen 24,823.682 kronor. Dessutom hade man ett extra ordinarie arbetslöshetsunderstöd på 10,213.000 kronor. Då man talar om att en frivillig försäkring här inte skulle bli så dyrbar och ändå komma att verka ganska välgörande, så är detta därför knappast sant. Jag vill påstå, att den skulle komma att bli ganska dyrbar men ändå inte verka såsom man tror att den skulle verka. Det är från dessa utgångspunkter som jag för min del har mycket svårt att förstå den stora entusiasm som råder för arbetslöshetsförsäkringen och de oerhört stora växlar, som man från visst håll tycks vilja draga på en sådan försäkring. Arbetslöshetsförsäkringen kommer inte alls att ge vad herrarna tro, utan vi få det stora problemet om arbetslösheten kvar i alla fall.

Nu sade jag här i kammaren i fjol, och jag säger det i år igen, även med risk att inte bli trodd, att jag för min del inte ser problemet så, att jag säger, att det kostar för mycket att anordna en arbetslöshetsförsäkring. Det gör jag inte. Jag vill upprepa, vad jag sade i fjol, att kan man ordna en hjälp för de arbetslösa, som verkligen behöva hjälp, och under sådana former, att man såvitt möjligt undgår missbruk, så skall jag för min del gå med därpå, vad

Ang
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Porta.)

Ang.
infrående av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

det än kommer att kosta, höll jag på att säga. Men då få vi tydligen gå fram på andra vägar än dem herrarna i dessa skisserade förslag angivit. Ty det förhåller sig inte så, att vi lösa problemet ens till hälften genom en försäkring sådan som den man här nu tycks längta efter. Jag måste sålunda säga, att jag ställer mig inte avvisande mot försök eller förslag, som gå i riktning att göra någonting för de verkligt nödlidande arbetslösa här i landet. Men jag tror, att vi då kanske få gå in på de linjer, som herr von Koch i sitt alternativ 2 i 1926 års sakkunnigbetänkande har skisserat, d. v. s. med en kommunal-social samlande institution, som får taga hand om såväl arbetslösheten som vissa andra angelägenheter, såsom fattigvård, pensionsväsende o. s. v. Det är, tror jag, den väg man får försöka komma fram, om man verkligen vill ha en effektiv lösning. Man kan då säga till mig: om du är hågad för något sådant, varför ha du då inte i år motionerat om vidtagande av åtgärder på grundvalen av herr von Kochs förslag? Ja, jag var verkligen betänkt på att göra det. Men när vi ha en kommitté, som arbetar på att utreda arbetslöshetens orsaker, så tyckte jag, att det kanske var litet för tidigt att komma fram med ett sådant förslag, innan man fick se, till vilket resultat eller med vilka uppslag denna kommitté kunde komma. Det är orsaken till att jag för min del icke för närvarande velat göra någonting i detta avseende.

Jag vill tillägga, att vi skola försöka att se denna fråga sådan den verkligen är utan att med bitterhet tillvita varandra, att den som inte går med på ett visst förslag, är osocial, ingenting vill göra, inte ömmar för de arbetslösa. Jag har för min del icke några sådana motiv för mitt ståndpunktstagande. Jag har verkligen försökt att tränga in i problemet. Herrarna kunna ju säga, att jag därvid icke kommit till det resultat, vartill jag bort komma. Men den mening, vartill jag kommit, har i varje fall icke givit mig anledning att tro, att arbetslöshetsförsäkringen såsom sådan är medlet utan att vi måste ha något annat, som griper djupare in, än försäkringsmetoden gör. Det är av den anledningen som jag intagit den ställning jag har till denna fråga. Det är underligt, att man inte här i debatten försökt diskutera min argumentation i reservationen i 1926 års sakkunnigbetänkande. Jag har ju där försökt framlägga dessa synpunkter. Jag har försökt att från mina synpunkter se problemet som det ligger till. Men man tycks inte vilja ge sig in på någon diskussion därom. Jag tror, i alla fall, att man icke kan komma ifrån att se problemet ur *alla* synpunkter, om man verkligen skall kunna komma fram till ett förslag, som kan i någon mån bli sådant, som vi vilja ha det, nämligen ägnat att bringa hjälp åt så många arbetslösa som möjligt här i landet.

Jag kanske får säga några ord också i fråga om landsbygdens folk, lantarbetarna och skogsarbetarna. Nu säger man från socialdemokratiskt håll, att vi vilja också ha dessa med, vi vilja icke ställa dem sämre än industriens arbetare. Ja, i intet land, där man genomfört obligatorisk försäkring, har man vågat taga med lantarbetarna och skogsarbetarna. Man var inne på det i Italien ett par månader, tror jag, eller ett år. Men man måste släppa dem. Och de frivilliga försäkringssystem, som finnas i Europa, ha ett mycket litet fåtal av dessa arbetargrupper med. Jag vill bestämt säga, att det reser sig oöverkomliga svårigheter att inränga lantarbetarna och skogsarbetarna i försäkringen. Jag undrar verkligen, hur en försäkring skulle se ut, som skulle taga med sådana säsongarbetare som t. ex. skogsarbetare, vilka kanske endast arbeta tre, fyra, fem månader om året i det egentliga yrket och sedan få gå från det ena arbetet till det andra, som de tillfälligtvis kunna komma över. Det är givetvis ofantligt svårt att komma fram till en sådan organisation, som kan inränga skogsarbetarna och lantarbetarna i försäkringen. Jag tror, att vi också här i landet visserligen kunna tala om detta men att vi dock

aldrig kunna komma fram till att få en effektiv försäkring, som omfattar även dessa delar av befolkningen.

Herr talman, på grund av vad jag här sagt och även om jag inte kan instämma i utskottets motivering på alla punkter, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Efter det starkt kritiska anförande, som hölls av den närmast föregående talaren och i vilket anförande jag i mångt och mycket kan instämma, skall jag här yttra mig ganska kort och närmast be att få göra några uttalanden angående innebörden av utskottets utlåtande.

Jag skulle dock gentemot den föregående talaren här vilja göra en liten erinran, nämligen den, att det åsidosättande av de ekonomiska synpunkterna, som han i en passus i sitt anförande ville göra gällande, icke är riktigt eller klokt. Ty frågan är, så snart det gäller att gå till en lösning av arbetslöshetsförsäkringen, av den utomordentligt stora ekonomiska räckvidd, att vi nog också nödgas taga tillbörlig hänsyn till de ekonomiska synpunkterna.

En föregående talare, herr Johanson i Stockholm, som ju, såvitt jag kunde finna, talade mera om den nu rådande arbetslösheten samt om arbetslöshetskommissionen och nödhjälpsarbetena än egentligen om försäkringen, uttalade, att man inte fick leka med elden och att de rådande förhållandena voro sådana, att det förr eller senare måste komma till ett utbrott. Och han menade med detta, kan jag förstå, något slags våldsamt utbrott i anledning av arbetslösheten. Jag kom då att tänka på en annan del av vår befolkning, som nog också tänker och känner litet grand under sina svårigheter och betryck. Jag syftar dels på lantarbetarbefolkningen, dels på våra lantbrukare, icke blott småbrukarna utan ett gott stycke uppåt, vilka säkerligen leva under inkomstförhållanden, som icke nå upp till vad en nödhjälpsarbetare har i inkomst eller vad en arbetare, som vissa tillfällen går arbetslös, har i genomsnittsinkomst. Det är i alla fall folk, som icke skulle erhålla någon nytta av ett genomförande av en arbetslöshetsförsäkring, men som väl i mån av tillgång skulle få med skatter bidra till genomförandet av försäkringen. Också deras tankar och känslor bör man nog i detta sammanhang taga hänsyn till, även om där icke fara föreligger för något explosivt utbrott.

Emellertid, då man velat begagna detta tillfälle att fastslå — såsom skedde i herr Hanssons i Stockholm anförande och även från annat håll — att utskottets utlåtande skulle innebära ett uttalande för att frågan bör med största möjliga skyndsamhet läggas fram till sin lösning, så vill jag säga, att utskottets utlåtande nog icke får fattas annorlunda än som en sorts sammanjämkning bland de meningar som av olika skäl önskade avslag, och som måste ske inom utskottet, för att man skulle komma fram till ett resultat. Och jag kan därvidlag tillägga, att utskottets utlåtande kanske icke varit utan ytterligare reservation, därest icke några av utskottsmajoritetens medlemmar varit frånvarande vid justeringen. Det är nog så — och det framgick ju icke minst av herr Carlströms uttalande här — att man, hur önskvärt det än är, att någonting åtgöres, och hur mycket man än behjärtar de arbetslösas svårigheter, likväl finner, att frågan är så vansklig att inlåta sig på, att man icke vågar gå in för något bestämt uttalande, att vi skola söka snarast möjligt lösa densamma. Detta är enligt min mening den närmaste innebörden av utskottets utlåtande, och det närmast detta, herr talman, jag för min del har velat ge uttryck åt med mitt anförande.

Herr **Ekman**: Jag hade, herr talman, inte tänkt deltaga i dagens diskussion, då formuleringen av det utskottsutlåtande, som nu föreligger, och den

*Ang.
infrående av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

anvisning, som gives i dess motivering, är av den beskaffenhet, att jag anser mig kunna ansluta mig till detta utlåtande. Men då man här icke nöjt sig med att låta detta ärende bli föremål för en rent saklig diskussion utan även sökt att av den skapa en politisk fråga, en fråga, där det ena partiet vänder sig mot det andra och säger: Ser ni, hur ni ha försumpat denna sak — och det sålunda angripna partiet i sin tur transporterar över denna beskyllning till ett tredje parti, när man med ett ord försöker att lägga in politiskt-taktiska synpunkter i denna diskussion, så finnes det ju anledning för mig att säga några ord. Det är så mycket nödvändigare jag gör detta som ju åtskilliga av de på detta sätt framställda beskyllningarna riktas emot mig och mina meningsfränder.

Herr Hage, som ju talade på reservanternas vägnar, sade, att man hållit på med utredningar i 14 år, och han ville liksom indirekt i det sammanhang, vari han omnämde de frisinnades roll i behandling av denna fråga, skylla utredningstidens längd på de frisinnade. Han sade, att man 1928 sporde efter de frisinnades mening i denna fråga utan att erhålla något svar. Och herr Johanson i Stockholm, som ju för sin del hade mottagit förebråelser från kommunisterna, att det vore socialdemokraterna som försumpat, försenat och förhindrat lösningen av denna fråga, sporde, vad den del av vänstern, som tagit arvet efter 1914, utträttat. Det är denna del av kammaren, påstår han, som försumpat frågan.

Hur har arbetslöshetsförsäkringsfrågan legat till efter 1914? Jo, 1915 — det upplyser ju utlåtandet — tillsattes en kommitté, den s. k. socialförsäkringskommittén, som bl. a. hade till uppgift att söka framlägga förslag rörande arbetslöshetsförsäkring. Denna kommitté avlämnade sitt betänkande den 30 december 1922. Det är ju klart och tydligt, att under den tid, som kommittén arbetade, inga andra åtgärder kunde ifrågakomma på arbetslöshets-hjälpens område än tillfälliga, provisoriska, utav lagar obundna insatser.

Beträffande försäkringsproblemet är det helt naturligt, att man under denna tid avvaktade det betänkande, som väntades komma från socialförsäkringskommittén. Under tiden närmast därefter från 1922 till juni 1926 sutto här i landet, som vi känna, omväxlande höger- och socialdemokratiska regeringar. Det är ju klart, att en fråga av denna beskaffenhet icke kan lösas annat än efter den beredning, som ensamt en proposition kan erhålla. Att bygga sitt förslag utslutande på ett kommittébetänkande, såsom socialdemokraterna motionsledes försökte år 1924, visade sig ju inte vara lyckligt, då den socialdemokratiska regeringen 1925 och 1926 icke upptog det förslag, som dess medlemmar i egenskap av enskilda motionärer år 1924 framlagt.

Från 1922, då socialförsäkringskommitténs betänkande framlades, till i juni 1926, voro sålunda socialdemokrater och högermän, ömsevis sittande i regeringen, ansvariga för att en regeringsproposition i ämnet icke kom till stånd. Då den regering, som jag tillhörde, i juni 1926 trädde till, hade denna fråga nyss förut av den avgående socialdemokratiska regeringen hänvisats till ny kommittéberedning. Denna kommittéutredning fortsatte till in i april 1928. Det är väl fullkomligt givet, att även under den tid, detta kommittéarbete pågick, något förslag icke kunde framläggas av den då sittande regeringen.

Då återstår att fråga: Vad gjorde den frisinnade regeringen, när sistnämnda kommittébetänkande avlämnades? Jo, den remitterade det omedelbart till sådana myndigheter, som, såvitt jag förstår, man nödvändigtvis måste höra i en dylik fråga, i ett ärende av denna art. Och motionärerna i år — det är ju det socialdemokratiska partiet som är motionär — vitsorda också i sin motion, att den tid, som angavs för remissen, var den kortast möjliga. Man satte tiden till den 1 oktober 1928. Och man konstaterar nu i efterhand, att ännu vid tiden för motionens avgivande — jag vet för resten icke, om det inte

gäller ännu den dag som i dag är — icke alla myndigheternas utlåtanden inkommit. Så har denna fråga behandlats från 1914 tills nu.

Vad menar då herr Johanson med sitt påstående, att det varit de frisinade, som föranlett, att lagförslag i detta ärende icke utarbetats och framlagts? Det förefaller mig som om man, när man framträder som herr Johanson med anspråk på att känna detta ärendes förlopp, och med anspråk på att få sina ord tillerkända betydelse, kan ställa krav på, att man verkligen hänför sig till de faktiska förhållanden, som gällde under den tid, varom man talar. För egen del har jag — och detta gäller även mina meningsfränder — icke någon gång stått i den ställningen, att jag kunnat bearbeta detta ärende på det sätt, som varit nödvändigt för ett förslags framläggande. Det var den förra regeringens mening — vilket framgår redan av remissen och även av de direktiv som lämnades, då på den sista kommitténs egen begäran en sidoordnad utredning tillsattes, som skulle undersöka även arbetslöshetens *orsaker*. Och av de uttalanden, som gjordes i samband med den sistnämnda kommitténs tillsättande, framgick ytterligare, att man från vår sida inte sökte krypa bakom denna nya kommitté, utan att ärendet skulle, i vad på den regeringen ankom, beredas fortast möjligt och oberoende av att denna sistnämnda utredning naturligen måste belysa stora delar av det område, som jämväl en arbetslöshetsförsäkring har att behandla.

Nu blev det emellertid så, som vi alla känna, att jag och mina meningsfränder blevo befriade från den initiativrätt och initiativplikt som, så vitt jag förstår, i detta fall ålegat varje regering. Och om jag icke missminner mig skedde detta skifte med socialdemokraternas glada begivande. Vi fingo ju vid upprepade tillfällen under föregående år höra, att ett utskifte av den då sittande regeringen mot en högerregering under herr Lindman, föreföll socialdemokraterna — då de inte själva kunde komma i regeringsställning — vara ett framsteg. Och det var ju till och med så, att omedelbart när den nya högerregeringen framträdde och man här höll en kongress rörande samförstånd, från vilken jag och mina meningsfränder såväl bland arbetare som arbetsgivare voro samvetsgrant uteslutna, vittnade man från socialdemokratiskt håll om, att vår frånvaro innebar ett löfte, utgjorde ett framsteg, ja, tedde sig som något, som kunde i sig medföra större utsikt till frammarsch på det sociala området. När så är fallet, mina herrar, vad är det då för rimlighet i att, som man nu gör från socialdemokratiskt håll, hänvända sig till oss i första hand och fråga: Vad anser ni? Vad vilja de frisinade? Vad vilja de i detta sammanhang utfästa sig för?

Jag förutsätter emellertid, lika med utskottet, att detta ärende handlägges av regeringen med allt intresse och all den skyndsamhet, som saken obestriddligen kräver. Samförstånd mellan de olika klasserna bör ju inte vara endast en fras, det bör ju också framträda såsom en realitet, när det gäller att skapa nya lagar, när det gäller att reglera förhållandena i samhället, när det gäller framför allt den sociala omvårdnaden om de svårast ställda. Och därför förutsätter jag, att man i detta fall kan göra, som herr Hansson gjorde, nämligen draga växlar på att detta samförstånd får taga sig uttryck i ett förslag fortast möjligt i det föreliggande ärendet.

Min partikamrat, herr Carlström, som suttit med i den senaste kommittén, berörde, såvitt jag förstår, med rätta den mängd av stora svårigheter, som detta ärende representerar. Till vad han sade vill jag dock lägga, trots att man erkänner, att svårigheterna äro stora, stå nog både han och jag på den ståndpunkt som jag alltid stått på, nämligen att, när det gäller att komma de oförvällat arbetslösa till hjälp, måste de längst gående ansträngningar göras, de bästa organisationer skapas, de kraftigaste insatser ifrågakomma, som från samhällets sida äro möjliga; därvid det dock tillika gäller att tillse, att

Ang.
infrörande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

man inte med en tillfällig hjälp på *en* punkt försvagar och försämrar läget på *hela* området.

Jag måste säga, att jag blev något häpen över herr Johansons uttalande. Han förklarade nämligen, att vi på vänstersidan voro i sak fullkomligt eniga därom, att en *frivillig* försäkring, grundad på anslutning till av fackföreningarna skapade arbetslöshetskassor, vore den enda framkomliga vägen. Detta säger herr Johanson samtidigt som vi behandla en motion, avgiven på det socialdemokratiska partiets vägnar, i vilken motion ett stycke lyder på följande sätt: »Ett system med frivillig försäkring torde därför icke leda till något verkligt skydd för de arbetare, som tillhöra de fattigaste lagren av befolkningen och som äro utsatta för de allvarligaste arbetslöshetsriskerna.» Och så fortsätter man: »För vår del giva vi därför den *obligatoriska* linjen ett *obetingat* företräde framför den frivilliga.» Det säger man i en partimässig avgiven motion på samma gång som partiets medlem herr Johanson förklarar, att den enda lösning, som är att allvarligt reflektera på, den enda som man är enig om, är den *frivilliga* försäkringen.

För egen del måste jag säga om en försäkring av den sistnämnda arten, att det kan vara möjligt att man efter försök att lösa frågan efter vidare linjer — och det är ju det som den sista kommittéutredningen haft till syfte att uppvisa möjligheterna av — inte kan annat än på detta ytterst begränsade sätt ernå ett resultat. Men det bör knappast ske, förrän man gjort ett verkligt och ingående försök, huruvida inte samhällets arbetslöshetsunderstöd i försäkringens form skola sträckas ut till alla dem, som därov äro i behov, och framför allt till dem som befinna sig i den svagaste ställningen.

En på det sätt begränsad försäkring, som herr Johanson för sin del förordade, har, såvitt jag förstår, bl. a. den egenskapen, att den i allt högre grad skapar en klyfta mellan de bäst betalda och bäst ställda arbetarna och de stora arbetargrupper, som icke äro industriellt organiserade och som icke kunna på samma sätt utöva inflytande på sin löneställning och på villkoren för sin verksamhet i övrigt. Här står man, såvitt jag begriper, inför ett problem, som för den organiserade arbetarrörelsen, för en institution med landsorganisationens uppgift måste ha den mest allvarliga och mest betydelsefulla innebörd. Jag tror därför inte, att man kan komma ifrån ärendet på det lättvindiga sätt, som herr Johanson ansåg möjligt.

Vad de frisinnares ställning i fortsättningen beträffar, vill jag om den i korthet säga, att så snart ett förslag, utarbetat av en regering, föreligger, vare sig det blir från den nu sittande högerregeringen eller exempelvis från en socialdemokratisk regering, alltså, så snart ett förslag, som äger bakom sig en regerings vitsord rörande beräkningar m. m., framlägges, komma vi att omedelbart ingå i prövning av detta förslag och i den utsträckning, som det är oss möjligt, lämna försöket att vinna en lösning vår medverkan. Vi skola icke hesitera att taga position i denna fråga, lika litet som i någon annan, utan vi skola tvärtom med glädje gå in för att på detta område söka åstadkomma det bästa möjliga. Det är den ståndpunkt vi hela tiden intagit. Det är icke någon ny linje, utan den är fullkomligt sammanfallande med den ståndpunkt, som vi hela tiden ha intagit.

När under remissdebatten den nuvarande socialministern förklarade, att man inom den nuvarande regeringen skulle gå till en förutsättningslös prövning av denna fråga, väckte det hos mig en odelad tillfredsställelse. Visserligen stod det uttalandet i klar strid, såvitt jag förstår, med åtskilliga meningar, som tidigare i valrörelsen och eljest gjorts från regeringspartiets sida, uttalanden, där man bestämt vänt sig mot, att frågan löses efter den eller den linjen eller anordnas på det eller det sättet. Men, à la bonne heure, det skall jag inte i detta sammanhang lägga mig i. Socialministerns förklaring utgjorde en desa-

vuering av tidigare partiståndpunkter. Jag utgår, som sagt, därmed ifrån, att detta hans meddelande blir riktlinje för regeringen i denna fråga, och att man sålunda har att vänta en både intresserad, sakkunnig och ur alla synpunkter för en snabb lösning sympatiskt stämd regeringsbehandling av detta ärende.

I det skick, vari frågan nu ligger, har jag, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Med herr Ekman förenade sig herrar *Björnberg, Olsson* i Ramsta och *Gustafson* i Vimmerby.

Herr **Järte**: Den siste ärade talarens anförande var pudelns kärna i denna debatt. Jag kan knappast föreställa mig, att motionärerna skulle ha tänkt sig, att de på grundval av motionens motivering och med hänsyn till försäkringsfrågans läge skulle vara i stånd att förmå riksdagen att hos regeringen omedelbart beställa en proposition om en sådan försäkring. Nej, herr talman, syftet var att känna de folkfrisinna på pulsen och fråga: Hur stå ni till denna arbetslöshetsförsäkringsfråga? Äro ni sympatiskt stämda, äro ni i princip för den? I jakande fall ställer det sig gynnsammare för en planmässig vänstersamverkan, men framhärda ni, äro ni lika förstockade och obotfärdiga som högern.

Nu ha vi hört herr Ekmans svar, och detta svar är detsamma som tidigare lämnats, nämligen att de frisinna förbehålla sig fri prövningsrätt. Det är ju alldeles självklart. Det gör varjom och enom i denna situation. Herr Ekman tillade, liksom i remissdebatten, att han, med stöd av herr socialministerns uttalande i remissdebatten, förväntade, att den nuvarande regeringen skulle, utan förutfattad mening, taga frågan under skärskådande och eventuellt vidtaga sina mått och steg med ledning av en sådan prövning. En sådan förväntan är också lika naturlig som den i sak till ingenting förpliktar.

Hur är då läget efter det herr Ekman avgivit sitt svar? Jo, ställningen är densamma som tidigare. Någon förändring, något utöver vad som förekom i fjol våras, då saken också ventilerades här en hel förmiddag med anledning av dåvarande Kungl. Maj:ts proposition om nya medel till arbetslöshetskommissionen, och utöver vad som förekom vid årets remissdebatt har icke yppat sig.

Just den omständigheten, att debatten förirrat sig in på det rent partitaktiska området, som skett, uppenbarar som sagt vad saken här egentligen rör sig om. Det gäller enbart den borgerliga vänsterns inställning till arbetslöshetsförsäkringen, och det är klart, att man även från högerhåll med stort intresse emotser, var till slut de frisinna skola hamna. Ty, herr talman, denna fråga är av eminent aktuell betydelse, alldenstund det är i den punkten, som man kan säga, att borgerlig och socialdemokratisk åskådning skarpast skära sig. Arbetslöshetsfrågan hör till arbetsmarknaden, och det är där, som flera problem för närvarande ha sin förankring.

Varför eftersträvar man då från arbetarrörelsens sida en arbetslöshetsförsäkring? Varför kan man inte taga konsekvensen av sin löneaktion och själv övertaga kostnaderna för de invalider, som de arbetslösa äro ur arbetsmarknadens synpunkt? Man har ju egna arbetslöshetskassor, som från början, på den klassiska engelska fackföreningsrörelsens tid, just voro till för att hålla de arbetslösa om ryggen och förhindra dem från att falla sina kamrater i ryggen vid lågkonjunktur och bjuda under de tariffenliga lönerna. Nu har herr Carlström framhållit, att arbetslöner och arbetslöshet i viss mån betinga varandra. Nåväl, om nu fackföreningarnas lönepolitik alstrar arbetslöshet — och det är fallet i vårt land — så är det klart, att det ej är rättvist att övervältra kostnaderna för detta slag av arbetslöshet på det allmänna. Dem skola fackorganisationerna

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

sjelva kunna bestrida. Nu säges det, att det finnes många arbetslösa, som ej ha den fackliga löneaktionen att tacka för sin arbetslöshet. Ja, förvisso, men var och en vet, att arbetslösheten också är en *kvalitativ* fråga. Det finnes medborgare, som ej fått en sådan utbildning eller besitta sådana personliga egenskaper, att de ha att räkna med permanent sysselsättning, och dessa äro ej alltid medlemmar av en fackorganisation. Resultaten av den allmänna arbetslöshetsräkningen år 1927 ha vidare visat, att om man skulle tillämpa kommittébetänkandets förslag till försäkring på de då anmälda, skulle endast en tredjedel av dem komma in i försäkringen. De övriga äro just de arbetare, som äro behäftade med egenskaper, som göra dem mindre dugliga i konkurrensen på arbetsmarknaden, och dem måste ändå alltid samhället dra försorg om. Därom finnes ingen oenighet, att det är samhällets skyldighet att sörja för de arbetslösa. Men det kan ej ske med försäkring utan efter behovsprövning. Man måste draga den slutsatsen av detta, att försäkringen är av intresse uteslutande för fackföreningarnas eget folk. De ha förmåga, tradition och skyldighet att hjälpa dessa, och de andra, som falla utanför, äro medborgare, som samhällets andra sociala vårdorgan ha att draga försorg om och komma att draga försorg om.

Det finns emellertid ej minsta anledning att fördjupa sig i frågan om arbetslöshetens natur eller ens problemet om arbetslöshetsförsäkring för att taga ståndpunkt till den föreliggande motionen. Det har skett genom utskottets motivering, och där föreligga de för vanlig riksdagspraxis avgörande utredningstekniska skälen *mot* ett bifall, nämligen att denna fråga är under fortsatt utredning. Ännu ha ej de viktigaste remisserna inkommit på arbetslöshetsförsäkringssakkunnigas betänkande, som kom i fjol. Hur kan man då begära, att riksdagen skall besluta att beställa en proposition om ett ärende, som fortfarande ligger under utredning?

Om man ser på remissvarens beskaffenhet, finner man, att det är blott i två fall, som man tillstyrkt arbetslöshetsförsäkring. Det ena gäller stadsförbundets styrelse och det andra är landsorganisationens utlåtande. Vad stadsförbundets styrelse beträffar är majoriteten där bestående av socialdemokratiska kommunalmän. Och det förklarar saken. Och landsorganisationens ståndpunkt var på förhand given. Men beträffande landsorganisationen har enighet ej rätt — och här är förklaringen till att herr Edvard Johanson och reservanterna sväva på målet beträffande formen för försäkringen. Bland fackförbunden råda delade meningar. Många av de största, såsom metallarbetarna, ansluta sig till den av Oskar Hagman uttalade meningen i kommittén, där han förordar frivillig försäkring i stället för obligatorisk. Det är många fackförbund, som instämma med honom. Andra fackförbund äro för obligatorisk försäkring. Ett intressant nummer av fackföreningsrörelsens tidskrift innehåller ett referat av sekretariatets utlåtande, som närmare uppvisar de olika arbetargruppernas ställning till frågan. Därav framgår, att man är splittrad inom fackföreningsrörelsen. Man vet ej vad som är att föredraga, obligatorisk eller frivillig försäkring, och när de närmaste intresserade äro så tveksamma om formen för försäkringen, kan man då begära, att riksdagen skall skriva: vi vilja ha proposition till nästa riksdag om arbetslöshetsförsäkring? Kungl. Maj:t får väl förbehålla sig att fundera på den saken.

Härtill kommer, att 1926 års kommitté, som ministären Sandler tillsatte, fick direktiv i fråga om undersökning av obligatorisk försäkring, icke därför att de frisinade i den femtommannakommitté, som granskade det då föreliggande förslaget till arbetslöshetsförsäkring, begärde obligatorisk försäkring. Nej, men man begärde, att lantarbetarna och skogsarbetarna, sålunda de sämst betalade grupperna på arbetsmarknaden, skulle få vara med. Då trodde man inom den Sändlerska regeringen, att om man nu gäve kommittén ett direktiv om obligato-

risk försäkring, kunde man vinna bondeförbundare och frisinna för försäkringstanken. Men det visade sig, att när de socialdemokratiska ledamöterna i kommittén skulle på allvar taga itu med problemet att inbegripa skogs- och lantarbetare i försäkringen, fick man avstå från det. Det blev för dyrbart; apparaten blev för tungrodd, och därför föreligger förslaget utan att omfatta dessa, som mest äro i behov av hjälp. Försäkringen är uteslutande förbehållen de organiserade arbetarna inom industri, handel och samfärdsel. Om man går in för den linjen, herr talman, kommer man yttermera att skärpa klyftan mellan »de två nationerna» i den svenska arbetarvärlden. Det är ej de två nationer, som Karl Staaff talade om i det svenska folket, utan två stora grupper av lönearbetare. Den ena bär den fria konkurrensens hela tryck, trycket av jordbrukets nödläge, trycket från konkurrensen, som skogsbruket och trävaruindustrien ha att uthärda på världsmarknaden. De få ej hjälp, men de mer eller mindre av gynnsamma exportförhållanden och framför allt de av monopolistiska organisationer på hemmamarknaden privilegierade arbetargrupperna skola få mera hjälp till självhjälp än de övriga, som icke ha råd till självhjälp ens. Sålunda, syftet med obligatorisk försäkring ha ej de kommitterade kunnat realisera, utan vi möta ett förslag utan inbegripande av skogs- och lantarbetarna. Vad som också föranledde den Sänderska ministären att gå in för en obligatorisk försäkring var, att man från radikalt arbetarhåll fordrade, att arbetsgivarna skulle betala mera och arbetarna slippa avgifter. Det visade sig icke möjligt, utan i det system, som framkom från socialdemokratiskt håll i kommittén, har man bidrag från såväl arbetare som arbetsgivare. I varje fall är den ersättning, som kan ges enligt försäkringsplanen, sämre än de nödhjälpsarbetarlöner man klagat över från socialdemokratiskt håll.

Det föreligger sålunda icke enighet ens hos de intresserade. Vidare har också den tanke, som von Koch framkastat, en idé, som länge varit under övervägande inom sociala kretsar, nämligen att försöka rationalisera hela den sociala vården, vunnit anslutning från socialministern, som också uttalat sig för en koncentration av understödsorganen, ett strävande, som icke minst här i Stockholm vunnit beaktande och tidigare förordats av borgarrådet Wictor Karlsson. Den tanken har socialministern hänskjutit till 1928 års pensionsförsäkringskommitté att i första hand överväga, och den har mött sådana sympatier, att man på den konferens, som svenska stadsförbundet anordnade i höstas, var från de flesta talares sida benägen att varmt tillstyrka en sådan anordning. Och stadsförbundets styrelse, även dess majoritet av socialdemokrater, tillstyrkte också en utredning efter von Kochs tankelinje. Sålunda, den saken måste uppklaras, innan man kan säga, att frågan är färdig för definitiv lösning.

Så är det en annan sak, som motionärerna ej omnämnt i motionen, nämligen att 1926 års kommitté ansåg sig böra hemställa hos Kungl. Maj:t om en ny kommitté till hjälp för utredande av frågan om arbetslöshetens natur och orsaker och medlen för dess bekämpande. Den kommittén är nu i verksamhet med stora och djupgående utredningar, och Kungl. Maj:t har vid kommittérafsten i höstas medgivit, att den får hålla på till den 1 juli nästa år. Kan man då tänka sig att beställa en proposition till nästa år, innan den kommittén är färdig med sitt arbete? Så nära sammanhänger frågan om en arbetslöshetsförsäkring, med spörsmålet om arbetslöshetens natur och orsaker, att man måste nog ovillkorligen avvakta denna kommittés undersökningsresultat, innan man tar definitiv ståndpunkt till frågan om arbetslöshetsförsäkring.

Utskottets avvikande ståndpunkt är alltså fullt förklarlig. Jag har inte anledning att ingå på hur motiveringen är avfattad. Jag hänvisar till vad herr Magnusson i Skövde för sin del anför. Att tala om att på något sätt frågan fallit framåt eller tillbaka genom utskottsutlåtandet är onödigt. Frågan står där den står i utredningens tecken.

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Porta.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Emellertid har man varit så pass i beråd att få diskussionsämnen, att här riktats mycket starka angrepp mot arbetslöshetskommissionen och nödhjälpsarbetena. Det temat kan man återkomma till, när propositionen här skall behandlas om förnyade anslag till arbetslöshetskommissionens verksamhet. Jag vill dock instämma i herr Edvard Johansons förhoppning, att i en sådan fråga som denna kammaren skall befrias från fortsatt polemik mellan socialdemokrater och kommunister. Men, herr Johanson, ni sitter själv i glashus, genom att ideligen fortsätta samma polemik mot arbetslöshetskommissionen och karakterisera dess verksamhet som »skamlös». Det är ej tillständigt att så bedöma en statlig myndighets verksamhet, som sker under medverkan av krafter från herr Johansons eget parti, vilken myndighet är väl inne i dessa frågor och som i varje fall i Stockholm i denna vinter understötts av den socialdemokratiska majoriteten i Stockholms stads arbetslöshetskommitté. Det har skett en lojal och ärlig samverkan mellan dessa tvenne organ i Stockholm. När man i Stockholms stadsfullmäktige får försvara kommissionen mot kommunisterna, skall man ej använda riksdagstribunen för att fortsätta den eviga kritiken mot arbetslöshetskommissionen och säga, att om det systemet fortsätter, är det »en lek med elden». Nej, herr Johanson, det är allenast en ansvarslös lek med ord att i våra dagars lugna Sverige komma med sådana frasrevolutionära tirader.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björck i Kristianstad: Herr talman! Jag blev uppkallad av herr Johanson i Stockholm, som behagade att i debatten inblanda ett statskommunalt nödhjälpsarbete i min hemstad. Då jag haft med detta arbete att göra, skall jag gärna stå herr Johanson till tjänst med att svara på hans fråga. Han frågade vad det var som gjorde, att detta arbete kunde karakteriseras som nödhjälpsarbete. Jag vill dock, innan jag svarar, först på det bestämdaste bestrida, att vi skulle — som herr Johanson uttryckte sig — söka utföra ordinarie kommunalt arbete med statsanslag. Det förhåller sig alls icke så. Vi ha gjort den erfarenheten, att när vi utföra dessa nödhjälpsarbeten, som i regel utföras på olämplig tid, på vintern, ha vi med hjälp av statsanslaget kommit upp ungefär till det belopp, som arbetena skulle kosta i den öppna marknaden eller i ordinarie kommunalt arbete på den tid, då det är lämpligt att utföra sådant arbete. För oss har det därför alls inte förelegat någon frestelse att undandraga kommunalarbetarna dessa arbeten. Jag vill på det bestämdaste tillbakavisa den antydning, som herr Johanson i det hänseendet gjort. Det förhöll sig så, att vi skulle leta upp nödhjälpsarbeten, skaffa arbete till arbetslösa under de svåra månaderna på vintern. Vi hade skaffat några arbeten, men de visade sig icke vara tillräckliga. Då föreslogs även detta arbete, och i arbetslöshetskommittén fanns ej någon tanke på att det ej skulle kunna betraktas som lämpligt till nödhjälpsarbete. Nu är det så, att arbetslöshetskommissionen föreskrivit vissa villkor för statsanslaget. Ett villkor är, att arbetet skall vara till gagn för staden, ett annat, att intyg skall företes från stadsfullmäktiges eller drätselkammarens örförande, att arbetet icke skall under de närmaste tre åren komma i fråga i den öppna marknaden eller som ordinarie kommunalt arbete. Dessa intyg äro lämnade, arbetslöshetskommissionen har granskat dem och statsanslaget är beviljat. Härav kommer det sig, herr Johanson, att vi betrakta detta arbete som ett statskommunalt nödhjälpsarbete. Här har således intet annat förekommit än att de föreskrivna villkoren blivit följda.

Herr Johanson sade, att det var oriktigt att man vid de statliga nödhjälpsarbetena flyttar arbetarna bort från den plats, där de ha sin naturliga miljö. Jag vill fråga herr Johanson: Om det är så, att kommunalarbetarna skola ha monopol på allt kommunalt arbete, hur vill då herr Johanson att vi skola

kunna skaffa nödhjälpsarbeten åt de arbetslösa i städerna, i deras »naturliga miljö»? Jag vore tacksam för ett svar på den frågan.

Här har icke förelegat något som helst annat intresse än att lindra de arbetslösas nöd, och jag tycker, att den strävan är så lojal, att jag ej kunde tro, att den skulle kunna föranleda kritik i denna kammare, och allra sist från det parti, som herr Johanson tillhör.

Slutligen, herr talman, kan jag ej underlåta att instämma i det uttalande, som den föregående ärade talaren gjorde i slutet av sitt anförande gent emot vad herr Johanson yttrade om arbetslöshetskommissionens verksamhet. Det är högst förvånande, att en ledamot av kammaren kunnat här framföra ett sådant uttalande mot den verksamhet, som bedrivs av ett statens organ; jag antecknade herr Johansons uttryck; han sade, att den är en »skamfläck». Det är ej mer än tillbörligt, att det protesteras mot ett sådant uttalande. Jag har haft med arbetslöshetskommissionen att göra i flera år och vet mycket väl, att det mot arbetslöshetskommissionen, liksom mot de lokala arbetslöshetskommittéerna, riktas mycken kritik. Vårt arbete är ej tacksamt. Det kommer mängder av anmärkningar mot oss och mot arbetslöshetskommissionen. Anmärkningarna ha undersökts, och undersökningen har visat, att anmärkningarna i de flesta fall varit obefogade. Till oss kommo en tid många klagomål om de arbetslösas villkor vid förläggningarna. De upphörde, och anledningen var, att det dock fanns några dugliga arbetare, som förtjänade så mycket, att de kunde skicka en slant hem till föräldrarna. Då tystnade kritiken. Mot de organ, som ha detta otacksamma arbete, bör ej riktas en sådan kritik, som herr Johanson gjort här i dag, utan tillräckliga skäl. Jag vill protestera mot ett sådant uppträdande. Jag kan ej förstå, att man på det sättet kan gagna de arbetslösa.

Herr **Andersson** i Malmö: Jag skall i allra största korthet framlägga ett par synpunkter på denna för såväl de arbetslösa som hela vårt land så viktiga fråga, synpunkter, som såvitt jag vet, icke förut under debatten framhållits. Den hjälp åt de arbetslösa, som från statens och de statliga organens sida lämnas, är både bristfällig och otillräcklig, och när så är fallet, ha andra utvägar fått anlitas, och i det avseendet ha de svenska kommunerna i hög grad fått bära de bördor, som egentligen bort åligga staten. Jag syftar speciellt på städerna och industrisamhällena, där ju av naturliga skäl den största arbetslösheten är. Sålunda ha inom städerna och industrisamhällena skatterna börjat ökas därigenom att utgifterna och framför allt, och detta av naturliga skäl, fattigvårdsstaten ständigt svällt ut. Men därtill kommer även en annan sak, och det är, att de arbetslösa ha blivit beroende, huruvida de skulle få hjälp eller ej, av den villighet, som finns inom kommunen och den förmåga vederbörande kommun har att bära dessa utgifter. I städer med stor arbetslöshet har det varit rätt svårt för kommunerna att kunna lämna den hjälp rent kommunalt, som egentligen staten skulle ha lämnat. Då så har varit förhållandet, har det kunnat konstateras, att vi över hela landet ha fått en brokig karta på olika sätt för hjälpande av de arbetslösa. Ja, det är kanske så, att denna brokiga karta också skulle kunna gå in såsom ett led i det om icke berömda så dock beryktade svenska systemet för arbetslöshetens bekämpande.

I detta sammanhang skulle jag vilja säga, att de strider, som förekommit på många håll i dessa kommuner, rörande hjälpen åt de arbetslösa, befordra icke kommunernas arbete, och därför borde med hänsyn till de omständigheter jag nämnde, staten vara mera intresserad av att lösa denna arbetslöshetsfråga än som den hittills visat sig vara.

Herr talman! Det är endast dessa synpunkter jag har velat framhålla i debatten och jag skall icke förlänga densamma. Jag skall be att få ge min an-

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

slutning till de synpunkter i stort på frågan, som herr Per Albin Hansson framfört, och be att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Sigfrid Hansson m. fl.

Herr **Karlsson** i Grängesberg: Herr talman! Det har ju upprepade gånger påvisats här i riksdagen, att Sverige hör till världens mest efterblivna länder, då det gäller åtgärder mot arbetslösheten och dess vidriga följder. Det tycks också vara en alldeles orubblig föresats hos de borgerliga att så skall vara fallet även i fortsättningen. Man bör ju heller inte förundra sig över att så är förhållandet. Här i landet ha ju nämligen de borgerliga lyckats göra arbetslöshetseländet till en effektiv tumskruv i kampen mot arbetarklassen.

Den nöd, som arbetslösheten skapar i de många tiotusen hemmen, är ett tortyrinstrument, som arbetsköparna och de borgerliga tydligen känna en alldeles särskild vällust att få använda som kampmedel mot arbetarna. Överallt, vare sig det är här i riksdagen eller ute i kommunala och andra institutioner, överallt söka de borgerliga systematiskt utnyttja arbetslösheten som ett vapen mot arbetarna och motsätta sig konsekvent, så långt möjligt är, varje åtgärd, som avser att avskaffa detta arbetslöshetselände eller dess verkningar.

I de fall, då de borgerliga tvingas att gå med på några hjälpåtgärder, så hör man också alltid jämmer och gny i det lägret, och krafterna sättas in på att göra hjälpåtgärderna så illusoriska som möjligt. De direktiv, som riksdagen fastställt för arbetslöshets hjälp, bära sannerligen också vittne om de borgerligas konsekventa kamp mot de arbetslösa. Nödhjälpsarbetena äro i allra största utsträckning veritabla straffarbeten med en underbetalning för arbetet som ställer arbetarna vid dessa nödhjälpsförläggningar i en fullständig pariasställning. Jag skall inte vid detta tillfälle taga upp tiden med att ge några skildringar av arbets- och löneförhållandena vid dessa förläggningar. Vi känna säkerligen alla till dessa förhållanden. Jag vill endast konstatera faktum nämligen det, att ut i minsta detalj utnyttja de maktägande här i landet arbetslösheten som ett effektivt slagträ mot arbetarklassen. Det är också helt naturligt, att från de borgerliga ha vi icke att vänta oss några åtgärder för ett effektivt bekämpande av arbetslöshetens verkningar, och ännu mindre stöd för sådana åtgärder, som gå arbetslöshetsproblemet in på livet.

Det torde väl vara klart för alla, att den tekniska rationalisering som genomförts och som fortfarande pågår inom olika produktionsområden, höjt företagens produktionskapacitet i oerhörd grad. Man må undersöka vilken produktionsgren som helst, så finner man, att produktionsresultatet per anställd arbetare är från år stegrats i synnerligen kraftigt tempo. Jag kan som exempel anföra ett par siffror från gruvindustrin. Av statistiska uppgifter framgår, att år 1900 bröts här i landet 252 ton malm per årsarbetare. År 1925 var brytningsmängden däremot uppe i 1,202 ton per arbetare. Alltså nära nog femdubblat mot år 1900.

Det är ju klart, att då produktionsresultatet per arbetare stegras inom alla olika produktionsgrenar på sätt som sker, så minskas behovet av mänsklig arbetskraft i motsvarande grad, och allt flera och flera arbetare ställas utan möjlighet att erhålla arbete. Åtgärder måste vidtagas för att stoppa denna utveckling. Vill man på allvar komma till rätta med arbetslöshetsproblemet, då måste man resolut gå in för en sänkning av arbetstiden och därigenom öka möjligheterna för dem, som nu gå utestängda, att erhålla arbete. Förr eller senare måste från arbetarnas sida resas en målmedveten kamp för en rationell förkortning av arbetstiden.

Vi veta alltför väl, att arbetsköparna komma att resa ett aggressivt motstånd mot en sådan arbetstidsförkortning. Den enda utväg, på vilken man

kan avlyfta något av det nuvarande arbetslöshetseländet, är emellertid högre lön och kortare arbetstid och därigenom plats för flera arbetare i produktionsapparaten. Bland de arbetslösa och även bland deras kamrater på arbetsplatserna börjar det alltmer stå klart, att kampen för en rationell arbetstidsförkortning är ofrånkomlig, om man skall kunna effektivt motverka den allt mer omfattande arbetslösheten. Jag har ansett mig böra föra fram dessa arbetarnas synpunkter här i dag, då arbetslöshetsförsäkringen står under debatt.

Vi få icke stirra oss blinda på arbetslöshetsförsäkringsfrågan. Även om i en framtid arbetslöshetsförsäkring kommer till stånd här som i andra länder, så står ändock det stora arbetslöshetsproblemet kvar. Det kapitalistiska produktionssystemet är endast inriktat på utkramande av profit. Den mänskliga arbetskraft, som genom rationalisering och tekniska förbättringar göres överflödigt, vräkes helt enkelt åt sidan i allt större massor. De politiska och fackliga arbetarorganisationerna ha att målmedvetet inrikta sig på att göra upp räkningen med detta system och skapa andra förhållanden.

Här i riksdagen ha de arbetslösa behandlats endast som brickor i de stora partiernas politiska spel. Och behandlingen av arbetslöshetsfrågan har blivit därefter. Jag vill till herr Ekman säga, att han har sannerligen ingenting att säga i det fallet om de andra partierna. Hans parti har likaväl som övriga stora partier utnyttjat, som jag säger, arbetslösheten såsom en bricka i det politiska spelet, herr Ekman och hans parti kanske mer än något annat parti. Då man vet vilken nöd, som råder bland de arbetslösa och i deras hem, är det verkliga upprörande, att det skall fortsätta på detta sätt. De utredningar, som företagits, ha också endast varit utslag av partiernas lust till parlamentariskt käbbel och politiska intriger och ha aldrig varit allvarligt inriktade på att skapa fram en lösning i arbetslöshetsproblemet.

Den senaste utredningen i frågan, som fått sin utformning i 1926 års arbetslöshetssakkunnigas betänkande, ger också vid handen, att arbetslöshetens offer icke ha att vänta sig mycken hjälp av en arbetslöshetsförsäkring, löst efter de linjer, som de borgerliga och socialdemokraterna dragit upp.

Här har ju tidigare under debatten framförts de synpunkter vi från kommunistiskt håll ha på denna fråga, och jag skall icke vidare gå in på dessa. Jag vill dock kraftigt stryka under att, då en arbetslöshetsförsäkring skall skapas, så finnes ingen reson uti att utelämna stora grupper av arbetare, såsom skogs- och lantarbetare m. fl. Det är ju en orimlighet att tänka sig, att exempelvis Norrlands, Dalarnes och Värmlands stora skogsarbetareproletariat skall helt lämnas utanför arbetslöshetsförsäkringen. Likaså är det orimligt att fastställa sådana bestämmelser, att de permanent arbetslösa icke skola kunna komma med i försäkringen och erhålla understöd. En arbetslöshetsförsäkring måste för att bli till verkligt gagn omfatta alla arbetargrupper och göras obligatorisk.

Den kommunistiska motionen anger de rimliga grunder, på vilka en arbetslöshetsförsäkring bör byggas, om densamma skall bli till någon verklig hjälp för arbetslöshetens offer. De, som genom ett oeffterrättligt produktionssystem ställts utanför utsikt att erhålla arbete, ha rätt att av samhället kräva åtgärder, som ge möjlighet att leva ett människovärdigt liv. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den kommunistiska motionen.

Herr Engberg: Herr talman! Jag tror, att ganska många inom icke bara det socialdemokratiska partiet utan också övriga grupper ha den meningen, att denna fråga alltför många år och i alltför stor utsträckning blivit en kastboll i det politiska spelet, att kanske själva saken understundom fått träda tillbaka

*Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.*

(Forts.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

för politiska spekulationer. Jag har det bestämda intrycket, att trots allt har dagens debatt inneburit ett steg framåt, om också kanske bara ett tuffjä. När jag lyssnade till herr Ekmans anförande, kunde jag inte neka till att, när jag jämförde det med det anförande, som hölls av herr Carlström, det innebar en om icke direkt så dock indirekt genom själva den mjuka formuleringen fortgående desavuering punkt för punkt av den tankegång, som herr Carlström utvecklade. Fattade jag herr Carlström rätt, var hans anslutning tydlig och klar till den tankegång, som det von Kochska alternativet innebär, d. v. s. lösning av frågan efter en linje, som tysken brukar kalla *Liebesduselei*, men som jag tvivlar på att den utgör någon motsvarighet till vad man inom kretsar med allvarliga sociala intressen anser vara riktigt och rimligt. Herr Carlström betonade i olika vändningar, att enligt hans tanke vore vid en arbetslöshetsförsäkringslinje, oberoende av dess utseende, knutna alltför högt spända förhoppningar och förväntningar, och han dolde icke, att han för sin del fann försäkringslinjen varken önskvärd eller framkomlig.

Herr Ekman däremot nöjde sig med, efter en historisk sammanfattning av sitt och andras förhållande till frågan, att göra ett uttalande, som, såvitt jag förstår, anslöt sig mycket nära till den utfästelse, som ligger i slutorden i utskottets utlåtande. nämligen att man förväntar, att frågan — och jag inbegriper i uttrycket frågan arbetslöshetsförsäkringsfrågan — med det snaraste lägges fram på kamrarnas bord.

Jag hörde också intresserat på en annan sida i herr Ekmans anförande, som bragte i erinran en debatt för många, många år sedan i denna kammare. Det var då kammaren diskuterade spörsmålet om folkpensioneringen. Den gången utvecklade herr Jakob Pettersson mot Kungl. Maj:ts proposition, att den gav så litet, att den gav så otillräckligt, och han citerade, om jag minns rätt, gamla testamentet för att understryka det ansvar man tog genom att ge så litet. Det svarades honom då av Hjalmar Branting, att det visserligen vore riktigt, att den gäve litet, att den vore ofullständig, att den började i skröplighet och ofullkomlighet, men att man sedan har att vidtaga den ena förbättringen efter den andra. Man får en princip satt i livet. Kring denna princip gruppera sig med ledning av erfarenheten stora ringar av förbättringar, som till sist av det hela gör något, som bättre motsvarar de allmänna förväntningarna.

Herr talman! Jag har den uppfattningen, att huvudsaken är icke, att en arbetslöshetsförsäkring skall redan från början fylla alla möjliga anspråk. Huvudsaken är, att vi snarast möjligt få principen ut i livet. Det skulle vara misstro till livets och utvecklingens egna krafter, om man förtvivlade om att icke, bara principen kommer ut i livet, det kommer att därvid fotas en rad av sådana åtgärder, som göra, att det blir något bevänt med det hela. Jag har därför den uppfattningen, att det tjänar ingenting till att vi här gräla om skulden. Det är ofta inte bara den ena partens fel, att två gräla, och kanhända det är en smula sanning i den satsen även i denna fråga. Huvudsaken är, att alla, som äro ense om att något skall göras på försäkringslinjen, också enas om att det kommer fram något, och å ömse sidor avstå från långt gående fordringar och i stället enas om att söka få principen igenom.

Herr Carlström tycktes mig antyda, att vi på vårt håll betraktade det såsom en åtgärd mot arbetslösheten. Något sådant har inte föresvävat oss. Sjukligheten blir icke ett spår mindre därför att man inför sjukförsäkring. Livslängden förlänges icke och dödligheten blir icke mindre därför att man inför livförsäkring, och icke blir ungdomligheten i riket större därför att vi ha folkpensioneringen. Utan det är fråga om att taga hand om offren för arbetslösheten och att taga hand om dem på ett humant och rimligt sätt. Det är det, som gör, att den fattigvårdsprincip, som trots allt är nerven i herr von Kochs förslag, står, jag vill icke använda ett så starkt uttryck som förolämpande, men dock

frånstötande för det stora flertalet av den svenska arbetarklassen. Den saken tycker jag, att vi icke behöva spilla många ord på.

Herr talman! Det förefaller mig, som om den omständigheten, att man har fått se regeringsbänken nu helt plötsligt tom och att det därifrån icke ansetts nödvändigt att trots en mycket klar förfrågan från herr Hanssons sida, om icke regeringen vore med om att taga konsekvenserna av sin eventuella tystnad, om icke den omständigheten gör, att vi i detta ha rätt att inlägga, att man även på regeringskanten icke är alldeles främmande för insikten, att något på detta område måste ske, därmed desavuerande herr Otto Järtes gamla och av oss alla kända men icke välkända läxa. Jag tror, herr talman, att som frågan ligger, skulle kammaren göra klokt uti att genom anslutning till herr Sigfrid Hanssons reservation vida starkare än som skett i utskottets slutord understryka sin beredvillighet att åstadkomma ett positivt och snart resultat på detta område, och därför hemställer jag om bifall till denna reservation.

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetelöshets
föräkring.

(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Den siste ärade talaren tryckte så hårt på att vi blott skulle antaga en princip, och därmed skulle han vara nöjd. Då tycker jag emellertid, att han också skulle klargöra vilken princip vi egentligen skola antaga. De, som tillhörde 1926 års sakkunnigkommitté, kommo med en princip, herr Johanson i Stockholm har kommit med en annan princip och herr Karlsson i Grängesberg har kommit med en tredje princip? Vad är det, som är herrarnas princip? Det klargjorde aldrig herr Engberg, icke det allra minsta. Vi kunna väl icke taga alla dessa principer på en gång. De svära ju grundligt mot varandra. Herr Karlsson i Grängesberg utgick ifrån, att vi skulle förkorta arbetstiden, i lag förmodar jag var meningen, och då skulle arbetet räcka till för alla och vi skulle höja lönerna och klara upp det hela. Var det den principen, herr Engberg ville ha, eller vad var det för princip? Det är verkligen mycket oklart vad herrarna egentligen vilja. Jag kan icke på herrarna tillämpa det gamla Frödingska ordet, att »så ska vi ha't», ty herrarna vilja ju ha det på alla möjliga olika sätt. Att ni däremot icke det minsta reflektera på var det skall ta's, det förvånar mig icke, ty det har jag ju så ofta märkt, att man inte bryr sig om.

Samtidigt med att man alltså själv intager en så oklar ståndpunkt, kräver man, att riksdagen skall skriva till regeringen och säga: Var så god och framlägg ett förslag till nästa år. Vad skall det vara för förslag? Det skulle vi bara slåss om. Det minsta man har rättighet att fordra av dem, som begära en reform, är väl att de skola veta hurudan den skall vara och åtminstone vad de kräva som ett minimum. Jag konstaterar emellertid, att det har i detta fall icke skett. På detta stadium, där det bara kastas fram förslag om lösningar på alla möjliga sätt, kan det ju inte bliva annat än diskussionsövnningar, men det ha herrarna sig själva att skylla.

Under debatten har man något vidrört den motivering, som utskottsmajoriteten här har använt, och man har läst ut tämligen olika meningar ur den samma. När jag hörde detta tal, rann mig i minnet ett yttrande, som en gång för lång tid tillbaka fälldes här i riksdagen av framlidne landshövding Per Axel Bergström. Även då var det fråga om en motivering, som ett utskott använt vid ett avstyrkande av en motion. Då förklarade landshövding Bergström, att när det gäller en motivering för hemställan om avslag å en motion, förbinder den motiveringen ingen till det allra minsta. Orden voro naturligtvis icke precis så, men meningen var absolut den, jag här angivit. Jag har tänkt mycket på den saken och jag har verkligen fått medgiva, att det var nog en riktig uppfattning. Annars skulle ju utskottsmotiveringarna för avslag å motioner kunna föranleda oändliga debatter, och de avstyrkta motio-

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

nera äro ju legio. Om jag vill gå med på att avslå en motion, måste jag ju i så fall nagelfara vartenda ord i motiveringen. Det är ju uppenbarligen orimligt. Jag anser mig mycket väl kunna ansluta mig till ett utskotts yrkande om avslag å en motion, som jag icke gillar, även om jag tycker, att motiveringen kunnat vara annorlunda.

Visserligen händer det ju en och annan gång, att riksdagen, när den har gott om tid och är på gott humör, kostar på sig att underkänna en motivering för avslag å en motion, men jag får säga, att jag finner det vara alldeles överflödigt. Vad jag till sist röstar för, är blott om utskottets hemställan och icke om den motivering, som utmynnar i utskottets avslagsyrkande. Det är naturligtvis olika med olika utskottsmajoriteter, när de gå fram för ett avslag å en motion. När de följa något till graven, vilja somliga strö mer eller mindre rikligt med blommor, under det att somliga icke strö några blommor alls. Jag kan gå med på avslag utan att ha den minsta blomsterkvast med mig. Jag behöver ingenting utan kan göra det ändå.

Det är på detta sätt, som jag i detta fall betraktar saken. Det är litet blommor med vid avslaget, och kan det trösta, ja, då må det så göra, men faktum kvarstår, att det helt enkelt gäller ett avslag. Det har också varit det avgörande för mig.

Annat är det, när det gäller ett positivt tillstyrkande eller delvis tillstyrkande av en sak. Då ser jag noga efter huru motiveringen är och vad den innehåller. Det kan också hända, att jag en och annan gång måste gå emot ett sådant förslag blott därför att motiveringen är omöjlig för mig att acceptera, men det gäller aldrig, när det är fråga om ett avslag.

Man har resonerat rätt mycket här om olika gruppers ställning till detta stora problem. Jag skall icke inlåta mig i någon sakdebatt med herrarna vid detta tillfälle, men jag skall be att få förklara, att jag för egen del står på absolut samma ståndpunkt, som den avlidne ordföranden för bondeförbundet, herr Johansson i Kälkebo, gav uttryck åt i det betänkande, som arbetslöshets-sakkunniga ha avgivit. Jag har icke heller hört någon enda ledamot av vår riksdagsgrupp göra någon anmärkning mot herr Johansson för denna hans ståndpunkt, och ergo antar jag, att de allesammans godkänt den. Jag vet icke, att något har förekommit, som har gjort, att vi sedan han avled skulle ha ändrat ståndpunkt inom gruppen. Den mening, som herr Johansson i livet gav uttryck åt, är den, som vi tagit till rättesnöre för vår ställning i denna fråga.

Det är på denna grund, herr talman, som jag utan minsta tvekan skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sävström: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Ekman's yttrande. Han sade nämligen, att det i dag icke var fråga om att diskutera frågan rent sakligt utan syftemålet från socialdemokraternas sida var att få en politisk debatt till stånd. Under tiden från 1922 fram till 1926 — yttrade herr Ekman — ha vi haft olika regeringar, däribland en socialdemokratisk regering, vilka varit med om att framlägga lagförslag i arbetslöshetsförsäkringsfrågan. Så frågade herr Ekman: Vad menar man med, att de frisinna hade delaktighet i dröjsmålet? Vad är det för rimlighet uti att socialdemokraterna vända sig till oss? När jag hörde detta, tänkte jag just på huru förhållandena voro vid den tiden, då den socialdemokratiska regeringen ämnade framlägga sitt förslag till frivillig arbetslöshetsförsäkring, och jag erinrar mig alldeles särskilt ett samtal med en mycket framstående ledamot av det frisinnade partiet, en ledamot av denna kammare, när det blev tal om möjligheterna för ett sådant förslag. Han sade nämligen: Om den socialdemokratiska regeringen ämnar framföra ett förslag om frivillig

arbetslöshetsförsäkring, komma vi för vår del att bestämt gå emot ett sådant förslag. Därav kunde man draga den slutsatsen, att det fanns ingen möjlighet att kunna vinna bifall för genomförande av ett sådant förslag, därför att stödet för ett sådant reformförslag skulle naturligtvis i första hand komma från de frisinnares sida. När jag då frågade vad det var för motiv för dem att gå emot ett förslag om frivillig arbetslöshetsförsäkring, sade han: Den frivilliga försäkringen skulle i första hand komma de fackligt organiserade arbetarna till del, men — sade han — ute på landsbygden finns det många människor, som icke äro fackligt organiserade, men som äro i stort behov av arbetslöshetsunderstöd. Det är dessa grupper, intressen, som vi vilja tillgodose, och därför komma vi för vår del att yrka på en obligatorisk försäkring, som kan omfatta även dessa grupper. — Så var resonemanget då. Resultatet känna vi till. Det blev intet förslag framfört. Tiden blev för övrigt för kort för den regeringen. Hela frågan hänsköts till kommitterade. När denna kommitté då skulle börja sitt arbete, var det med särskilt stort intresse, som åtminstone jag för min del avvaktade den frisinnares ledamotens ställningstagande till förslaget om frivillig eller obligatorisk försäkring, och då fick man se, när kommittén framlade sitt förslag, att den frisinnares ledamoten i kommittén icke ville vara med om vare sig frivillig eller obligatorisk försäkring. Men vad skall man kalla detta? Ja, säger herr Ekman, icke kan man kalla det politik. Nej, det är möjligt. Men jag undrar, om man icke skulle kunna anse det såsom ett led i en förhållningspolitik av hela frågan. Därav förstå herrarna, att jag syftar till att det ändå finns orsaker till det dröjsmål, som det varit fråga om. Emellertid är det kanske icke värt att beklaga sig vidare över det som varit.

Herr Engberg anslog i sitt tal en mycket moderat ton, då han sade, att man borde draga ett streck över det förflutna och i fortsättningen försöka att med litet god vilja åstadkomma en lösning. Jag instämmer till fullo i detta anförande. Jag vill se rent sakligt på denna fråga, och jag är mycket angelägen om att ett resultat kan komma till stånd. Men det förefaller oss för närvarande, som det skulle uppstå ganska stora svårigheter, när ett förslag en gång framlägges och slutligen skall antagas, därför att, då det är fråga om den frivilliga försäkringen, så kostar den betydligt mindre än den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen. Jag vill redan nu för mitt vidkommande säga, att jag förstår icke, hur jag en gång skall kunna lämna min röst för ett förslag, som utesluter t. ex. skogsarbetare- och lantarbetarekåren samt handelsarbetare m. fl. Om jag sålunda redan nu vill framställa en vädjan till dem, som komma att framlägga förslag till arbetslöshetsförsäkring, skulle denna gå ut på att försöka åstadkomma ett sådant förslag, som även upptager dessa grupper av de sämst avlönade och sämst ställda här i livet, så att även de kunna bliva delaktiga av den hjälp, som kan lämnas.

På frågans nuvarande ståndpunkt ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! Herr Ekman frågade med vad rätt jag anklagade de folkfrisinnares för att hava försumpat denna fråga. Jag gör denna anklagelse, därför att de folkfrisinnares utgjorde en fraktion av vänstermajoriteten i andra kammaren och även i den första. Vi ha, sade jag förut, här i andra kammaren haft vänstermajoritet sedan år 1911, men det oaktat har denna fråga icke kunnat vinna sin lösning. En fråga, som överallt i Europa lösts på ett eller annat sätt efter den obligatoriska eller frivilliga linjen, den skulle i vårt land befinna sig uti det svåra läget, att det skulle vara otänkbart att lösa den. oaktat vi sedan år 1911, såsom jag förut sagt, i andra kammaren haft vänstermajoritet. Frågan har kommit in i en

Ang.
infrående av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

utredningsröra, och så länge vi stå där, blir det naturligtvis icke möjligt något annat med denna synnerligen svårlösta fråga. Men den är ingalunda så svårlöst. Jag upprepar än en gång, vad jag sade förut, att år 1914 framträdde den Staaffska regeringen med en lösning av frågan, som också accepterades av socialdemokraterna, och det är ett misstag, om herr Ekman fick den uppfattningen, att jag menade, att vi i närvarande stund stå på samma linje efter att år 1914 ha stått på en annan linje, och att den linjen skulle icke längre vara hållbar. Om man skall komma ut ur denna utredningsröra, är det nödvändigt att göra dem ansvariga, som försatt oss i denna situation. Jag säger här oförbehållsamt, att det är icke enbart de folkfrisinnares skuld utan det socialdemokratiska partiet har också sin skuld till att frågan kommit i denna försumpning. Hade socialdemokraterna och de folkfrisinnares — således de som utgöra vänstern i riksdagen — försökt ena sig om en lösning av arbetslöshetsförsäkringen, hade möjligheten för en sådan lösning förefunnits. Och jag tror, att de, som äro livligt intresserade av en lösning, hava ingenting annat att göra än att hamra på dessa två partier, som utgöra riksdagsmajoriteten, så att frågan kommer ut ur denna utredningsröra.

Herr Ekmans svar på alla mina försök att få honom att tillkännagiva de folkfrisinnares ståndpunkt i denna fråga blev endast detta: »Vi skola taga position till frågan, närhelst ett förslag framlägges.» Ja, tacka för det: Det förstår man utan vidare, att ett politiskt parti kommer att taga position till ett förslag, som framlägges, men det var icke det, som vi ville veta. Vi ville veta, vilken position de här skulle intaga. Dessutom bör man ha anledning att räkna med att ett parti, som kan komma i regeringsställning, bör framlägga sin uppfattning i frågan. Herr Ekman kan ju tänkas komma i den ställningen att han skall framlägga ett förslag, och då kan man också ha rätt att göra anspråk på att få veta, huru han skall gå till väga, vilket kanske för övrigt också vore ganska intressant att få veta.

Till herr Björck i Kristianstad ber jag att få säga, att det var icke den omständigheten, att Kristianstads stad igångsatte detta arbete med en kulvertledning från Hönedal till Epidemivägen, som jag gjorde en erinran emot. Det väsentliga i denna erinran var, att man igångsatte detta arbete för löner, som innebära, att kommunalarbetarnas i avtalet fastställda löner nedskäras, och att man låter med bidrag från statens sida utföra ordinarie kommunalarbeten mot löner, som måste anses vara nödhjälpslöner. Det är detta, som är det väsentliga i min anmärkning. Att Kristianstads stad igångsatte dessa arbeten uppskattades säkerligen av de arbetslösa. Men denna tendens, som förefinnes hos städerna att försöka komma ifrån de avtal, som blivit ingångna med kommunalarbetareförbunden, och igångsätta ordinarie kommunalarbeten med lägre löner än de, som äro fastställda i avtalen, det är den tendensen, som är otillständig. Sedan måste jag ytterligare säga till herr Björck i Kristianstad, att jag förbehåller mig rätt att få kalla en katt för en katt, även om det upprör herr Björck. Det imponerar icke ett dugg på mig, om herr Björck finner det otillständigt, att jag kritiserar arbetslöshetskommissionens verksamhet, och jag säger fortfarande, att det är en skamfläck för statens arbetslöshetskommission att de missförhållanden, som oupphörligen påtalats, icke kunna rättas. Det är klart, att man icke kan gå på såsom det förut varit. Såsom ett exempel härpå får jag i övrigt hänvisa till en artikel i tidningen Arbetet av den 26 februari, där vederbörande göra en framställning om sina iakttagelser vid två besök vid de olika nödhjälpsförläggningarna i Småland. Han rubricerar dessa anmärkningar på ett synnerligen kraftigt sätt. Där heter det: »Nödhjälpslönerna vid Hedendal förslå icke ens till maten. Medelförtjänsten för vanliga arbetare 33 öre i timmen. Arbetsgivarna göra ingen-

ting för att öka trevnaden i barackerna.» Det är icke blott detta, som det är fråga om, utan det är de ständigt återkommande klagomålen just rörande dessa saker, som gjort, att jag ansett mig kunna beteckna såsom en skamfläck, att arbetslöshetskommissionen icke kunnat åstadkomma någon rättelse. Den omständigheten att staten bedriver denna verksamhet kan icke utgöra något hinder för en ledamot av riksdagen att kritisera den.

Jag gjorde med avsikt i mitt förra anförande icke något yrkande, därför att jag mycket väl förstår, att vilket yrkande man här gör, så spelar det icke någon som helst roll. Det har icke varit det, som varit det väsentliga, utan det väsentliga har varit att om möjligt få fram, hur den del av vänstern i riksdagen, som representeras av de folkfrisinnade, ställer sig, och jag måste säga, att det är fortfarande lika oklart. Det går icke an längre, att de olika partier, som ha möjlighet att lösa frågan, kivas inbördes om hurudant det skall vara. Det är nödvändigt, att de, som närmast representera de arbetslösa, säga ifrån, att de icke vilja vara med längre om detta. Nu ha ni grälat så länge inbördes, att ni böra ha möjlighet att intaga en ståndpunkt; och ha vi vänstermajoritet i riksdagen, bör en sådan fråga som denna, vilken funnit sin lösning överallt i Europa, även kunna vinna sin lösning i vårt land. Det är därför all anledning att såväl det folkfrisinnade partiet som det socialdemokratiska försöka att komma ut ur den utredningsröra, vari frågan nu befinner sig, och fixera sin ståndpunkt för att åstadkomma en lösning.

Herr **Månsson** i Furuvik: Herr talman! Det är nu 21 år sedan denna fråga började behandlas här i riksdagen genom Wavrinskys upprepade motioner. Under denna tid har frågan ideligen förhalats, framför allt under de sista femton åren, genom upprepade utredningar. Ser man nu på utskottets kortfattade resonemang, finner man också, hurusom man fortfarande tar dessa pågående utredningar och måhända även väntande utredningar till intäkt för att man inte nu skall bestämma sig för något uttalande eller göra något. Detta visar, och det är särskilt detta, som jag har velat uppehålla mig vid, att riksdagen i denna fråga kommit in i en situation, som måste anses synnerligen genant. Den tar ideligen dessa utredningar till förevändning för att slippa taga ståndpunkt, och under tiden, och det är ju det värsta och huvudsakligaste, äro de arbetslösa och arbetslöshetsfrågan föremål för ett politiskt spel vid valurnorna, som i grunden måste undergräva såväl riksdagens som statens och naturligtvis i första hand de nuvarande politiska partiernas anseende. De arbetslösa och arbetslöshetsfrågan ha blivit ett sådant spel i politiken, som Gud var en gång, när jag först började syssla med politik. Gud var då en bricka i det politiska spelet. Det sades, att man måste försvara Gud o. s. v. Sedan kom man underfund med att Gud klarade sig bäst själv. Då blev i stället sagan om att vi voro utsatta för risken av ett krigsöverfall en sådan bricka i spelet. Vid en tid var också det sedliga tillståndet i landet och världen en dylik bricka, och nu har arbetslösheten blivit det.

Det kan icke förnekas, att trots alla försök att få fram ömsesidig förståelse mellan samhällsklasserna och att överbygga de sociala klyftorna finns det faktiskt två olika nationer i vårt land. Det ser man endast på det uppträdande, som här lägges i dagen. Här utnyttjar man vissa efterblivna kapitalistiska kretsars ovilja mot arbetarna överhuvud taget, sådana kretsar, som anse, att arbetarna ha lyckats genomföra för höga löner och för goda arbetsvillkor. Det är detsamma överallt. Hur mycket man än lyckas pressa ned arbetarnas löner och försämra deras arbetsvillkor, så anses de i alla fall hava för mycket. Jag läste i Berliner Tageblatt för någon tid sedan — det var ungefär när riksdagen här började sitt arbete — en upprörande skildring från Schlesien, där det bland annat omtalades, att bland kolgruvearbetarna bodde på en plats

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Ang.
infrörande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

15 personer i ett rum, som var fyra meter i fyrkant. Det var först huvudfamiljen, så en ogift dotter med två barn, så en gift son och hans hustru med två barn o. s. v. Det invändes då från en reaktionär tidning i Berlin, att detta bevisade icke, att det var någon *särskild* nöd i Schlesien, därför att det alltid varit nöd där.

Till denna allmänna ovilja mot arbetarna kommer också en del småborgerliga kretsars fördomar, vilka i hög grad utnyttjas i spelet vid valurnorna.

Naturligtvis är det icke ens fel, att två träta. Det går på vissa håll en irriterad stämning genom de nödställdas led, och det kan man ju icke säga något om. Att de ibland framföra krav, som icke äro så väl övervägda, är icke så mycket att säga om. Man kan icke vänta sig något annat, när man icke inom riksdagen, som ju skall innehålla koncentratet av politisk förmåga och kraft och kunskap i landet, kan åstadkomma några åtgärder mot detta onda.

Vad arbetslöshetskommissionen beträffar, har jag länge önskat få tillfälle, om jag hade tid, att närmare studera dess verksamhet. Jag har emellertid talat med en del människor, som både varit där och känna väl till förhållandena, både från det ena hållet och det andra, och de erkänna, att kommissionen gör icke vad som göras kan. Det går ett drag av oduglighet, måhända också av ovilja mot de arbetslösa, genom arbetslöshetskommissionens verksamhet.

På tal om odugligheten måste man väl säga, att det är i hög grad olämpligt att sammanföra i ett arbetslag unga människor, som kunna och vilja arbeta, med sådana personer, som av princip icke vilja göra något arbete, om de kunna slippa, och med sådana, som äro för gamla så att de icke ha någon arbetsförmåga kvar. Det första man kunde begära av en sådan institution som arbetslöshetskommissionen vore väl, att man delade upp de arbetslösa i olika kategorier allt efter deras arbetsförmåga, deras ålder och arbetsvilja. Låt dem, som äro unga och som kunna och vilja arbeta, förtjäna mera än de fattiga ören i timmen, som det är meningen att de skola förtjäna. Låt sedermera andra, som ha familj, komma till särskilda arbetslag, som beredas arbete i hemorten och icke sändas runt hela riket. Försök sedan att hjälpa dem, som äro gamla och icke kunna arbeta, på ett eller annat sätt utanför kommissionens verksamhet eller inom densamma, om man så vill. Låt slutligen dem, som äro rent arbetsovilliga, rena sabotörer, komma för sig själva, så att man får något så när reda och ordning i förhållandena.

Allt går nu bara rent byråkratiskt. Det ser nu ut, som om vederbörande bara sitta på arbetslöshetskommissionens kansli och ha det varmt och gott och gå till lunch och gå hem till middag, sedan man skrivit på några papper, och detta utan att ha ett rätt begrepp om vad som händer i landet. Samma anmärkning kan man även rikta mot en hel del folk, som både i riksdagen och i landet i övrigt och i tidningarna utbreda sig om att arbetslösheten »bara är en kvalitetsfråga». Tro ni, att det är en kvalitetsfråga för de arbetare, som ligga och vakta i veckotal hos de järnverk, som gå bra, för att glupande som vargar kasta sig över ett arbetstillfälle? Äro de herrar, som uppträda och tala här på det sättet, beredda att taga emot en utmaning från dem om arbete? Tänk också på de tusentals bondsöner, som gå arbetslösa från plats till plats och söka arbete här i landet. Äro herrarna beredda att mottaga en utmaning från dem om dikning eller annat arbete? Nej, skulle det vara en kvalitetsfråga, då skulle 99 procent av dem, som tala och skriva i arbetslöshetsfrågan, själva tillhöra de arbetslösa och vara ute i arbetslöshetskommissionens baracker. Var så god och tag emot en utmaning från de arbetslösa, så få vi se, hur det går.

För mig är det klart, att vår arbetslöshetspolitik måste helt läggas om. Det står också klart för mig, att när frågan om arbetslöshetsförsäkringen framkommer, måste den om möjligt komma i sällskap med andra vittgående frågor. Det står för mig alldeles klart, att de samhällsförhållanden, som vi nu ha, icke

räcka till. Det hjälper icke längre att avvisa talet om det kapitalistiska och individualistiska samhällets oförmåga såsom en agitationsfras, ty det är det icke. Det nuvarande samhället är oförmöget att ordna dessa förhållanden. Vad som behövs här är ett samarbete med dem, som ha hand om den pågående rationaliseringen av arbetsförhållandena i landet. Det är ju en mängd personer, som bliva arbetslösa genom denna rationalisering. Det behövs vidare, att staten upphäver den individualistiska kapitalistiska politiken och går över till en mera kollektivistisk.

Vad som emellertid först och främst behövs är något, som vi skola taga itu med, när vi skola behandla vissa tekniska förändringar i tulltaxan. Vi skola införa en ingress till tulltaxan, som säger, att onödiga och icke önskvärda varor skola icke få tillträde till landet, antingen vi skola göra detta genom rent förbud, vilket erbjuder vissa svårigheter rent traktatmässigt sett, eller vi skola göra det genom en tjugodubbel tull på onyttiga och onödiga varor. Det går icke längre an att hela landet ser ut som ett lumpmagasin. Går man Drottninggatan eller någon annan gata upp härifrån, får man ju bara se odugliga och halvodugliga och meningslösa varor. Vi måste kräva, att vi för de varor, som vi utföra till världen, skola erhålla betalning i hederliga, nyttiga och nödvändiga föremål. Tullpolitiken får icke användas såsom ett spel för några gynnade kapitalistiska eller andra kretsar att kapa åt sig på bekostnad av andra, utan den skall användas till det helas nytta. Tullpolitiken bör också enligt min mening ordnas i samband med frågan om arbetslöshetsförsäkringen.

En annan sak, som något måste göras åt, gäller statens ledning och hjälp genom riksbankskredit eller på annat sätt jämte tekniska anvisningar och hjälp åt sådana arbetare, som tilltro sig att på vissa områden kunna bilda kooperativa produktionsföretag.

När jag suttit och hört på debatterna här i riksdagen år efter år — själv är jag ju en allt mera sällsynt talare här, ty jag har bildat mig min egen uppfattning om denna församling och den politik, som föres här — och när jag hört debatten i dag, ha hos mig vuxit sig allt starkare de sedan flera år tillbaka yppade tvivlen på att riksdagen och staten ha möjlighet att göra något praktiskt. Med undantag av folkpensioneringsfrågan, som är en liten bagatell, har under de 400 år eller något mera, som det nuvarande svenska statsamhället har existerat i sin nuvarande form, detta samhälle varit fullständigt odugligt att göra något för bonde- och arbetarklassen, fullständigt odugligt! De gamla bönderna förr i världen kände detta med sin fina näsa, och därför bekämpade de av alla krafter denna statsforms tillblivelse. De bojkottade den. De satte benen i marken till motvärn mot varje åtgärd från dess sida, och sågo de, att det hände den någon olycka, sågo de på den saken efter programmet: »Låt Jerusalem brinna. Det är icke vår stad, och ju värre den brinner, dess bättre för oss.»

De av herrarna, som icke äro hemma i detta, dem skall jag be att taga en lektion hos herr Johansson i Edsbyn, som torde vara en av de mera bekanta män, som har mest kännedom om hithörande förhållanden. Han har nämligen genom sina grundliga historiska studier rörande sin hemort kommit underfund med vad staten är och vad den har verkat. Den började sin bana med att utplundra kyrkorna. Den fortsatte med att plundra bönderna genom allt högre skatter. Den fortsatte med att utan vidare utskriva böndernas söner och lägga deras ben i Ryssland och Tyskland för ändamål, som det svenska folket icke hade för fem öre intresse av. Jag minns icke siffran, men jag tror, att herr Johansson i Edsbyn sade till mig häromdagen, att 280 Ovanåkerspojkar lade sina ben i Tyskland under krigen på 1600- och 1700-talen. Jag minns icke, om det var 280 eller 380, men det var en summa däromkring.

Sedermera, sedan det kom andra förhållanden, och enväldet äntligen avveck-

*Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

lades, har staten aldrig lyckats göra något för de fattiga arbetarna och bönderna i landet, aldrig ett pinal, i annan mån än att staten lagt på nya skatter, höjt ämbetsmannalönerna, skapat många ämbetsmannaställningar och lagt på tullar på de fattiga för att ge de rika ökad inkomst. Sedan den tid, då riksdagen fick makten, har den blivit en sammansvärjningsgrupp av de rika mot de fattiga i landet, och det synes icke bli bättre, vilket parti som än får makten. Jag är alldeles säker på att om herr Kilbom och hans kamrater en dag komme att få mycket att säga till om här i riksdagen, skulle det gamla spelet fortsätta precis som förut. Varpå beror då detta? Jo, det beror på att staten är en alldeles för stor inrättning för att klart överskådas. Den är dessutom för heterogen. Norrlands bönder och Skånes storbönder förstå varandra icke. Lika litet förstå bönderna i Södermanland och Västmanland Stockholms invånare. Det är för mycket motstridiga intressen. Det är för stort område. Vi måste efter min mening både i denna fråga och i andra frågor se oss om efter en ny samhällsorganisation, och därvid tänker jag främst på landstingen. Fråga är, om icke staten i denna fråga liksom i många andra visat sin fullständiga oförmåga, visat, att den bär på det gamla arvet från gångna sekler, att den endast är tillkommen för att lura bönder och på senare tid för att lura arbetare till förmån för några, som komma fram i spetsen för densamma.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen.

§ 7.

Herr statsrådet *Bissmark* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 159, med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § i lagen den 27 juni 1924 angående införande av lagen om förmynderskap.

Denna proposition bordlades.

§ 8.

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

Fortsattes föredragningen av andra lagutskottets utlåtande nr 9; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr **Carlström**, som yttrade: Herr talman! Medan vi vänta på den nya samhällsorganisation, som herr Fabian Månsson nyss rekommenderade oss, kanske vi kunna tala litet mera om den sak, som föreligger till behandling här i dag.

Jag begärde ordet, då herr Engberg karakteriserade skillnaden i de frisinnades uppfattning. Jag skall icke nu försöka att för herr Engberg klarlägga den saken. Det får han i fortsättningen fundera över. Han talade emellertid om att jag tycktes luta åt en lösning av frågan efter de linjer, som herr von Koch i sitt alternativ har framkastat, och tycktes förmena, att det var något alldeles ohjälpligt. Han gav också detta alternativ ett namn på tyska, som jag, som icke har kunskap i detta språk, givetvis icke kunde förstå. Jag frågade honom sedan, om han kunde översätta namnet, och han svarade, att det var mycket svårt, men att det skulle betyda något, som kunde uttryckas med ordet »kärleksblask». Då herr Engberg talade om försäkringens förtjänster, kom han emellertid också till det resultatet, att man fick börja här i »skräp- lighet».

Jag vill understryka vad jag förut yttrade i dag, att det är märkvärdigt, att man icke här tager upp argumenten och söker vederlägga vad jag för min enkla del i sak framhållit. Man säger i stället: Ge oss en försäkring, vilken som helst och så fort som möjligt, för *principens* skull. Jag för min del kan icke vara med om något sådant. Jag vill i någon mån se till, att man ej får en sak, som

är så skröplig, att man därmed gör det onda värre än förut. Det förundrade mig, att herr Johanson i Stockholm kunde tala om arbetslöshetskommissionen på det sätt han gjorde. Om han vill sätta sig in i frågan, bör han finna, att vi även i fortsättningen få sysselsätta oss med samma problem, som arbetslöshetskommissionen har hand om, även om en försäkring skulle genomföras. Men det tycks vara omöjligt att bringa vederbörande till klarhet på denna punkt. Man tror på arbetarhåll, att arbetslöshetsförsäkringen är en lösning av arbetslösheten en gång för alla, men den är ingen sådan lösning. Den värsta risken, som arbetslösheten medför, ligger utanför försäkringen; den svårigheten blir icke löst genom kommitténs förslag, låt oss hålla fast vid det.

Sedan yttrade herr Sävström, att det var en frisinnad ledamot, som 1925 uttalat sig därhän, att han skulle gå mot regeringens förslag, om något sådant komme att framläggas, därför att det vore fråga om frivillig försäkring, under det att han hellre ville ha en obligatorisk försäkring. Något förslag kom ej då, och en kommitté tillsattes, som skulle undersöka förhållandena i det hänseendet, men även de inom kommittén, som representerade herr Sävströms synpunkter, kommo fram med förslag om en obligatorisk försäkring, där *icke* de kategorier av arbetare voro med, vilka herr Sävström och den ifrågavarande representanten inom vårt parti ville ha inbegripna. Och varför detta? Jo, när vi i kommittén undersökte frågan grundligt, funno vi, såsom jag redan i mitt förra anförande påpekat, att det skulle innebära så stora svårigheter att inordna nämnda grupper i försäkringen, att man helst icke ens borde försöka. I England har man ju obligatorisk försäkring, där lantarbetare och skogsarbetare icke äro med. Men organisationen är ändock ganska mäktig. Det finns en plats i London, där centralregistret föres och där icke mindre än 1,100 människor tidvis äro anställda för att handhava försäkringsverksamheten. Och ändå äro, som sagt, lant- och skogsarbetarna där icke med. Skulle vi få en organisation av den art, att den skulle inbegripa lantarbetare och skogsarbetare, så att kontroll beträffande försäkringens utnyttjande skulle utövas även i dessa fall, så skulle vi få ett nät av kontrollstationer i landet och en här av tjänstemän och kontrollanter. Mina herrar, det är nästan fruktansvärt att tänka på vart det skulle leda, om vi finge en obligatorisk försäkring, där vi skulle taga med dessa grupper av befolkningen.

Sedan vill jag till herr Johanson i Stockholm säga ännu en sak, som jag tryckte på även i mitt förra anförande. Han yttrade, då han talade om kommissionens uppgifter och om de utgående arbetslönerna, att på vissa platser i Småland äro lönerna så låga, att de icke förslå till maten en gång. Ja, herr Johanson, detta beror på, att grovarbetarlönen i Småland är så låg, att skall man komma under den, får man bestämma dylika låga priser. Nu frågar jag: hur tänker herr Johanson, att det folk är beskaffat, som icke är nöjdhjälpsarbetare men som ändå skall leva på motsvarande lön? Det är landsbygdens folk, som sällan skriker så mycket om sina svårigheter men försöker draga sig fram på sin lilla lön. Och här äro vi inne på en av kardinalpunkterna. Det förslag, som utarbetats inom kommittén och till vilket de socialdemokratiska ledamöterna anslutit sig, går ut på att när en arbetare i ett samhälle eller vid en fabrik på rena landsbygden blivit arbetslös och därför anmäler sig hos arbetsförmedlingsanstalten, så är han naturligtvis skyldig att taga emot det arbete som finns, men endast om lönen ej understiger den i orten *vanliga*. Om alltså den vanliga lönen i orten — sådan den blir när man däri också inbegriper industrilönerna — uppgår till 6 à 7 kronor, låt oss säga 6 kronor per dag, men det finns arbete på landsbygden för 4 kronor om dagen, som väntar på en arbetare, så är han icke skyldig taga det arbetet. Och han gör det icke heller, utan i stället får han låt oss säga 2 kronor 50 öre från försäkringen. Där se vi svalt mellan de två »nationerna», å ena sidan industriens folk, som skall tryggas ge-

Ang.
intörande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

nom försäkring till en viss lön, som icke får underskridas, å andra sidan landsbygdens folk, som får taga den lön som kan ges.

Man har sagt, att frågan har politiserats upp, så att rent politiska synpunkter här spela in. Ja, här har jag angivit motiv, mina herrar, som det är skäl att tänka på. Jag torde få här i kammaren en motion behandlad om någon tid, där detta problem upprullas. Vad vill ni göra, ni som icke äro jordbruksarbetare, för att åstadkomma ett ärligt utbyte av produkter mellan lantbruket och industrien? Som det nu är får man på landsbygden göra ett och ett halvt dagsverke för att byta sig till en produkt från industrien, frambringad endast med ett dagsverke. Huru det skall gå i längden att sätta in en arbetsprestation, som är en och en halv gång så stor som den industriella för samma pris, förstår jag icke. Det kan icke leda till annat än att landsbygdens folk söker sig in till industrien, där man får mera betalt för mindre arbetsprestationer. Problemet är icke så enkelt som herrarna tro.

Man har här sagt, att då herr von Koch föreslår en social anordning, som skulle samla alla hjälpverksamhetens olika grenar under en hatt så att säga, är detta bara »kärleksblask». Skulle man icke kunna returnera detta uttryck och säga: när man talar så vackert om en försäkring, som skulle avhjälpa arbetslöshetens bekymmer och nödförhållanden, ja då är detta »blask», ingenting annat. Det kommer icke att bli till någon hjälp. Därför vill jag tro, att vi skola kunna välja en annan väg, som visserligen icke fått namn av försäkring, men en väg, på vilken man kan enas om att giva den arbetslöse hjälp, när den verkligen behövs. Den vägen vill jag gå in för, men den går icke efter dessa försäkringslinjer. Jag kan icke underlåta att än en gång understryka, att det vore väl, om vi kunde släppa denna föreställning att det just skall vara en *försäkring*, som måste genomföras, och kunde ena oss om någon väg, där vi kunde komma fram utan att lägga in just detta försäkringsmoment. Jag tror herr Fabian Månsson också var inne därpå, när han sade, att då denna fråga kommer fram, måste även andra saker tagas med. Jag anser därför, att vi skola litet lugnare taga del av varandras meningar i denna fråga och icke säga, att det är politiska synpunkter man anlägger i detta fall.

Vidare anförde:

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Samtliga talare av olika partier synas vara eniga om att arbetslöshetsproblemet måste på ett eller annat sätt vinna en lösning. Jag kan därför icke förstå, varför man gör detta viktiga spörsmål till ett slagfält för partistrider. Det är naturligtvis svårt att nu angiva, vilka riktlinjer, som äro de lämpligaste för arbetslöshetsförsäkringen. Men jag ber få understryka, att därest en sådan försäkring skall komma till stånd med statens understöd, vilket lär vara nödvändigt, bör försäkringen — antingen det blir en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring eller en frivillig sådan — omfatta samtliga arbetare. Staten kan icke understödja endast en viss kategori, utan i fråga om understödet måste likställighet råda. Och framför allt böra naturligtvis de arbetare, som ha det sämst ställt i vårt land, nämligen lant- och skogsarbetarna, få detta stöd av staten. Jag ber få understryka detta på grund av vissa yttranden, som fällts här i dag. Jag vill fästa herr socialministerns uppmärksamhet därpå, då jag förmodar han snart kommer att se till, att frågan blir utredd och framlagd inför riksdagen. Huruvida ett bifall till utskottets förslag eller till reservationen skulle fortast kunna föra fram frågan, är jag tveksam om. Det beror på, om det uttalande som gjorts i utskottets motivering eller det som återfinnes i klämman till reservationen gör det största intrycket på regeringen. Både utskottet och reservanterna ha ju uttalat, att frågan bör så fort som möjligt komma under riksdagens prövning, och om det

sker i utskottets motivering eller i reservanternas hemställan, torde väl vara tämligen likgiltigt. Om och när frågan kommer inför riksdagen, är beroende på det sätt, på vilket regeringen ställer sig till denna angelägenhet. Därvidlag komma de som rösta för utskottets hemställan och de som rösta för reservationen att uttala sig för alldeles detsamma. Vi önska alla, att frågan snarast möjligt kommer på riksdagens bord.

*Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

Herr Kilbom: Herr talman! Jag måste tillstå, att då jag hört på denna debatt och jämfört den med de debatter rörande arbetslöshetsproblemet, som höllos i andra kammaren under min förutvarande riksdagsmannaperiod, jag så innerligt väl förstår den pessimism angående möjligheterna till frågans lösning genom riksdagens ingripande, som herr Månsson givit uttryck åt. Ty det skulle verkligen vara roligt se den i ansiktet, som kan stiga upp och vilja hävda, att här går genom de olika partierna en enhetlig linje i denna fråga. Ännu mindre kan någon enhetlighet upptäckas de olika partierna emellan. Herr Järte, som ju är motståndare till arbetslöshetsförsäkringen, har här hållit ett anförande för högern, och — herr Engberg — typiskt nog är han den *ende* talaren för högerpartiet — herr Björck talade ju om en sidoordnad fråga. Herr Järte är icke heller desavuerad av någon av regeringens ledamöter. Så vitt jag kan förstå, måste herr Järtes ord här i dag alltså gälla som högerns uppfattning. Jag återkommer till herr Engbergs förnöjsamhet sedan; om icke den för honom gör det möjligt att åtminstone kunna gå på vatten, vore det underligt.

Vad sade nu herr Järte? Han utvecklade sin från Svenska Dagbladet, från arbetslöshetskommissionen och från de sista utredningarna kända uppfattning: fackorganisationerna skola taga hand om de »kvalificerade» arbetslösa, och de övriga få, som han uttryckte sig, »samhällets sociala försörjningsorgan» taga hand om d. v. s. fattigvården. D. v. s. herr Järte säger öppet och ärligt att någon försäkring behövs icke. Detta är kort och gott, herr Järte, och på ren svenska den politik ni företräder i denna fråga. Och, som sagt, så länge ingen av de övriga talesmännen å högernsida i dag här i kammaren tagit avstånd från herr Järtes uttalande, måste jag konstatera, att det står fast och bör betraktas som riktlinje för högerns politik i denna fråga.

Naturligtvis är det ingenting annat än medvetet självbedrägeri, då herr Engberg står och talar om att »regeringens tystnad innebär ett löfte». Mycken förnöjsamhet har jag hört och skådat i detta land, men maken till denna har jag aldrig funnit. Förlåt, herr Engberg, vilka logikens lagar är det som säga, att regeringens tystnad skall tolkas som uttryck för att den vill genomföra en arbetslöshetsförsäkring? Varför kan denna tystnad icke lika väl tolkas som uttryck för att den instämmer med herr Järte? Så vitt jag förstår, betyder väl tystnaden från regeringsbanken, att högern i detta nu finner det inopportunt att säga ifrån, att den icke vill vara med om en arbetslöshetsförsäkring. Det är självfallet, att så länge man bedriver ett sådant spegelfabrikeri som herr Engberg gav uttryck åt, då han ansåg, att regeringens tystnad vore ett löfte om att vi skola få en arbetslöshetsförsäkring, så länge kunna vi icke komma frågan in på livet. Herr Engberg lurar sig själv i första hand — jag lämnar därhän om det är medvetet eller omedvetet, men jag tror det är det förra. Herr Engberg vill inbilla massorna, att här är att vänta något i en nära framtid och att de alltså böra hålla sig lugna.

Låt oss emellertid titta på herr Järtes argumentation. Den har aldrig riktigt belysts. Den är ett ständigt staccato av följande: arbetslösheten är betingad av arbetslönen; tack vare att fackorganisationerna driva upp lönerna, skapa de arbetslöshet. Förlåt, herr Järte, om detta är riktigt, vad för det till för konsekvens? Jo, till den konsekvensen att fackorganisationerna kunna genom lönernas sänkande åtminstone minska arbetslösheten. Om det emellertid

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

vore sant, att frivilligt eller ofrivilligt sänkta löner för arbetarna skulle medföra ökade arbetstillfällen, vad blir då konsekvensen? (Vi skåda ju bilden klarast genom att teckna de yttersta konsekvenserna av en sådan ståndpunkt.) Jo, de flesta arbetstillfällena skulle vi få, om arbetarna arbetade *gratis* eller om de rent av *betalade* för att få stå på arbetsplatsen. Existerar det ingenting för socialekonomen och nationalekonomen Järte, som heter rationalisering? Är det för honom okänt, att maskinerna i ökad omfattning ersatt och ersätta den mänskliga arbetskraften? Kan arbetaren, t. o. m. om han arbetar för ingenting eller betalar för att få arbeta, ersätta maskinen? Fråga herr Prytz i Kullager om den saken, eller fråga vilken som helst av ledarna för de industrier, där rationaliseringen på grund av arbetets mekaniska natur kommit längst.

Det är alldeles uppenbart, att herr Järte emellertid också bortelimineras en annan faktor. Han bortelimineras vad en herre, som dock suttit som redaktionssekreterare på Socialdemokratens redaktion och luktat på marxism, borde ha vetat för länge sedan, nämligen att det icke bara är *ett* land som rationaliserar, att industrien utvecklas i alla länder. I och för sig skulle man möjligen kunna säga, att om Sverige rationaliserar, medför detta billigare priser och därmed ökade avsättningsmöjligheter för landets industri. Men samtidigt med att Sverige rationaliserar, blir industrien i en rad andra länder rationaliserad. Också andra länder kunna alltså sälja billigare. Konkurrensen blir allt starkare, och slutligen *överöses* marknaden med produkter, som icke kunna avsättas. Huru skola de sedan kunna avsättas, herr Järte, om lönerna sänkas under existensminimum? För ökad avsättning kräves ökad köpkraft. Denna kommer från de ökade lönerna, från starkare ekonomisk bärkraft.

Nu är det som var och en vet på det sättet, att efterkrigsperiodens industriella utveckling på ett märkligt sätt erövrat också kolonialländerna. Förut gick det att överösa kolonierna med varor och därmed skapa ökade arbetstillfällen, men nu möta kolonierna själva med en i vissa fall högt utvecklad industri för att tillgodose sina egna behov. Huru menar herr Järte, att arbetstillfällen såsom en följd av lägre lön skola åstadkommas under en sådan period?

I »Sunt Förnuft» och bland de ämbetsmannakretsar, vilka — såsom jag sade redan för fyra år sedan — i stegrad omfattning äro den största faran för utvecklingen på det socialreformatiska området i Sverige, utgår man, då man talar om att ökade arbetstillfällen inträda på varje område, där rationaliseringen tillämpas, från en period av tre eller fyra år. Men var vid andra konjunkturberäkningar räknar man med en period av endast tre till fyra år? Det är klart, att man genom att taga en dylik kort period får fram en bild, som är falsk och som bidrager att skapa grundvalen för en politik, som går ut över de arbetslösa i form av ökad svält. Sanningen är, så vitt jag kan förstå — och jag skulle tro, att i det avseendet böra socialdemokraterna också vara ense med mig och även många långt inne i det borgerliga lägret — att den utveckling, som nu försiggår inom industrien, är betingad av den kapitalistiska produktionsordningen, där profiten är nummer ett, hänsynen till människornas väl och ve — icke ens nummer två utan kanske kommer först i hundra rummet. En sådan utveckling måste i det långa loppet skapa arbetslöshet, som kan lösas endast på ett sätt, nämligen genom en annan organisation av samhällsförhållandena, en produktionsordning byggd på socialistiska principer.

Herr Carlström borde klargöra vem som hävdar, att arbetslöshetsförsäkringen skulle upphäva här antydda utveckling å det industriella området. Ingen har sagt — i varje fall ingen kommunist — att en arbetslöshetsförsäkring skulle avskaffa arbetslösheten och föra till upphävande av arbetarklassens elände, fattigdom o. s. v. Detta är ett missförstånd, om det icke är medveten dimbildning för att täcka en egen omöjlig ståndpunkt. Vi se det klart och tydligt från vårt håll, och ett par av mina kamrater hava tidigare hävdad

detsamma, att endast genom en annan produktionsordning, där hänsynen till konsumenternas behov och icke till ett fåtals profitintressen är utslagsgivande, kan fattigdomen avskaffas. Men till dess att vi komma dithän, hävda vi, att samhället är skyldigt att anordna en så effektiv arbetslöshetsförsäkring som möjligt. Och vi gå på den obligatoriska försäkringen utan ett ögonblicks tvekan. Ty den frivilliga försäkring, som finnes i en rad av länder, har, såsom jag tror, att kamrat Spångberg uppvisade, gjort bankrutt.

Går man nu vidare och ser på, hur frågan behandlats, är det nog så, skulle jag tro, att ju mer det utredes, desto flera motståndare skapar man till det hela. Herr Carlström är ett typiskt exempel. Jag har med stort intresse tagit del av hans mycket invecklade anföranden. Vad hava de rört sig om? Han har sagt, att kan och vill riksdagen hjälpa de arbetslösa, skall han vara med. Men han, som själv setat i kommittén, har, såvitt jag förstår, icke kunnat giva någon klar linje. Hans sympatier lågo uppenbarligen för det von Kochska förslaget. Det vill med andra ord och krasst uttryckt säga, att de arbetslösa skola förbinda sig till blockad- och strejkbryteriarbete för att komma i åtnjutande av vad man kallar för en arbetslöshetsförsäkring. Det bör, herr Carlström, icke förvåna, om Sveriges arbetarklass säger: Nej, den linjen äro vi icke med om.

För övrigt är herr Carlströms anförande ett upprådande av en oändlig mängd detaljer. Det har varit ungefär som när herr Engberg och herr Lindman brukat fråga: Hur tänker ni göra revolutionen, en fråga ungefär lika snillrik som då folk frågar herr Engberg hur hans socialistiska samhälle i detalj skall se ut. Det är klart, att i fråga om arbetslöshetsförsäkringen kommer det att förefinnas en mängd svårigheter i en massa detaljer, svårigheter, som icke kunna förutses och lösas i förväg, i ett kommittébetänkande allra minst.

Vad det gäller, herr Carlström, är principfrågan, om man vill gå in för att samhället skall genom försäkring hjälpa dessa oförvällat arbetslösa.

Vad beträffar frågans läge just nu, är det typiskt, att här har erkänts riktigheten av vad vi kommunisterna många år sagt, att hela frågan är försumpad. Jag skall icke uttala någon misstanke. Men det skall bliva ett stort nöje att läsa i protokollet det anförande av herr Edvard Johanson, däri han förklarar, att hela historien är försumpad och att, såsom han uttryckte sig, *socialdemokraterna hava sin del av skulden*. Vilket man än må klandra av dessa partier, folkfrisinnade och socialdemokrater, som utgöra riksdagens majoritet, så måste de se till, att vi komma ur den nuvarande utredningsröran, tyckte herr Johanson. Och herr Engberg gav också ett erkännande. Han sade, att han många gånger beklagat, att frågan blivit en kastboll i det politiska spelet. Han sade vidare, att det icke är den enes fel, att två träta. Jag ber att få tacka för dessa erkännanden, senkomna men kärkomna. Det är klart och tydligt att *socialdemokraterna hava sin skuld i att denna fråga ligger sämre till än någonsin förut*.

Det är emellertid icke endast, när det gäller hela frågan som sådan, som det är ett enda virrvarr, utan det är det också i fråga om detaljerna. I den socialdemokratiska motionen har man nu i motsats till vad man tidigare gjort — jag ber om ursäkt för eventuella minnesfel — starkare understrukit den *obligatoriska* försäkringen. Jag erinrar om, att då Sveriges arbetare första gången genom Malmö arbetslösa för några år sedan reste kravet på obligatorisk försäkring såsom den enda möjliga och gingo i kamp mot den frivilliga försäkringen eller det s. k. Gentsystemet, så voro herrarna icke på den linjen. Det är glädjande att finna det ni ha utvecklats. Men jag tycker det gått något långsamt. Skall det gå lika långsamt i fortsättningen, undrar jag, när vi få ett verkligt ståndpunktstagande, en verklig *kamp för genomförandet av arbetslöshetsförsäkringen*.

Ang.
införande af
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Ikke ens en sådan detalj som herr Ekmans tal kunde socialdemokraterna ena sig om. Herr Engberg såg i talet ett avståndstagande från herr Carlström — jag väntar med spänning, om herr Ekman icke efter herr Carlströms andra tal, där svårigheterna tornades upp skyhögt, skall finna det politiskt angeläget att taga verkligt avstånd. Herr Johanson i Stockholm däremot förklarade, att han icke var nöjd med herr Ekmans uttalande, ty det var för honom synnerligen oklart.

Hade det icke varit riktigast att den socialdemokratiska regeringen lagt fram ett ordentligt förslag, byggt på klara linjer, i enlighet med arbetarnas intressen och sedan låtit de andra partierna stjälpas detsamma? Jag frågar eder socialdemokrater: Varför gjorde ni icke detta vid 1925 eller 1926 års riksdag? I varje fall var det icke bristande löften vid 1924 års valrörelse. Hade ni i fråga om gärningarna varit lika rundhänta som med vallöften, är jag övertygad om, att frågan i detta nu legat långt klarare till och att herrarna skulle hava sluppit att giva dessa erkännanden, att också ni äro skyldiga till att denna historia försumpats.

Herr talman! Ännu en gång vill jag säga, att vi tro icke ett ögonblick, att arbetslösheten kan hävas genom arbetslöshetsförsäkring. Vi anse det emellertid vara en självklar plikt för samhället att för de arbetslösa, som råkat i oförvårdad arbetslöshet, åstadkomma hjälp. Den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen är då vår klara linje, som vi propagerat för och som arbetarna anslutit sig till. Vi komma alljämt att propagera för denna linje.

Jag tror vidare, att det är nödvändigt, att vi få till stånd en utomparlamentarisk aktion för att överhuvud få frågan löst. Många grinade, när herr Fabian Månsson nyss hade ordet. Men varen övertygade om, att det är ingen tillfällighet, att de tankarna framfördes från en man i det föräldrade socialdemokratiska partiet. Han är icke ensam om dem. Jag tror, att de näras på många andra håll, och kollegerna i riksdagen torde ha anledning att taga sig en provostund, om icke resultatet av deras arbete och deras intresse för det arbetet i någon mån är medansvarigt för detta förhållande. Jag tror, som sagt, att det blir nödvändigt med en utomparlamentarisk aktion för att lösa frågan. Och om man ett ögonblick kunde tro — men det kan jag icke — att herr Johansons i Stockholm radikalism i dag hölle sig de 15 minuter, som behövas för att gå till landssekreteriatet, skulle jag hälsa det med tillfredsställelse; han skulle då vara med om en verklig aktion för arbetslöshetsförsäkring.

Jag måste säga herr Johanson, att hans tal blott var ett försök att spela radikal för att dämpa det missnöje, som råder med hans och hans meningsfränders politik, icke minst i förhållande till arbetslöshetskommissionen. Arbetslöshetskommissionen lever ju tack vare att ni socialdemokrater hjälpa till att upprätthålla den. Jag har icke ett dugg sympati för herr Järtes politik, men obestriddligen har han rätt, då han säger, att om icke Stockholms stads arbetslöshetskommitté med socialdemokratisk majoritet dreve den politik, som den i denna dag för, skulle arbetslöshetskommissionens makt vara väl icke avskaffad men avsevärt mycket mindre. Så länge socialdemokraterna på detta sätt söka spela på två linjer — i tal en radikal och i handling, i kommunalpolitiken, kanske icke överallt men i varje fall i Stockholm, en klart borgerlig — så länge få ni räkna med, att man icke kan taga eder radikalism så synnerligen allvarligt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen, dock med understrykande av den obligatoriska försäkringen såsom det viktigaste.

Herr Hamrin: Herr talman! Då jag tillåter mig att besvära kammaren med ett kort anförande i denna fråga, behöver jag icke endast återropa det rent personligt starka intresse, som jag har för denna frågas lösning, utan jag kan

jämväl åberopa det arbete, som jag nedlagt vid två tillfällen i denna frågas tidigare utvecklingsskeden.

Jag vill emellertid, herr talman, börja med att giva uttryck för en reflexion, som jag säkerligen icke är ensam om, efter att hava lyssnat till en rad anföranden i dag. Den reflexionen formulerar jag så, att man här alldeles uppenbart kämpar om medlet för att nå ett mål och att man under denna kamp har låtit målet alltför mycket skymmas undan. Det är ju ändå så, att arbetslöshetsförsäkringen — det har sagts förut visserligen och i andra ordalag — utgör ett medel för att komma dem till hjälp, som lida av de ekonomiska följderna av ofrivillig arbetslöshet. Det är det målet man vill nå. Då har man bundit sig fast vid vissa riktlinjer, vissa system av arbetslöshetsförsäkring, som man från olika håll kämpat och fortfarande kämpar för. Och man vill icke frångå sin uppfattning om just detta medel och dess konstruktion. Men hela frågans föregående behandling under loppet av de båda sista decennierna visar väl dock till fyllest, att vägarna äro ytterst svårframkomliga och att man på olika sidor, när man stått inför ett avgörande, hyst betänkligheter beträffande det medel eller den organisation, som man skulle gå in för.

Jag erinrar mig mycket tydligt, när jag i slutet av år 1925 blev anmodad av den dåvarande socialdemokratiska socialministern att ingå i den stora granskningsnämnd, som då hade sig förelagt att granska eller överse det förslag, som inom socialdepartementet år 1925 blivit utarbetat och där man gått in för det s. k. Gentsystemet, d. v. s. frivillig försäkring. Man trodde, att detta arbete skulle leda till ett resultat och att en proposition skulle kunna framläggas för 1926 års riksdag. Man var inom den socialdemokratiska ministären så säker på detta, att, om icke minnet sviker mig, det stod i trontalet, att ett sådant försäkringsförslag skulle framläggas. Men när vederbörande statsråd fått i sin hand de uttalanden, som från olika håll gjorts inom granskningsnämnden, beslöt man att inhibera denna proposition. Jag har svårt att tro, att det var på annat än sakliga grunder, som man vidtog ett så uppseendeväckande steg. Man ville undersöka andra vägar. Då kom man in på den s. k. obligatoriska försäkringen. Men, mina herrar, även om man tar denna obligatoriska försäkring, sådan den är skisserad i det sista kommittébetänkandet, är det så, att denna försäkring ingalunda utgör det medel, som skulle sätta samballet i stånd att bispringa de ofrivilligt arbetslösa. Det är alldeles tillräckligt att peka på den uppgift, som lämnas i det sista kommittébetänkandet och varav det framgår, att av de 60,000 arbetslösa, som inregistrerades vid arbetslöshetsräkningen 1926, skulle, även om vi hade haft obligatorisk försäkring, 40,000 stått utanför densamma.

Nu säger herr Johanson i Stockholm, att han tror icke längre på möjligheten att komma fram den vägen, d. v. s. med den obligatoriska försäkringen. utan han förordar den frivilliga försäkringen. Om jag tar det förslag, som, enligt vad jag vill minnas, också herr Johanson var med om att granska i nämnden 1926 och vilket förslag var utarbetat och framlagt på uppdrag av herr Möller, tro herrarna, att Sveriges arbetslösa eller Sveriges industriarbetare skulle vara belåtna med en sådan lösning? Jag tillåter mig, herr talman, att i detta sammanhang rikta en vädjan till de många socialdemokratiska partiredaktörerna här i kammaren: Skulle icke herrarna ändå vilja använda en eller annan spalt då och då för att verkligen belysa denna fråga och de olika organisationerna, som föreslås. Jag vet mycket väl, att det Möllerska förslaget var föremål för överläggningar inom landsorganisationens representantskap och att man tillstyrkte förslaget därifrån. Men jag erinrar om, att vid den tidpunkten riktades starka angrepp från industriarbetarhåll mot detta förslag, och t. o. m. i Socialdemokraten förekommo häftiga protester mot detsamma. Jag tycker, att man får icke dölja detta, då man talar om lösningen av arbetslös-

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

Ang.
injörande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.

(Forts.)

hetsförsäkringsfrågan på vare sig det ena eller det andra sättet, som här skisseras.

När det gäller frivillig försäkring enligt det förslag, som jag bäst känner till — jag har jämfört det med det av kommittén utarbetade förslaget — finner jag det ganska naturligt. Ty, mina herrar, en arbetslös, som först skall tillhöra en arbetslöshetskassa i tolv månader och betala minst sex månaders avgift för att hava utsikt att efter viss karenstid få ett litet understöd under loppet av nittio dagar — det är av kommittén utökat till etthundratjugo dagar — men sedan måste söka sig ut i den öppna arbetsmarknaden och börja betala för att nästkommande år möjligen åter komma i åtnjutande av de nittio dagarnas understöd, kan icke finna detta vara en för honom tillfredsställande anordning. Jag vill icke sticka under stol med, att när jag mycket ingående behandlat den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen inför stora grupper av industriarbetare i olika delar av landet, har man frågat mig, om det vore möjligt, att detta vore ett sådant förslag, som man från socialdemokratiskt håll ansett vara en lösning av denna fråga. Ett belägg för att man ställer sig tvivlande är också de erfarenheter, som man gjort i andra länder. Jag skall icke besvära kammaren med att upprepa siffrorna från Norge. Jag bara erinrar om, att arbetarna där förklarar, att de icke kunde påtaga sig de nya bördor, Gentsystemet medförde. Det visar sig också, att antalet medlemmar av de frivilliga arbetslöshetskassorna sjunkit väsentligt. Jag fann häromdagen en siffra, som var lägre än den, som jag antecknade år 1926 under utredningen där. Antalet anslutna medlemmar i kassorna hade gått ned från 120,000 till 50,000 å 60,000 av 300,000 lönarbetare i Norge. Jag skall icke taga några flera exempel från andra länder. Men jag måste dock erinra herr Kilbom om en sak, som jag förmodar, att han förut känner till. Jag vill icke deltaga i den allmänna klappjakten efter kommunisterna, det må andra sköta om, men jag erinrar herr Kilbom om att i Ryssland, där det icke finnes något borgardöme, som står emot demokratiens ansatser att hjälpa de arbetslösa, är det enligt de uppgifter, som jag har inhämtat, icke från vare sig borgarpressen eller den socialdemokratiska pressen utan från mycket vederhäftigare håll, på det sättet, att en arbetslös, som är arbetslöshetsförsäkrad, lyfter ett belopp, som, omräknat i svenska penningar, uppgår till 24 kronor i månaden. Det är alltså en hjälp med ungefär 300 kronor om året, därest den arbetslöse åtnjuter understöd hela året. Jag menar, att en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, så lagd, kunde vi alltid kosta på oss. Men det är givet, att den kunde icke vara någon lösning av frågan. Därom torde herr Kilbom och jag vara ense. Jag skall icke närmare ingå på den saken. Jag tror, att det vore åtskilligt, om man ville draga upp jämförelser mellan olika länders arbetslöshetspolitik, som kunde vara nog så belysande.

Herr talman, jag har endast velat säga detta, samtidigt som jag för min personliga del starkt understryker, att så snart det finnes någon möjlighet att komma de oförvällat arbetslösa till hjälp i större omfattning än vad redan nu är fallet, så är jag redo att beträda en sådan väg. Men jag är samtidigt livligt övertygad därom, att om det förslag, som nu t. ex. herr Johanson i Stockholm går in för så starkt, skulle genomföras, är därmed icke i minsta mån arbetslöshetsförsäkringsfrågan och ännu mindre frågan om hjälp åt de oförvällat arbetslösa avförd från diskussionen här i kammaren eller riksdagen. Jag skulle nästan vilja göra gällande, att efter det blixtljus, som kastats över arbetslöshetsförsäkringsfrågan så ordnad, som herr Johanson här förordar, skulle det vålla större svårigheter att i fortsättningen lösa arbetslöshetsförsäkringsfrågan, än vad som hittills varit fallet. Det är ju så, att denna fråga om hjälp åt de arbetslösa är en av de mest komplicerade frågor, som vi överhuvud kunna diskutera och handlägga. Jag erinrar om att den man, en partivän till herr Johanson, som kanske bäst av oss alla trängt in i dessa problem, stod här en

gång i andra kammaren och uttalade några ord, som jag skrev upp och sedermera förvarat i minnet, ty de taga sikte just på dessa svårigheter och giva uttryck åt dem med några ord, som utgöra kontentan av det hela. Jag skall tillåta mig, herr talman, att här också citera dem: »Det finns intet område, där det överhuvud är så svårt att erhålla ett tillfredsställande resultat, som när det gäller att meddela hjälp till oförvållat arbetslösa. Det förhåller sig nämligen så, att en åtgärd, som kan te sig rätt så tilltalande för dem, som skulle hjälpas, kan medföra andra förvecklingar, som på längden kunna skada de arbetslösa.» Det är just innebörden i dessa svårigheter, och det är för att bemästra desamma, som jag tycker, att man skulle kunna lägga bort åtskilligt av vad jag skulle vilja kalla fraserna och försöka tränga in i kärnan av problemet. Då skulle vi kunna mötas, de frisinna och socialdemokraterna, för att nå ett positivt resultat.

Det må i detta sammanhang tillåtas mig säga, att jag för min personliga del icke hesiterar så mycket för att man kan missbruka en välvilja eller ett stöd från det allmänna sida. Ty jag tror, att man kan anlägga samma synpunkter på alla sociala välfärdsåtgärder överhuvud taget. Det är känt för oss alla, och det har omvitnats av min bänkkamrat, herr Carlström, att man på sina håll missbrukar den av staten understödda sjukförsäkringsrörelsen. Att olycksfallsförsäkringsrörelsen missbrukas tror jag också är fallet i viss mån, och missbruk av pensionsförsäkringen har jag flerfaldiga exempel på. Det får man naturligtvis finna sig uti. Men man måste dock hava klar blick för vad frågans innebörd är och söka sig fram till en linje, som ej är behäftad med alltför stora brister.

Herr talman! Jag ber att få sluta härmed och instämmer till fullo i särskilt det slut, vartill herr Ekman kom, samt understryker ännu en gång, att jag tror, det är nödvändigt att komma till en lösning av arbetslöshetsfrågan på ett sätt, som i större utsträckning än vad som hittills varit fallet söker bringa hjälp åt de oförvållat arbetslösa.

Efter det herr förste vice talmannen åter övertagit ledningen av förhandlingarna, anförde

Herr **Andersson** i Katrineholm: Herr talman! Jag ber att med några ord få anföra en synpunkt, som jag skulle vilja kalla för den kommunala. Det är en synpunkt, som jag tycker har sitt stora berättigande i denna debatt.

Jag föranledes närmast att anföra denna synpunkt av en vändning i det anförande, som min ärade partivän på stockholmsbänken höll. Han vände sig emot städernas politik, som enligt hans mening gick ut på att nedpressa de kommunalanställda arbetarnas avtalsenliga löner genom att vid sidan därom anordna i större utsträckning, än som vore nödvändigt, nödhjälpsarbeten för nödhjälpsarbetarlöner. Jag hoppas, herr Johanson menade, att det icke är alla städer, som göra så. Att det finns en del städer, som göra det, vill jag icke bestrida, men jag vill bestämt framhålla, att en hel del små och medelstora städer ha alls icke slagit in på den vägen. Men — och det är kanske just kärnpunkten i detta resonemang — hela det nuvarande systemet med arbetslöshetshjälp leder förr eller senare dit, som herr Johanson anmärkte på att en del städer kommit till. Jag känner icke, huru det är i de större städerna, men i de små och medelstora städerna har man faktiskt nu kommit dithän, att varenda höst, när man skall göra upp staförslag för ett kommande år, man fortfarande och med all sannolikhet för en längre följd av år har att räkna med en del människor, som industrin icke kan absorbera, utan som få bli nödhjälpsarbetare kanske ända tills de bli så gamla, att fatigvårdssamhället får taga hand om dem. Där får man med ljus och lykta

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

leta efter, var man skall kunna skaffa arbete åt dessa personer. De smärre och medelstora städerna ha icke de resurser, som storstäderna ha, och därför kunna de icke huru länge som helst anordna nödhjälpsarbeten. De ha faktiskt nu att välja på att antingen skära av en smula av det arbete, som skulle kunna kallas kommunalt arbete, och lägga det till nödhjälpsarbeten eller också att icke anordna några nödhjälpsarbeten alls utan låta dessa överflödiga människor belasta fattigvårdssamhället. Jag tror, att den kommunala förvaltningen i dessa smärre och medelstora städer får gå in för det sista alternativet, ty det är naturligtvis ohållbart att år efter år försöka skära av arbeten till nödhjälpsarbeten, om vilka man kan säga, att dessa arbeten behöva icke nästa år utföras som kommunala arbeten men kanske om ett par, tre år bleve nödvändiga sådana. Att fortgå på den vägen att göra nödhjälpsarbeten är naturligtvis ohållbart, men dithän har systemet lett oss. Därför synes det mig, som om alla i denna kammare, oavsett partifärg, som syssla med kommunalt arbete, borde kunna enas om att samlas på en linje, som leder till att så fort som möjligt få fram en försäkring emot ofrivillig arbetslöshet. Jag kan vittna ifrån ett flertal kommuner i det län, som jag tillhör, att där råder ingen strid om huruvida man skall hjälpa de arbetslösa eller icke. Den saken är man i regel överens om i det kommunala livet. Jag tror, att där den striden finnes, är den lokaliserad till de större städerna och kanske till ett mycket litet fåtal av dem. Men i de små och medelstora städerna kivas man aldrig om *huruvida* man skall hjälpa de arbetslösa. Frågan är endast, *huru mycket* man *kan* hjälpa. Och då visar det sig ögonblickligen, att resurserna äro så förtvivlat små, att det knappast är någonting att tala om. Men de arbetslösa ropa: ni äro tvungna att anordna arbeten! Det är en situation, som enligt min mening är snart sagt förtvivlad för alla, som deltaga i det kommunala arbetet och sitta i detta predikament.

Jag har, herr talman, velat anföra denna, som mången kanske tycker enkla synpunkt men dock en synpunkt, som är av den art, att om man försöker gå förbi den, tar man icke på detta problem så, som man bör göra. Och jag vill än en gång trycka på, att jag icke kan förstå, varför högermännen och de frisinnade här i riksdagen skola slå ifrån sig med båda händerna, när det gäller försöka komma fram på en linje, som man sedan kunde utforma så, att man i någon mån skulle kunna hjälpa de arbetslösa i deras elände, då man i de flesta kommuner är absolut överens om att den hjälpen skall man giva. Där finns många gånger, ja, i de allra flesta fall härvidlag, ingen åtskillnad på parti.

Herr talman! Efter mitt sätt att se tycker jag, att det enda framkomliga just nu är att gå på reservanternas hemställan för att så fort som möjligt få fram någonting, som skulle kunna hjälpa oss ur berörda svårigheter. Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka bifall till herr Hanssons m. fl. reservation.

Herr talmannen, som nu återkom, lämnade härefter ordet till

Herr **Ekman**, som yttrade: Mitt inlägg, herr talman, skall bli kort, men jag nödgas säga några ord. Jag beklagar också, att jag skall vara tvungen tala så mycket om mitt eget partis och mina egna synpunkter och önskemål. Men det blir ju nödvändigt att göra det, när man som herr Johanson i Stockholm säger, att här icke vore meningen att få fram något verkligt sakbeslut, utan att här endast vore meningen att få reda på vad de frisinnade önskade i fråga om den förestående lösningen.

Jag vill först vända mig med några ord emot de upprepade förebråelserna, att vi skulle hava på ena eller andra sättet avsiktligt fördröjt lösningen av denna fråga. Jag vill till herr Johanson erinra därom, att beträffande den

s. k. »utredningsröran», som han talade om, vi icke varit med om att tillsätta någon av de utredningskommittéer, som hittills arbetat på frågan, med undantag för den, som nu behandlar frågan om arbetslöshetens orsaker, men om vilken kommitté vi uttalat den meningen, att man icke behövde avvakta ett slutresultat av densamma arbete för att upptaga ärendet till förnyad prövning. Vad menar herr Johanson med att mot oss rikta talet om »utredningsröra»?

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

Herr Sävström yttrade, att vi i alla fall hade del i ansvaret för ärendets för-
sening därför, att han hade talat med en frisinnad, som, när man 1925 eller
1926 ville framlägga ett förslag av dåvarande socialministern, herr Möller,
hade sagt: »Jag vill icke vara med om en frivillig försäkring, jag vill ha
en obligatorisk sådan.» Vad menar herr Sävström med det, då han ögon-
blicket efteråt själv förklarar, att han icke för sin del såge någon utsikt att
kunna godtaga ett förslag om en frivillig försäkring, en försäkring, som icke
i sig innebure hjälp jämväl åt de sämst ställda? I så fall stod ju denne fris-
sinnade icke på någon annan ståndpunkt i denna fråga än herr Sävström
själv, då han önskade få fram en förnyad utredning, som skulle särskilt gälla
ett förslag, vilket toge sikte på en lösning i överensstämmelse med hans egen
önskan.

Emellertid vill jag med anledning av vad herr Kilbom yttrade beträffande
mina meningsfränders uppträdande säga, att jag tror, att han vanställde både
syftet med och innebörden i deras erinringar. De hava båda haft anledning
syssla med problemet i detalj och därför kommit underfund med de oerhörda
svårigheter, som äro förbundna med att finna en lösning, mot vilken icke
väsentliga och grava anmärkningar kunna riktas. Men ingendera av dem har
sagt, att han icke för sin del ville vara med om att försöka nå en dylik lösning.
Därvid får man naturligtvis emot varandra väga olika svårigheter och brister
och söka komma till bästa möjliga resultat. Jag har därför ingen anledning
att på sätt, man här ifrågasatt, taga avstånd från mina meningsfränders ytt-
randen. De hava strukit under den synpunkten, som måste göras gällande i
ett sådant sammanhang, nämligen att detta är en oerhört svårlöst fråga, och
att, till vilket beslut man än kommer, man icke kan förvänta en lösning, mot
vilken icke kan resas många erinringar, som i och för sig äro fullt berättigade.

Men det är en annan sak, som egentligen föranledde mig att begära ordet.
Och det är det underliga i att samtidigt som socialdemokraterna påyrka, att
man här skulle stryka under önskvärdheten att få ett förslag klart till 1930
— det är ju innebörden i reservationen, och det är det, som skiljer reserva-
tionen från utskottets hemställan — så förefalla de samtidigt icke alls ha
något intresse för huru det nuvarande regeringspartiet ställer sig till lösningen
av denna fråga. Herr Järte deklarerade, såvitt jag förstod, bestämt motstånd
emot en lösning på vare sig den ena eller den andra av de ifrågasatta båda lin-
jerna. Och från regeringsbanken har man ingenting hört. På samma gång
som man säger: vi vilja ha fram ett förslag senast år 1930, på samma gång
underlåter man söka få ett besked om, huruvida det är regeringens mening att
taga upp frågan. Detta förefaller mig vara en mycket underlig argumenta-
tion och en underlig manövrering. Ty det måste väl anses vara naturligt,
förefaller det mig, att när det i reservationen säges, att man vill ha ett förslag
till 1930, man då begär besked av den enda part, som kan ge ett sådant, näm-
ligen av *regeringen*, som här har initiativrätt och initiativplikt.

Härpå anförde:

Herr **Engberg**: Herr talman! Den sista repliken av herr Ekman föran-
leder mig säga det, att man kan naturligtvis icke av oss socialdemokrater begära,

Ang.
injörande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

att vi skola sätta vår lit till högerpartiet och regeringen i den här frågan. Vi ha visserligen konstaterat, att man från regeringsbanken icke har ansett nödigt säga någonting. Och jag har för min del sagt, att efter den tolkning, som gavs av herr Hansson beträffande denna tystnad, borde man från regeringsbanken känt sig föranlåten att ge besked om var man står. Men man har icke gjort det. Herr Ekman förstår emellertid, att han sätter kammarens intellektuella offervillighet på ett något hårt prov, när han vill förmå den att tro, att det vore på tystnaden från regeringsbanken, som det socialdemokratiska partiet i denna fråga skulle bygga sina förhoppningar om en framtida lycklig lösning. För övrigt vill jag konstatera, att herr Ekman undvek — jag trodde, att han efter sitt första anförande skulle begagna tillfället — att säga ut det ord, som dock befann sig nere vid tungfästet men icke fick nå upp till tungspetsen, nämligen att han i motsats till herr Carlström ändå anser, att det är på *försäkringslinjen*, som frågan måste lösas.

Herr Kilbom menade, att jag gick på vattnet i denna fråga. Då jag som pojke lärde mig att simma, brukade jag hjälpa mig fram med oxblåsor. Det föreföll mig, som om herr Kilbom sam med oxblåsor under armarna under hela sitt anförande!

Herr Hage: Herr talman! Jag hörde med stort intresse det anförande, som hölls av herr Hamrin. Herr Hamrin upplyste kammaren om, såvitt jag kunde finna, att han vid något tillfälle hade underrättat arbetarna om, huru dåligt det förslag var, som hade kommit från socialdemokratiskt håll i arbetslöshetsförsäkringsfrågan. Det förefaller mig emellertid, att det kunde hava varit lämpligt för herr Hamrin att samtidigt även något litet hava berört orsaken till, att socialdemokraterna i den ena sociala frågan efter den andra tvingas att mot sin vilja lägga fram sådana kompromissförslag, sådana sämre förslag. Ty vad är orsaken, om icke den, att socialdemokraterna vid utformande av sina förslag tvingas till att taga hänsyn till de frisinna för att få majoritet i riksdagen och därigenom kunna göra någonting. Jag tycker, att då nu herr Hamrin och de frisinna ha varit intresserade av att ett bättre förslag skulle läggas fram i riksdagen i denna fråga — eventuellt ett förslag med obligatorisk anslutning till försäkringen — så hade det varit riktigare av herr Hamrin och hans partivänner att till socialdemokraterna säga så här: Gå på ni och lägg fram ett förslag, även om det kostar litet mera. Vår hjälp har ni. Men en sådan uppmaning har jag aldrig någonsin hört från det hållet. Utan vid varje tillfälle har det gällt för socialdemokraterna att på allt sätt pruta på fordringarna för att få med herrarna frisinna. Och sedan, när ni ställt er på detta sätt, gå ni, i likhet med herr Hamrin, ut till arbetarna och säga: Titta på socialdemokraterna, vad de lägga fram för dåliga förslag!

Nu får man emellertid hoppas, att efter denna deklARATION, särskilt från herr Hamrins sida, måste väl de frisinna politik på detta område läggas om, och man bör väl hava anledning tro, att vi socialdemokrater hädanefter hava de frisinna hjälp som i en liten ask, även om det kommer fram ett förslag som går ganska långt. Och det är ju ofantligt angenämt att få en sådan deklARATION från frinnat håll. Jag hoppas emellertid, att när den deklARATIONEN skall omsättas i praktiken, det icke kommer att ske på det sättet, att man förklarar — som man hört från en del borgerligt håll — att den *frivilliga* försäkringen är för dålig, den kan man alltså icke gå med på, och den *obligatoriska* är för dyr, den kan man alltså icke heller gå med på. Det är, tror jag för resten, för en hel del av herrarna på den borgerliga sidan, den ståndpunkt, ni innerst egentligen hava.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! Endast en kort replik. Herr Ekman kunde icke förstå, varför jag haft anledning att i samband med hans anförande tala om utredningsröra. Han förklarade samtidigt, att han icke varit med om att tillsätta några kommittéer i denna fråga under den tid han suttit i regeringen. Nej, det kan så vara, men jag vill erinra herr Ekman om, att år 1914 hade vänstern en gemensam ståndpunkt, en ståndpunkt, som jag företrätt här i dag, vilken visserligen nu bl. a. av herr Hamrin förklarats vara omöjlig för att kunna lösa frågan. Men det har varit så med alla förslag till lösning, att man från de folkfrisinnaede sagt, att det förslaget är omöjligt. Så var det med Möllerska försöket, det var av de folkfrisinnaede på förhand dömt att misslyckas. Den liberala och socialdemokratiska linjen av 1914, sade herr Hamrin i dag, var numera icke tänkbar, den kan icke lösa frågan. Herr Ekman och herr Hamrin bedyra, att det är förenat med så oerhörda svårigheter att lösa frågan. Ja, det tror jag det, ingenting är svårare att göra än det man icke vill: men, om den goda viljan funnits här i dag liksom 1914, skulle dessa oerhörda svårigheter kunnat övervinnas. Det finnes fortfarande en vänstermajoritet i riksdagen i dag lika väl som 1914, men i stället för att man tidigare har velat vara med om en lösning, så är man nu beredd att på vilket altare som helst offra allt, bara det icke leder till någon lösning.

Till herr Kilbom skulle jag vilja säga, att om han befarade att jag skulle släppa den radikalism jag företräder här i riksdagen under gången från riksdagen till Norra Bantorget, så tror jag, att det icke finnes anledning till en sådan farhåga, men jag skulle vilja returnera med att uttala den förhoppningen att herr Kilbom under den tid han går från riksdagen och upp till Luntmakaregatan icke tappar huvudet, utan även när han kommit upp till Luntmakaregatan där företräder den relativt moderata ståndpunkt som han företräder här i riksdagen. Ty jag tror, att det förefinnes en väsentlig skillnad i vad han säger i riksdagen och i vad han säger och företräder i Folkets Dagblad Politiken.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Herr Hamrin måtte hava fått tag i en felaktig siffra, då han talade om att i Ryssland de arbetslösa hade 24 kronor i månaden. Emellertid är det så endast i en grupp, men i grupp I hava de, herr Hamrin, 52 kronor i månaden. Som känt är, finns det i Ryssland fyra grupper i fråga om arbetslöshetsförsäkringen.

Vad beträffar herr Johanson, så tror jag, att han skall få svårt att föra i bevis, att jag här i riksdagen kommer med andra uttalanden än dem som förekomma i Folkets Dagblad. Vi företräda också där den meningen, att den kapitalistiska produktionsordningen måste avskaffas, och jag tycker herrarna tämligen ofta påstå, att vi göra vad vi kunna för att åstadkomma detta resultat, så att arbetslösheten försvinner. Tills vi bliva tillräckligt starka att genomföra detta, förorda vi reformer, som verkligen gagna arbetarklassen. Den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen är en sådan. Vi ha propagerat denna så kraftigt att t. o. m. herrar socialdemokrater numera icke heller ställa sig så främmande för den samma.

Till herr Engberg vill jag säga, att han skall icke bliva så förfärligt nervös, så att han talar om oxblåsor och sådant, endast för att jag nämnde något om att hans förnöjsamhet och tro var så stor, att den kunde bära honom över vatten. För övrigt skulle jag vilja hemställa till herr Engberg att försöka variera sina yttranden en liten smula. Precis samma ordval använder han nu som för fyra år sedan. Skulle detta förhållande beteckna herr Engbergs intellektuella utveckling under tiden vore det att beklaga.

På grund av en felsägning, herr talman, kom jag i mitt förra anförande att yrka bifall till reservationen. Meningen var naturligtvis att i första hand yrka

*Ang.
infrånande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)*

Ang.
införande av
obligatorisk
arbetslöshets-
försäkring.
(Forts.)

bifall till vår motion med den förklaringen, att vi i andra voteringen komme att rösta för reservationen, detta dock med krav på den obligatoriska försäkringen.

Herr Hamrin: Herr talman! Endast ett ord gent emot herr Hage. För mig har det åtminstone icke förelegat någon som helst möjlighet att gå på något annat förslag än det som 1926 var föremål för överarbetning, av det enkla skälet att dåvarande socialministerns direktiv icke innehöll något annat än en granskning av det av honom utarbetade förslaget. Det fanns alltså ingen möjlighet att komma med något annat förslag, som herr Hage efterlyste. Vidare ber jag att få erinra om att då samlades socialdemokraterna kring ett förslag som i olika avseenden var annorlunda än något av de förslag, som i dag diskuteras. I dag föreligger för övrigt icke något förslag att rösta om.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till den av herr Spångberg m. fl. i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Hage begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen åskade likväl herr Spångberg votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående andra lagutskottets utlåtande nr 9 antager den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit herr Spångbergs m. fl. i ämnet väckta motion.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsyningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan propositionen för huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes samt anslogs, erhöi följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser samt sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsyningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Å föredragningslistan var härefter uppfört andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, med anledning av väckt motion angående stadgande av viss maximiålder för innehav av kommunal befattning.

*I fråga om
viss maximi-
ålder
för innehav
av kommunal
befattning.*

Uti detta utlåtande, avgivet över en av herr *Edberg* inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 195, angående stadgande av viss maximiålder för innehav av kommunal befattning, hemställde utskottet, att ifrågavarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Edberg: Herr talman! När jag nu går att säga några ord rörande min motion och utskottets förslag, lovar jag att bliva kortfattad. Det har ju framhållits t. o. m. i tidningspressen, att iakttagandet av åldersmaximum skulle vara en utbredd praxis, men så är nog icke fallet. Jag vill hänvisa till Sveriges rikes lag, varav inhämtas, att en begränsning göres till vissa uppdrag, såsom då det gäller befattning som skiftesgodeman och vattenrättsgodeman. Denna praxis är således dock förut fastslagen av riksdagen.

Nu är det alldeles klart, att denna fråga kan vara ömtålig, därför att det är givet att man hyser vördnad för ålderdomen, men å andra sidan är det en fråga som bereder oss ganska mycket bekymmer, och jag må säga, att huru mycket man än söker att göra allt till en partifråga, kan man dock icke göra denna till en sådan. Nu har enligt mitt förmenande det strötts sådana blommar i utskottets utlåtande, att jag nästan skulle vilja säga, att det borde slutat med bifall i stället för avslag. Utskottet räknar upp åtskilligt. Jag skall be att få citera några ord: »Utskottet finner i likhet med motionären, att olägenheter i vissa fall uppkomma genom att personer med hög ålder innehava kommunala befattningar, åtminstone när det är fråga om mer krävande poster såsom ordförande i kommunalstämma, kommunalnämnd, fullmäktige, vägstyrelse, handhavande av räkenskaper m. m. men att i andra fall dylika olägenheter knappast kunna göras gällande.» Vidare säger utskottet: »Det synes utskottet även uppenbart, att det för många lantkommuner, vilka hava svårighet att finna lämpliga personer med tid till disposition och förmåga att påtaga sig kommunens angelägenheter, skulle vara en direkt nackdel att nödgas skilja från sin tjänst sådana kommunens förtroendemän, som nått den ålder, att de dragit sig tillbaka från sin näringsutövning, men med bibehållna själsförmögenheter och oförminskat intresse i än högre grad än förut skulle bliva i tillfälle ägna sina omsorger åt kommunens angelägenheter.»

Men änskönt det kan ske i något enstaka fall, skulle jag ändock knappast tro, att man kan säga, att det överhuvud kan komma i fråga, att sådana personer, som hava upphört med sin näringsutövning, kunna hava kvar sina själskrafter. Enligt mitt förmenande kan man knappast förutsätta att det kan förekomma. Det har jag sagt också i motionen. När man läser reservationen går den ut på, att en person som har sina krafter kvar, skall få fortsätta med sina kommunala värv, om han återväljes med kvalificerad majoritet. Det har ju framhållits från utskottet, att det skulle vara olägenheter förenade med detta, men det kan jag för min del icke alls förstå, det är ju något som praktiseras vid andra val för resten, där man gör annälan till länsstyrelsen vid sådana val.

Nu är det ju klart att man inom en kommun kan så att säga »focka» en sådan person. Det är alldeles riktigt, men det är på samma gång klart att man av vördnad för ålderdomen drar sig för att göra detta. Jag skulle kunna peka

*I fråga om
viss maximi-
ålder
för innehav
av kommunal
befattning.
(Forts.)*

på flera sådana exempel, men jag skall endast taga ett från min hemkommun, där det var en person som man belastade med uppdrag även på gamla dagar, som han icke var i stånd att klara ut. En person, som för övrigt torde vara känd i denna kammare, meddelade sig med mannen, och sade honom direkt att det bästa skulle vara, om han slutade med sina offentliga värv, och han sade också den gamle mannen, att han var fullkomligt säker på att det komme att strös blommor för honom. Men mannen i fråga ansåg naturligtvis, att det fanns ingen som skulle kunna göra sin sak bättre än han, och därför fortsatte han sin, enligt sin mening, gagnande verksamhet, och slutet blev att den gamle mannen berövade sig livet. Liknande kan man nog få se i många fall. Jag skulle kunna peka på andra exempel, där man i kommunerna av vörndnad för ålderdomen icke »föckat» personerna, men där man sedan en vacker dag icke haft någon anledning att hysa vörndnad för ålderdomen, utan fått lov rent av att träda in och rätta till åtskilligt som exempelvis blivit på ett sorgligt sätt tilltrasslat av en sådan hedersman. Jag känner till litet varstans i kommunerna, att det finnes sådana gamla hedersmän, som man skulle göra den största tjänsten, om man befriade dem från sådana uppdrag.

Nu vet jag ju, som jag förut sagt, att det finnes tillfällen där även de gamla kunna göra sin nytta. Reservationen pekar ju då på, att man skulle kunna med kvalificerad majoritet välja en sådan person; och man har då bara att anmäla detta för länsstyrelsen. — Jag har i min motion icke pekat på något direkt lagförslag, och det brukar ju icke vara vanligt i ett fall då man endast begär en skrivelse, utan det hade i så fall blivit vederbörandes sak att utforma ett sådant lagförslag.

Jag förstår mycket väl, att det icke finnes någon möjlighet att yrka på votering här i kammaren, men jag ber dock i alla fall att få yrka bifall till min motion och till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **Olson** i Göteborg: Herr talman! Utskottet har ju visat rätt stor förståelse för motionärens synpunkter i denna fråga och därvid givit uttryck åt att frågan har sin betydelse, men fråga är, om den har den stora betydelsen, att den bör göras till föremål för lagstiftning. I denna punkt har utskottet icke delat motionärens uppfattning.

Det är väl i alla fall rätt egendomligt, att en myndig församling påkallar lagstiftningens hjälp för att komma till rätta med sina gamla befattningshavare. Det är väl rätt egendomligt detta. Om det också finnes olägenheter i det system, som nu råder, så är det ett faktum, att en lagstiftning sådan som den föreslagna också innebär olägenheter, vilket också motionären erkänt. Den ende reservanten i utskottet har också understrukit, att dessa olägenheter nödvändiggöra undantagsbestämmelser, och reservanten har för sin del föreslagit såsom dylika bestämmelser kvalificerad majoritet vid omval av gamla befattningshavare. Jag kan för min del icke förstå, huru detta kan vara av någon som helst effekt, ty huru skulle det vara möjligt att i sådana kommuner, där pietetskänslan för de gamla är särskilt utvecklade och där man har särskilt behov av denna lag, huru skulle det vara möjligt, säger jag, att man i dessa församlingar skall kunna uppbringa även denna fjärdedel som skulle vara villig fullgöra exekutionen av en till åren kommen förtroendeman?

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Slutligen föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckta motioner om utsträckning av rätten att rösta utan personlig inställelse vid valförrättningen. Därvid anförde:

*Ang.
ifrågasatt
utsträckning
av rätten att
rösta utan
personlig
inställelse
vid val-
förrättningen.*

Herr Holmström: Herr talman! Det skall icke bliva många ord från min sida; främst naturligtvis med hänsyn till tiden, men även med hänsyn till det förhållandet, att det initiativ, som reservanterna ha föreslagit, ju icke kan göras till föremål för ett yrkande, då det kommit fram endast i form av en reservation. Motionärerna vilja ha en utsträckt rätt att rösta med valsedelsförsändelse. Herr Lithander vill ha den för utlandssvenskarna och herr Wirsell för studerande vid universitet, högskolor och seminarier. Det har tidigare varit många motioner i liknande syfte, som alla ha avslagits.

Vi reservanter ha sympatiserat med motionärerna, men vi ha icke ansett oss kunna tillstyrka bifall till deras motioner, då ett sådant bifall endast skulle innebära, att ett par nya lappar sattes på det gamla lappverket. Vi ha därför velat, att alla dessa från olika håll framkomna önskemål skulle tagas upp i ett sammanhang och göras till föremål för en utredning. Jag skall icke vidare ingå på resonemanget från reservanternas sida. Jag vill endast peka på ett uttalande i utskottsutlåtandet.

Utskottet säger, att man icke bör frångå nu gällande grundprinciper beträffande valsedelsförsändelser. Om man ser efter, vilka det är, som nu ha rätt att rösta med valsedelsförsändelse, skall man förgäves söka spåra någon princip. När dessa bestämmelser för 10 år sedan infördes, hade Kungl. Maj:t föreslagit en betydligt utvidgad rätt. Men utskottet gjorde en inskränkning däri och riksdagen följde utskottet. Utskottet säger tydligt i sitt utlåtande, att det är ett rent godtycke, som har legat till grund för dess förslag i denna detalj, och utskottet säger också, att det nödvändigt endast måste bliva en försökslagstiftning. Att sålunda från utskottets sida tala om några grundprinciper anser jag vara att säga för mycket.

Vi reservanter vilja nu, att denna fråga skall tagas upp igen, efter det att vi haft tillfälle att under 10 år pröva denna försökslagstiftning. Men vi kunna som sagt icke göra något yrkande på vårt förslag. Jag vill endast konstatera det förhållandet, att det denna gång samlats ett betydligt större antal reservanter för ett sådant förslag, än vad tidigare varit fallet. Och jag vill till slut uttala en förhoppning, att, när frågan nu faller, den måtte falla framåt.

Herr Lithander: Ja, herr talman, utskottet har alldeles rätt i sin anmärkning om att motionären icke uppmärksammat, att diplomater och konsulter sedan år 1924 haft denna rätt, och jag är den förste att erkänna, att detta viktiga spörsmål förtjänat en bättre motionär och ett bättre framförande, men jag hoppas, att kammaren skall se bort från dessa brister och se till vad som varit avsikten med motionen, nämligen att på vissa vitala punkter söka skipa rättvisa och att genomföra en viss likhet inför lagen. Grundlagen säger, att valrätt tillkommer envar man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått 23 års ålder. Rösträtt må dock ej utövas av annan valberättigad än den, som vid valtilfälle inställer sig personligen. Vissa undantag äro dock gjorda från denna regel. Det är för att möjliggöra för mången pionjär för svenskt arbete, som befinner sig på utländsk botten och därför avstängd från sin valrätt, att få utöva denna rätt, som denna framställning gjorts.

Jag vill uttrycka den förhoppningen, att regeringen skall ha sin upmärk-

Ang.
ifrågasatt
utsträckning
av rätten att
rösta utan
personlig
inställelse
vid val-
förrättningen.
(Forts.)

samhet riktad på denna sak. Såsom frågan nu ligger till, herr talman — när det icke kan yrkas bifall till reservationen och första kammaren redan fattat sitt beslut — skall jag inskränka mig till att göra dessa erinringar till protokollet.

Herr Sävström: Då utskottet beträffande de båda föreliggande motionerna säkerligen har mest rätt i sitt resonemang, då första kammaren redan fattat beslut, och då tiden är långt framskriden, inskränker jag mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 11.

Herr Anderson i Råstock avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 98, angående åtgärder för beredande av nybyggnad för statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda statssamlingar m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 387, bordlades.

§ 12.

Interpellation. Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Karlsson** i Grängesberg, som anförde: Från rederiernas sida ådagalägges en alltmer utpräglad hänsynslöshet gentemot fartygsbesättningarna. Sjösäkerheten blir åsidosatt för det rena profitintresset. Många exempel härför skulle kunna lämnas, men det kan vara tillräckligt med att nämna fallen Saturnus, Dagmar och Blenda.

Den sedan veckor tillbaka rådande isblockaden har i högre grad än tidigare fäst uppmärksamheten på detta problem och samtidigt aktualiserat sjösäkerhetsfrågan. Denna står dock i intimt samband med det privatkapitalistiska intresset, varigenom fartygsbesättningarna helt överlämnas åt rederiernas godtycke. För att giva besättningarna största möjliga skydd är det därför nödvändigt med ingripande från statsmakternas sida.

En av de stora bristerna i fartygens säkerhetsutrustningar är frånvaron av radio. De svårigheter, som besättningarna å de infrusna fartygen haft att utstå, ha i hög grad förvärrats därigenom, att de ej kunnat komma i förbindelse med andra fartyg eller med land. Vad denna absoluta isolering i en situation som den, vilken rått sedan veckor tillbaka och fortfarande är rådande, innebär för fartygsbesättningarna, bör vara uppenbart. Isoleringen har också i betydlig grad försvärat isbrytarnas räddningsarbete samt flygmaskinernas spanings- och hjälpexpeditioner.

Med det tekniska hjälpmedel radion utgör hade det varit möjligt för de infrusna fartygen att bryta isoleringen. Det har emellertid visat sig, att de flesta fartyg ofta sakna t. o. m. den enklaste mottagningsapparat. Detta är ett upprörande, ja, rentav brottsligt missförhållande, icke endast under nuvarande extraordinära situation, utan även under normal sådan. Frånvaron av radio å fartygen vittnar nämligen om, att rederierna icke ägna någon omtanke åt besättningarna.

Om fartygen varit utrustade med trådlös telefoni, hade det varit möjligt för besättningarna att stå i kontakt med hjälpexpeditionerna, meddelat dem om sitt läge, om proviant, om hälsotillståndet ombord och andra viktiga upplysningar, varjämte mottagandet av meddelanden skulle ha varit av stor betydelse.

Det verkar rentav löjligt, när staten till fartygens tjänst två gånger om

dagen pr radio utsänder is- och väderleksrapporter, men dessa icke kunna upptagas, därför att fartygen sakna tekniska möjligheter härför.

Interpellation.

(Forts.)

Såsom stöd för den uppfattning, som här framförts, anser jag mig böra anföra en del uttalanden av några sjöfartssakkunniga.

Hamndirektör Eklund i Malmö har i ett uttalande för en tidning framhållit:

»Med stegrad förvåning har jag erfarit, att många fartyg även tillhörande första klassens rederier ofta sakna den enklaste mottagningsapparat. Det är nästan otroligt — men sant. Och man får en känsla av att omtanken om besättning och fartyg i detta hänseende icke varit tillräcklig. Det är visserligen sant att nuvarande förhållanden äro extraordinära, men även under vanliga seglationsförhållanden kan det tydligen vara av mycket betydande värde att fartygen kunde upptaga meddelanden från land.

Enligt min uppfattning borde under innevarande issituation intet fartyg få utgå ur hamn utan att åtminstone ha en mottagare ombord. Kostnaden är ju numera lätt överkomlig och montage kräver ringa tid. Ett rederi, som känner sitt ansvar, borde icke underlåta denna enkla säkerhetsåtgärd.

Den, som sitter i ett ombonat kontorsrum, kan svårligen rätt sätta sig in i besättningarnas belägenhet å de infrusna ångarna. Har man sett männen på isen i snöyra bedja om proviant och isbrytarhjälp till det, i vissa fall sedan tre veckor infrusna fartyget, förstår man lättare, hur de i verkligheten kunna ha det därute och att radion både ur rent praktisk och icke minst ur psykologisk synpunkt har ett värde, som stundom icke kan mätas och under alla förhållanden icke får underskattas.»

Hamnkaptenen i Malmö, John Johansson, förklarade på tillfrågan av en tidning, att han för sin del »icke kunnat konstatera något radiointresse från rederihåll. I de flesta fall har befälhavaren eller maskinisten ombord på egen bekostnad installerat en mottagare. Enligt hamnkaptensens erfarenhet ha högst 20 % av de fartyg, han under sin verksamhet haft tillfälle att iakttaga, haft radiomottagare ombord. Det vill med andra ord säga, att det övervägande antalet fartyg skulle sakna denna förbindelse med land.»

Ordföranden i Malmö sjöfartsförening, kapten N. E. Kihlbom, förklarar för sin del, »att det är förvånande, att rederierna ej insett nyttan av en radioapparat ombord. En enlampsapparat kostar på sin höjd en hundralapp, och den lilla utgiften kan rederiet tjäna in på ett par dagar, tack vare den tidsvinst, som fartyget kan tillgodoräkna sig genom att rätta sig efter israpporterna per radio.

Som bekant utsändas dessa rapporter två gånger om dagen, och ett fartyg som befinner sig i isen eller är på väg mot isområdet har därav mycket stor vägledning. En ångare kan t. ex. fastna för lång tid endast därför, att den i saknad av radio icke känner till issituationen och går på orätt sida om Ven. Är befälhavaren obekant med isdriften etc. etc., kan han råka illa ut med sitt fartyg. En radioapparat ombord kunde ha besparat honom och rederiet stor kostnad och mycket besvär.

Det är svårt att förklara, hur det kommer sig, att rederierna ej insett detta», yttrade kapten Kihlbom.

Sjömansunionens ombud i Stockholm, C. Lindberg, framhåller i ett pressuttalande, »att frågan om radioutrustning har länge varit aktuell. Redan vid den bekanta Saturnuskatastrofen stöttes och blöttes detta problem, men något verkligt positivt har inte utträttats. Det gäller ju dock inte blott frågan om mottagare, utan även om avsändare. Fartygen borde ju kunna utrustas med en enklare sådan, så att åtminstone en nödsignal och ett angivande av läget kunde göras. Större fartyg få inte anlöpa engelsk hamn utan att vara radioutrustade. I kusttrafiken däremot äro förhållandena miserabla.»

Interpellation.
(Forts.)

Hur många olyckor skulle icke kunnat ha avvärjts, förolyckade bringats hjälp och liv räddats, om fartygen varit försedda med trådlös telefoni. Uppenbart är att en förändring härvidlag måste ske. Lika nödvändigt som det är, att fartygen skola vara försedda med livräddningsattiralj, är det, att de även lagligen åläggas att vara försedda med trådlös telefoni. Önskligt vore givetvis att en sak som denna, vilken förefaller vara av sådan art, att varje fartygsägare skulle betrakta den som en ovillkorlig detalj i ett fartygs utrustning, kunde ordnas utan att bestämmelser därom infördes i lagen, men med vetskap om det ringa intresse rederierna ha för trådlös telefoni å fartygen, måste bestämt krav på lagliga åtgärder härvidlag framföras.

Likaledes föreligger uppenbarligen en lucka i nuvarande provianteringsbestämmelser för fartyg, i det det visat sig, att en del sådana, som nu blivit infrusna i isen, efter relativt kort tid fullständigt saknat proviant. Härvidlag kräves ovillkorligen en komplettering av nuvarande bestämmelser innehållande åläggande för fartyg, som gå å trader där ishinder kan beräknas uppstå att under den tid av året, då sådana hinder företrädesvis uppkomma, alltid vara försett med proviant för minst en månad utöver den tid, som under normala förhållanden beräknas för resa till destinationsort.

Under åberopande av vad som ovan anförts anhåller jag om kammarens tillåtelse att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framställa följande fråga:

Kan det förväntas, att regeringen går i författning om *dels* utfärdande av sådana bestämmelser, att ägare av fartyg åläggas förse desamma med radioutrustning, *dels ock* kompletterande bestämmelser rörande proviantering av fartyg å vissa trader under de tider av året, då naturhinder särskilt kan befaras uppstå och väsentligen förlänga restiden?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckta motioner angående obligatorisk beredning genom nykterhetsnämnd av kommunala ärenden, berörande nykterhetstillståndet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, angående regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet; och

nr 23, i anledning av väckta motioner om igångsättande av sågverksrörelse å Seskarön m. m.;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial, nr 2, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. fl.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen angående domstols behörighet i fråga om upptagande av vissa brottmål;

nr 10, i anledning av väckt motion med förslag till lag om fylleri m. m.; och

nr 11, i anledning av väckt motion angående lagstiftning till ett mera effektivt upprätthållande av skyldigheten att inom viss tid söka lagfart å fång till fast egendom;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion, II: 330, angående beredande av skydd mot oskäligt uppdrivna anspråk jämlikt lagen om rätt till litterära och musikaliska verk; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående ett allvarligt övervägande av frågan om alkoholfri regim för motorförare.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Rosander</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 4 mars och
» <i>Thomson</i>	» 7 » » » 7 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.